

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

ZES JAAR KENNISGEVING BIJ GERECHTSBRIEF

1. Bij ieder geschil dat voor de rechtbank wordt gebracht, stelt zich de vraag op welke manier de partijen in contact komen met elkaar. Dit contact tussen hen en het gerecht concretiseert zich in de verwittiging van de gedingvoerende partijen, die op twee manieren kan gedaan worden nl. door de betekening of door de kennisgeving¹. De betekening vindt plaats bij gerechtsdeurwaardersexploot terwijl de kennisgeving geschiedt ofwel bij gerechtsbrief, ofwel op een andere wijze, nl. bij aangetekende brief zoals o.m. voor het hoger beroep in een aantal sociaalrechtelijke geschillen (art. 1056, lid 3, Ger.W.), of bij gewone brief zoals b.v. in art. 792 Ger.W.².

2. Aangezien zowel de betekening als de kennisgeving in de wet opgenomen zijn als vormen van verwittiging, en beide, zowel naar de vorm als naar de inhoud verschillend zijn³, lijkt het logisch dat elk van beide op een afzonderlijke en zo nodig gedetailleerde manier zou geregeld zijn. Het wekt dan ook enige verbazing dat het voor de betekening bij gerechts-

deurwaardersexploot zeer uitvoerig is geschied (zie o.m. de artt. 33 e.v. en 700 e.v. Ger.W.), terwijl de kennisgeving bij gerechtsbrief slechts één artikel werd toegemeten (art. 46 Ger.W.). De voornaamste reden hiervan is misschien te zoeken in het optimisme van de opstellers, waarschijnlijk van oordeel dat de verwittiging bij gerechtsbrief, van subsidiaire aard t.a.v. het gerechtsdeurwaardersexploot, zonder al te veel moeilijkheden zou verlopen⁴.

Welke reden men ook citeert om de onevenwichtige uitwerking van betekening en kennisgeving te staven, het is en blijft een feit dat bepaalde problemen i.v.m. de kennisgeving bij gerechtsbrief niet geregeld zijn. De verdere bespreking zal dan ook een poging zijn om de gerechtsbrief, met de problemen die eraan verbonden zijn, vanuit enkele gezichtshoeken toe te lichten.

1. Systematiek bij de toepassingsmogelijkheden van de gerechtsbrief⁵

3. Naast de toepassingsmogelijkheid van de gerechtsbrief tijdens de procedure zelf (zie onder nr. 4), kan van de gerechtsbrief in een aantal uiteenlopende gevallen gebruik worden gemaakt. Enkele

¹ Zie het dubbele opschrift van hoofdstuk VII van deel I: een inleiding met algemene beginselen (kennisgeving-betekening) is een karakteristiek van het Gerechtelijk Wetboek; men had gesteld dat het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering juist zo gebrekkig was wegens het ontbreken van dergelijke grondbeginselen. Het is immers wenselijk dat men akkoord gaat over de zin van de woorden die men gebruikt; F. HERMANS, "Enkele beschouwingen bij het Gerechtelijk wetboek", *R.W.*, 1968-1969, 771. De kennisgeving via de post is evenwel niet nieuw aangezien ze reeds vóór de totstandkoming van het Gerechtelijk Wetboek bestond nl. in de speciale en vereenvoudigde procedure zoals die van de delegatie van sommen (art. 218 B.W.) en de procedure bij art. 221 B.W., wanneer een van de echtgenoten zijn plicht niet nakomt; J. VAN COMPERNOLLE, "Théorie des actes et des délais", *Ann. Dr.*, 1968, p. 408.

² De gewone brief wordt ook gebruikt wanneer het wetsartikel de term "verwittiging bij enkele kennisgeving" (b.v. art. 751, lid 1 in fine, Ger.W.) of "verzending van een gewoon bericht" (b.v. art. 754 Ger.W.), vermeldt.

³ De belangrijkste verschillpunten worden behandeld onder II en III van dit opstel.

⁴ C. VAN REEPINGHEN, *Private overdruk van het verslag over de gerechtelijke hervorming*, Brussel, 1964, p. 57; M. STORME, "De rechtspleging", in *Het Nieuwe Procesrecht*, Postuniv. leergang o.l.v. M. STORME, Gent, seminarie gerechtelijk recht, 1969, p.l. Dat de kennisgeving slechts subsidiair is t.a.v. het gerechtsdeurwaardersexploot, blijkt duidelijk uit de redactie van art. 751 Ger.W., dat het gerechtsdeurwaardersexploot als algemene regel stelt, hoewel in de praktijk, voor de toepassing van art. 751 Ger.W., de gerechtsbrief volstaat en de tussenkomst van de gerechtsdeurwaarder slechts uitzonderlijk nodig is: R. DE CORTE, *Sancities tegen een onwillige procespartij*, Gent, 1971, nr. 45, p. 26.

⁵ Hier worden niet alle artikelen i.v.m. de gerechtsbrief besproken. Enkel wordt getracht de belangrijkste artikelen te catalogeren.

specifieke gevallen kunnen worden vermeld zoals verkoping van roerende goederen (art. 1195 Ger.W.), op-ruststelling van de magistraat (artt. 385, lid 3, en 388, lid 2, Ger.W.) en tuchtzaken tegen rechters (artt. 307, lid 2, en 423 Ger.W.)⁶. Zij behoeven geen nadere commentaar in het raam van deze studie.

4. De gerechtsbrief komt het meest frequent voor tijdens de procedure zelf. Voor de eenzijdige procedures wordt de gerechtsbrief slechts gebruikt in de eindfase, zowel in de eenzijdige verzoekschriftproce-dure (artt. 1028, lid 2, en 1030 Ger.W.), als in de sum-miere rechtspleging om betaling te bevelen (art. 1342, lid 2, Ger.W.).

In de contradictoire procedure daarentegen komt de aanwending van de gerechtsbrief in vele gevallen voor, hoewel in het ene stadium al meer dan in het andere : zo zal tijdens de aanvangsfase de inleiding van het geding principieel niet bij gerechtsbrief geschieden⁷. Nadat een partij het initiatief genomen heeft kan de andere evenwel bij gerechtsbrief worden verwittigd zoals o.m. bij de oproeping van de verweerder na in-leiding op verzoekschrift (b.v. art. 1321 Ger.W.) en bij de oproeping van de partijen bij verzoek om rechts-bijstand (art. 675, lid 5, Ger.W.). Hoger beroep bij verzoekschrift (art. 1056, Ger.W.)⁸, onttrekking van de zaak aan de rechter (artt. 657 en 662, lid 2, Ger.W.) en wraking van de rechter (artt. 837, lid 2, in fine, en 847 Ger.W.) worden eveneens bij gerechtsbrief gere-geld.

5. Hoewel reeds belangrijk bij de inleidingsfase, zal de kennisgeving bij gerechtsbrief pas haar volle-dige toepassing vinden tijdens de fase van de inciden-ten. Het begrip incidenten dient hier zeer ruim te worden opgevat nl. elke afwijking van de normale gang van de procedure.

De gerechtsbrief wordt op de eerste plaats gebruikt in de verstekprocedure (artt. 730, lid 5, en 751, 1°, Ger.W.)⁹ terwijl de kennisgeving van de heropening van de debatten (artt. 773, lid 1 en 775, lid 2, Ger.W.)

⁶ De invoering van de gerechtsbrief in tuchtzaken tegen rechters wekt enige verwondering waar in tuchtzaken tegen advocaten en tegen gerechtsdeurwaarders steeds de aange-tekende brief wordt gebruikt.

⁷ Dat de gerechtsbrief geenszins het gerechtsdeurwaar-dersexploot vervangt bij de inleiding van het geding, was trouwens een van de doorslaggevende argumenten van de toenmalige minister van justitie, Vermeylen, toen werd op-geworpen dat de taak van de gerechtsdeurwaarder door de invoering van de gerechtsbrief in gevaar zou worden ge-bracht : *Parl. Handel., Senaat*, zitting 1964-65, vergad. 6 april 1965, p. 1483.

⁸ De verwittiging bij gerechtsbrief vindt geen toepassing in geval van cassatieberoep, daar dit bij gerechtsdeurwaar-dersexploot aan de tegenpartij wordt betekend (art. 1079 Ger.W.).

⁹ Hof Brussel, 3 maart 1970, *Pas.*, 1970, II, 121 ; Hof Luik, 12 november 1969, *J. Liège*, 1969-70, 145 ; Kh. Leu-ven, 28 september 1971, *B.R.H.*, 1972, I, 137 ; Rb. Hasselt, 28 mei 1969, *R.W.*, 1969-70, 535.

en van de hervatting van het geding (art. 816, lid 1, Ger.W.) ook door een gerechtsbrief aan de partijen wordt gedaan. De stelling dat de gerechtsbrief zeer geregeld voorkomt in de fase van de incidenten blijkt bij het onderzoek van de verschillende onderzoeks-maatregelen : zowel bij overlegging van de stukken (artt. 878, lid 4 en 880 Ger.W.), het schriftonderzoek (art. 884, lid 2, Ger.W.) en de valsheidsprocedure (art. 898, lid 2, Ger.W.) als bij het getuigenverhoor (zie o.m. de artt. 919 tot 922 Ger.W.) en het verhoor van partijen (artt. 996, lid 2, 997, lid 2, en 1002 Ger.W.), zowel bij de eedaflegging (art. 1006, lid 3, Ger.W.) en de plaatsopneming (artt. 1008, lid 2, 1010, lid 2, en 1015 Ger.W.) als bij het deskundigenonder-zoek (artt. 965, 971, 984, lid 2, Ger.W.)¹⁰, wordt de gerechtsbrief als middel van kennisgeving gebruikt.

6. De kennisgeving komt tijdens de contradictoire procedure niet alleen voor in de aanvangsfase en in de fase van de incidenten, doch ook in de fase van de executie en de beslagen. Hoewel in de laatste ge-vallen de betekening door gerechtsdeurwaardersex-ploot als algemene regel geldt, vindt de kennisgeving door gerechtsbrief toepassing in de uitvoering van het bewarend beslag onder derden (art. 1449 Ger.W.), van de evenredige verdeling (artt. 1632 en 1635 Ger.W.) en van de rangregeling (artt. 1646, lid 3, 1648, lid 2, 1648, lid 2, en 1649, lid 2, Ger.W.).

7. Bij dit summier overzicht kan reeds deze beden-king worden gemaakt : men blijft vruchteloos zoeken naar een bepaalde systematiek ; m.a.w. de veelvuldige verschijning in de wet van de kennisgeving bij ge-rechtsbrief houdt geen volmaakte regeling in. Bepaal-de artikelen vermelden de kennisgeving bij gerechts-brief niet, waar men ze logischerwijze wel zou ver-wachten : art. 88, § 2, Ger.W., dat een regeling in-houdt voor de incidenten i.v.m. de verdeling van de burgerlijke zaken onder de afdelingen, kamers of rech-ters, bepaalt enkel en alleen dat "de griffier ervan kennis geeft aan de partijen", terwijl art. 72 Ger.W., dat toch gelijksoortige incidenten regelt, zeer duide-lijk bepaalt dat de partijen bij gerechtsbrief worden opgeroepen. Een ander treffend voorbeeld is de re-geling in het belangrijk artikel 704 Ger.W. en in de artikelen 486 en 988 Ger.W. : elk van deze drie ar-tikelen spreekt wel over de oproeping van de partijen door de griffier, doch bepaalt nergens dat deze bij gerechtsbrief zal geschieden, terwijl in andere proce-dures, die eveneens bij verzoekschrift worden inge-

¹⁰ De materie van het deskundigenonderzoek is op du-bieuzen wijze geregeld. Het is niet duidelijk of een vonnis, dat een deskundige aanstelt, een veroordelende beslissing inhoudt in de zin van art. 1495 Ger.W. Is dit wel het ge-val, dan is het niet begrijpelijk waarom niet in de kennis-geving bij gerechtsbrief werd voorzien zoals in de hierboven aangehaalde onderzoeksmaatregelen. Dat het geen veroor-delend vonnis is, lijkt onjuist als men bedenkt dat partijen kunnen gedwongen worden de kosten van het deskundigen-onderzoek te betalen.

leid – zoals b.v. het hoger beroep bij verzoekschrift (artt. 642, lid 2, 689 en 1056, 2°, Ger.W.) – wél de verwittiging bij gerechtsbrief voorkomt.

Dit gebrek aan systematiek brengt ons tot een nieuw probleem dat niet geregeld is nl. wanneer in een geschil een gerechtsbrief mag gebruikt worden, doch de tegenpartij noch in België, noch in het buitenland een gekende woon- of verblijfplaats heeft. Art. 40 Ger.W. zou hier parallel kunnen worden toegepast: in dezelfde omstandigheden als voor het gerechtsdeurwaardersexploot, zal men de gerechtsbrief ter kennis brengen van de procureur des Konings.

II. Het gebruik van de gerechtsbrief

8. Elke proceshandeling is onderworpen aan een aantal geldigheidsvoorwaarden. Dat is ook zo voor de gerechtsbrief: wanneer de wet zulks bepaalt, mag hij door de griffier of het openbaar ministerie worden aangewend, mits de inhoud en de vorm aan een aantal vereisten voldoen.

9. Een eerste voorwaarde is dat de gerechtsbrief, volgens art. 46, § 1, Ger.W., slechts aangewend mag worden in de gevallen die de wet bepaalt. Zoals hierboven reeds is aangetoond, schrijft de wet het gebruik van de gerechtsbrief tamelijk veelvuldig voor: zowel op het gebied van burgerlijk recht als van handelsrecht, zowel op het gebied van sociaal recht als van fiscaal recht is het gebruik van de gerechtsbrief geregeld¹¹.

De voorwaarde "aanwending van de gerechtsbrief in de gevallen door de wet bepaald" doet echter het volgend probleem ontstaan: mag de gerechtsbrief enkel en alleen gebruikt worden als het betrokken wetsartikel zulks bepaalt, of mag hij gebruikt worden telkens als in geen specifieke regeling is voorzien, m.a.w. is de gerechtsbrief de gewone vorm van kennisgeving bij gebrek aan een specifieke wettelijke regeling? Het antwoord op deze vraag hangt af van het belang van de kennisgeving in een bepaald geval. In geval van kennisgeving zonder specifieke gevolgen (b.v. art. 750 Ger.W.), kan men zeggen dat de gerechtsbrief niet hoeft aangewend te worden, tenzij de wet zulks uitdrukkelijk voorschrijft. Een verantwoording van deze oplossing ligt in het feit dat men anders de griffie zou overbelasten. In geval van kennisgeving die een vervaltermijn inhoudt (b.v. art. 756 Ger.W.) of in geval van kennisgeving die een verschijningstermijn bevat (b.v. art. 803 Ger.W.), is het gewettigd de gerechtsbrief aan te wenden, ook al zou de wet de kennisgeving bij gerechtsbrief niet voorschrijven¹².

¹¹ M. DONNAY, "Des significations et notifications", *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21227, nr. 1, p. 42.

¹² Men kan nog een stap verder gaan door te poneren dat in de gevallen waar een gerechtsbrief is voorzien deze door een gerechtsdeurwaardersexploot mag worden vervangen. Deze redenering gaat echter niet op aangezien zich dan een

10. Een tweede voorwaarde, die zeer karakteristiek is voor het gebruik van de gerechtsbrief, houdt in dat alleen het openbaar ministerie en de griffier de gerechtsbrief mogen gebruiken¹³. In de schoot van de griffie is het normaal de griffier van de rollen¹⁴ die belast is met de kennisgeving, hetgeen o.m. blijkt uit een arrest van het Hof van Beroep van Luik¹⁵. Bij het openbaar ministerie kan elke magistraat de gerechtsbrief aanwenden voor zover zijn hoedanigheid is aangeduid¹⁶. De voorwaarde dat alleen het openbaar ministerie en de griffie van de gerechtsbrief gebruik mogen maken, is een belangrijke beperking¹⁷, doch is opportuun te noemen aangezien op die manier een behoorlijke redactie van de gerechtsbrief gewaarborgd is.

11. Op de derde plaats moet de gerechtsbrief, om rechtsgeldig te zijn, voldoen aan een aantal vereisten, zowel naar de inhoud als naar de vorm¹⁸.

a) Geldigheidsvereisten en aanwendingsvoorwaarden naar de inhoud

12. Daar de wetgever het initiatief tot het verzenden van een gerechtsbrief beperkt heeft tot twee instanties,

zware kostenstijging voordoet en aangezien een aantal procedures niet verenigbaar zijn met de tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder. Artikel 46, § 2, Ger.W. beperkt trouwens zeer duidelijk de mogelijkheid om de gerechtsbrief door het gerechtsdeurwaardersexploot te vervangen. Men mag ook niet omgekeerd tewerk gaan en een gerechtsbrief aanwenden waar een gerechtsdeurwaardersexploot door de wet is voorgeschreven, ofschoon men soms wel de neiging kan hebben daartoe over te gaan; art. 838, lid 3, Ger.W. bepaalt b.v. dat een vonnis aangaande wraking van de rechter dient betekend te worden, terwijl het arrest dat eventueel in hoger beroep de wraking behandelt, bij gerechtsbrief aan partijen wordt bekend gemaakt. De betekening, voorgeschreven bij art. 838, lid 3, Ger.W., vervangen door een kennisgeving bij gerechtsbrief zou, zoals ieder gelijkwaardige daad, regelrecht indruisen tegen de wet en een totale verwarring teweeg brengen.

¹³ C. VAN REEPINGHEN, *a.w.*, p. 65; zie trouwens art. 46, § 1, Ger.W.

¹⁴ E. WUYTENS, "Inrichting van de griffie en nieuwe fiscale regelen", uit *Het Nieuwe Procesrecht*, Postuniv. leerang o.l.v. M. STORME, Gent, seminarie gerechtelijk recht, p. 222.

¹⁵ Hof Luik, 6 november 1969, *J. Liège*, 1969-70, 145. Een gerechtsbrief uitgaande van een ander griffier dan die van de rollen, is natuurlijk eveneens rechtsgeldig.

¹⁶ Cass., 18 december 1972, *J.T.*, 1973, 94.

¹⁷ Zie art. 1339 Ger.W., dat bepaalt dat de aanmaning tot betalen – een aangelegenheid tussen partijen zonder tussenkomst van de griffie of het openbaar ministerie – aan de schuldenaar wordt betekend bij gerechtsdeurwaardersexploot of aangezegd wordt bij ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs; de kennisgeving bij gerechtsbrief is voor deze aangelegenheid tussen partijen immers uitgesloten.

¹⁸ Deze vereisten zijn voor een groot deel niet wettelijk geregeld doch zij kunnen naar analogie afgeleid worden uit de geldigheidsvereisten i.v.m. het gerechtsdeurwaardersexploot (zie tevens de artt. 33 tot 45 Ger.W.); zie ook Rb. Gent, 17 juni 1969, *R.W.*, 1969-70, 1247.

het openbaar ministerie en de griffie¹⁹, is het logisch dat, voor de geldigheid, in de gerechtsbrief de initiatiefnemer en bijgevolg de identiteit van de ambtenaar van het openbaar ministerie of van de griffier wordt vermeld. Voor het gerechtsdeurwaardersexploot werd dit trouwens uitdrukkelijk geregeld in art. 43, 5°, Ger.W.²⁰.

13. De gerechtsbrief moet, naast de identiteit van de afzender, tevens melding maken van de naam, de voornaam en de woonplaats van de verzoekende partij²¹, voor zover deze de afzender niet is.

14. Tenslotte bevat hij de naam, voornaam en woonplaats of, bij gebreke van woonplaats, de verblijfplaats van de persoon voor wie hij bestemd is²². Deze gegevens omtrent de geadresseerde die op de vensteromslag van de gerechtsbrief zullen voorkomen, moeten derwijze duidelijk zijn, dat ieder misverstand uitgesloten is²³. Tevens moet op de vensteromslag de gemeentelijke overheid vermeld worden aan wie de gerechtsbrief ter hand zal worden gesteld voor zover hij niet aan de geadresseerde of aan zijn woonplaats kan worden afgegeven²⁴.

15. Naast de vermelding van deze gegevens, is het tevens van belang dat de in de gerechtsbrief vervatte mededeling op een bondige en goed geformuleerde manier wordt weergegeven.

Sommige artikelen i.v.m. de gerechtsbrief bepalen zelf reeds voor een groot deel de inhoud²⁵. Andere

¹⁹ Het initiatief voor betekening bij gerechtsdeurwaardersexploot gaat uit van de gerechtsdeurwaarder; i.v.m. de uitvoering die verder onder nr. 21 wordt behandeld, bestaat eveneens een verschil tussen de gerechtsbrief en het gerechtsdeurwaardersexploot: de uitvoering van de kennisgeving geschiedt door de postdiensten terwijl de gerechtsdeurwaarder voor de uitvoering van het exploot zorgt.

²⁰ Zie trouwens Hof Brussel, 27 juni 1969, *Pas.*, 1969, II, 233; zie tevens art. 43, lid 5, Ger.W. De griffier van het vredegerecht zal volledigheidshalve het kanton vermelden.

²¹ Vgl. de vaak gebruikte terminologie: "De gerechtsbrief die verzonden werd op verzoek van ...": Kh. Leuven, 28 september 1971, *B.R.H.*, 1972, I, 137; Hof Luik 6 november 1969, *J. Liège*, 1969-1970, 145; of de terminologie "... heeft de gerechtsbrief doen verzenden": Rb. Gent, 19 juni 1969, *R.W.*, 1969-1970, 815.

²² De vereiste gegevens omtrent de verzoekende partij zijn voor het gerechtsdeurwaardersexploot bepaald in art. 43, 2°, Ger.W. en de gegevens betreffende de persoon voor wie het exploot bestemd is in art. 43, 3°, Ger.W.

²³ Zie voor het gerechtsdeurwaardersexploot: E. GUTT en A. STRANART-THILLY, "Examen de jurisprudence du droit judiciaire privé", *R. Crit. J.B.*, 1973, nr. 31, p. 134.

²⁴ Deze vereisten werden bepaald in de circulaire van de minister van justitie van 13 februari 1968, *Staatsblad*, 2 maart 1968.

²⁵ Een mededeling, die het voorwerp uitmaakt van talrijke artikelen i.v.m. de gerechtsbrief en die uiteraard niet veel vrijheid laat aan de opstellers van de gerechtsbrief, is de vermelding van plaats, dag en uur, waarop men op een bepaalde zitting moet verschijnen: zie de artt. 423, 641, lid 2, 662, lid 2, 730, lid 5, 750, lid 4, 751, lid 1, 945, lid 2, 1002, 1008, 1010, lid 2, 1321, 1384, lid 2, en 1555, lid 4, Ger.W.

artikelen daarentegen duiden slechts in algemene be-
oordingen aan wat ter kennis moet worden gebracht
en laten de formulering van de inhoud hoofdzakelijk
over aan de griffier of het openbaar ministerie²⁶. Ten-
slotte dient nog opgemerkt dat o.i. mogelijk is dat de
gerechtsbrief meer dan één mededeling bevat, en de
reden van zijn verzending op meer dan een artikel
steunt²⁷. Het is tevens wel vereist dat de verschillende
mededelingen binnen het kader van hetzelfde geding
blijven.

16. Een andere belangrijke geldigheidsvereiste is de
vermelding van de datum. Daar de datum van belang
is o.m. voor de berekening van de termijnen²⁸ is het
nodig dat men het erover eens is welke van de data,
die op de gerechtsbrief voorkomen, als relevant wor-
den beschouwd.

Ten einde zoveel mogelijk discussie te vermijden,
lijkt de meest voor de hand liggende oplossing erin
te bestaan de gerechtsbrief, zijnde brief en omslag, als
één geheel te beschouwen²⁹ en de datum op de om-
slag, zijnde de datum van afgifte aan de post³⁰, als
datum van kennisgeving te aanvaarden.

17. Een geldigheidsvoorwaarde, die aan de gerechts-
brief zijn rechtskracht geeft en die bijgevolg zeker
niet over het hoofd mag gezien worden, is de onderte-
kening. Ofschoon art. 46 Ger.W. nergens gewag maakt
van de ondertekening, kan men de noodzakelijkheid
van deze vereiste afleiden, enerzijds uit art. 43, lid 1,
Ger.W., dat de ondertekening van het gerechtsdeur-
waardersexploot voorschrijft, en anderzijds uit de ge-
dachte dat het juist de handtekening is van een grif-
fier of een lid van het openbaar ministerie, die een
geschrift tot een gerechtsbrief maakt, zoals de hand-
tekening van een gerechtsdeurwaarder een geschrift
tot gerechtsdeurwaardersakte verheft³¹. Moge verwe-
zen worden naar een uitspraak van het Arbeidshof te
Brussel³², dat beslist dat een verzoekschrift dat niet
ondertekend is, niet rechtsgeldig is, hoewel art. 704
Ger.W. (vgl. art. 46 Ger.W.) geen vereiste van onder-
tekening inhoudt; het hof nam in overweging dat de
handtekening geen doodgewone vormvereiste is, maar
een constitutief element van de akte zelf.

²⁶ Zie als voorbeeld de artt. 641, lid 2, 1241, lid 2, 1321
Ger.W. ("de griffier roept de partijen op") en art. 997, lid
2, Ger.W. ("de griffier waarschuwt de partijen").

²⁷ Deze stelling kan naar analogie afgeleid worden uit
de regeling voor het gerechtsdeurwaardersexploot: Vred.
Luik, 22 december 1969, *J. Liège*, 1969-70, 215. De moge-
lijkheid bestaat echter ook dat men, ter uitvoering van één
artikel, verschillende gerechtsbrieven verstuurt: Kh. Brussel,
19 januari 1972, *B.R.H.*, 1972, I, 68.

²⁸ Rb. Antwerpen, 28 april 1972, *R.W.*, 1972-73, 726.

²⁹ Voor de aangetekende brief bij pachtzaken verkoos
men eveneens die oplossing: R. EECKLOO, *Pacht en Voor-
koop*, Leuven, nr. 194, p. 148-149; zie tevens Cass., 7 jan-
uari 1943, *Pas.*, 1943, I, 9.

³⁰ Zie onder nr. 20.

³¹ Cass., 26 november 1964, *R.W.*, 1964-65, 1824.

³² Arbh. Brussel, 11 april 1972, *J.T.*, 1973, 199.

18. Tenslotte dient opgemerkt te worden dat de kopie en het origineel van de gerechtsbrief met elkaar moeten overeenstemmen³³. Terwijl bij de betekening van het gerechtsdeurwaardersexploot de kopie als origineel geldt in hoofde van de betekende partij, zodat alleen de betekende kopie voor bespreking ter zitting in aanmerking komt³⁴, laat art. 32 Ger.W. i.v.m. de kennisgeving de keuze bestaan tussen de toezending van een akte van rechtspleging (in casu de gerechtsbrief) in origineel of in afschrift³⁵.

In tegenstelling met de betekening bij gerechtsdeurwaardersexploot wordt bij de gerechtsbrief zeer vaak het origineel opgestuurd, terwijl een kopie van het origineel bij het dossier van de rechtspleging wordt gevoegd. De rechter zal zich in dat geval, bij een eventuele betwisting van de geldigheid, door de tekst van de kopie laten leiden, tenzij een van de partijen opwerpt dat het origineel andere vermeldingen bevat.

b) Gelegenheidsvereisten en aanwendingsvoorwaarden naar de vorm

19. Een gerechtsbrief, die aan alle eisen wat de inhoud betreft beantwoordt, is en blijft nog steeds ongeldig indien hij niet voldoet aan de voorgeschreven vorm en indien hij niet op bepaalde wijze en binnen de voorgeschreven termijn verzonden wordt. In een Ministerieel Besluit van 13 maart 1968 werden door de minister-staatssecretaris voor posterijen, telegraaf en telefoon, het formaat van de gerechtsbrief en de diensaanwijzingen die op de omslag en op het ontvangstbewijs moeten voorkomen, bepaald³⁶.

20. De verzendingsprocedure daarentegen werd door de overheid niet uitgebreid geregeld, aangezien zij in belangrijke mate reeds in art. 46, §1, lid 2, Ger.W. werd bepaald. De procedure van verzending vangt aan met de afgifte ter post door de griffier of

door een lid van het openbaar ministerie; meestal zal deze afgifte gedaan worden door een bode.

De afgifte ter post is van zeer groot belang omdat men als algemene regel aanneemt dat de datum van afgifte ter post als datum van kennisgeving geldt³⁷. De draagwijdte van deze algemene regel en de gevolgen ervan voor de geadresseerde kan men het best aantonen door een vergelijking op dit gebied tussen het gerechtelijk en het burgerlijk recht. Terwijl in het gerechtelijk recht de gerechtsbrief voor risico van de geadresseerde wordt verzonden, ligt het risico van verzending in het burgerlijk recht bij de afzender, die tijdens de verzending, eigenaar blijft van de brief³⁸. Pas op het moment van de ontvangst van de brief (de ontvangsttheorie) wordt de inhoud van de brief ter kennis van de geadresseerde gebracht³⁹. Met de opvatting van het burgerlijk recht voor ogen, rijst natuurlijk de vraag waarom men in het gerechtelijk recht niet de theorie van het burgerlijk recht heeft overgenomen. Zeer zeker zouden de rechten van de geadresseerde veel beter gevrijwaard zijn indien de kennisgeving plaats had op het ogenblik van de ontvangst van de brief, aangezien dan de termijn om de verdediging voor te bereiden intact blijft. Het onbetwiste nadeel hiervan is de onzekerheid i.v.m. de datum van ontvangst, zodat men niet met zekerheid weet wanneer b.v. een vervaltermijn is ingetreden. In het gerechtelijk recht werd dan ook geopteerd voor de zekerheid i.v.m. de procedure, met het gevolg dat de datum van verzending als datum van kennisgeving te beschouwen is. Het kan trouwens niet ontkend worden dat dit de meest opportune oplossing is: men moest nu eenmaal kiezen en één van de twee stellingen met zijn nadelen aanvaarden. In concreto weegt een dag minder om de verdediging voor te bereiden niet op tegen de onzekerheid betreffende het vertrekpunt voor de termijnberekening.

21. De gerechtsbrief, die portvrij⁴⁰ afgegeven is ter post, wordt verzonden en door de postbode ter plaats van bestemming gebracht. Hierbij rijst de vraag of de postbode op onverschillig welk moment een gerechtsbrief mag bestellen. Art. 47 Ger.W. verbiedt uitdrukkelijk de betekening van een gerechtsdeurwaardersexploot na negen uur 's avonds en vóór zes uur

³³ Zie voor het gerechtsdeurwaardersexploot: art. 45 Ger.W. en E. GUTT, en A. STRANART-THILLY, *a.w.*, *R. Crit. J.B.*, 1973, nr. 33, p. 135.

³⁴ Vred. Gent, 28 januari 1971, *R.W.*, 1971-72, 291, met verwijzing naar Cass., 16 maart 1965, *Pas.*, 1965, I, 751.

³⁵ M. DONNAY, *a.w.*, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21.227, nr. I, p. 42.

³⁶ Zie Ministerieel Besluit van 13 maart 1968, *Staatsblad*, 12 april 1968: "De gerechtsbrieven worden verzonden onder gesloten omslag die van standaardformaat is, voor zover de hoeveelheid in te sluiten stukken zulks mogelijk maakt. Bovendien worden zij op de voorzijde voorzien van de aanduiding 'Gerechtsbrief'. Op de linkerbovenzijde de meldingen: Ministerie van Justitie - aangetekend met kennisgeving van ontvangst. In de linkerbenedenhoek zal de zegel van de griffie aangebracht worden, evenals de handtekening van de griffier of van zijn afgevaardigde, voorafgegaan van de woorden 'De griffier of voor de griffier'. De gerechtsbrieven zijn vergezeld van een kennisgeving van ontvangst in dubbele kaartvorm waarvan de afmetingen, na plooiing, de 107 mm op 150 mm niet overschrijden. Deze kennisgeving, van helder blauwe kleur, moet een voldoende stevigheid bezitten en voorzien zijn van een zeer duidelijke melding: 'Kennisgeving van ontvangst'."

³⁷ R. DE CORTE, *a.w.*, nr. 51, p. 29; zie tevens onder nr. 16.

³⁸ De rechtbank van Luik illustreert deze theorie van het burgerlijk recht op treffende wijze: "Attendu qu'en matière de correspondances privées, il est de doctrine et de jurisprudence que les lettres sont la propriété de l'expéditeur jusqu'au moment où elles parviennent à leur destinataire et, au cas où elles n'arriveront pas à celui-ci, que c'est l'expéditeur qui en reste seul propriétaire": Rb. Luik, 5 mei 1915, *Pas.*, 1915-1916, III, 123.

³⁹ Cass., 16 juni 1960, *Arr. Cass.*, 1960, 932. Zie tevens J. LIMPENS, en R. KRUIHOF, "Examen de jurisprudence", *R. Crit. J.B.*, 1964, 480-481 en de noot van J. HEENEN, *R. Crit. J.B.*, 1962, p. 303.

⁴⁰ E. WUYTENS, *a.w.*, p. 230.

's morgens, evenals op zaterdag, zondag of wettelijke feestdag⁴¹. De datum van kennisgeving komt hiermee overeen en kan dus geen zaterdag, zondag of wettelijke feestdag zijn : de datum van afgifte ter post geldt immers als datum van kennisgeving en de griffie of het openbaar ministerie zullen op zaterdag, zondag of wettelijke feestdag geen afgifte ter post doen.

Op die manier maakt de kennisgeving bij gerechtsbrief in theorie geen uitzondering op het principe van art. 47, 2°, Ger.W. Aangezien de ontvangst van de gerechtsbrief echter enkele tijd na de afgifte plaatsheeft en aangezien de bestelling van brieven op zaterdag geschiedt, is het in de praktijk mogelijk dat men op zaterdag een gerechtsbrief in ontvangst moet nemen. De moeilijkheid i.v.m. de bestelling van een gerechtsbrief aan ondernemingen op zaterdag, mag men evenwel niet overdrijven, om de goede reden dat de meeste ondernemingen op zaterdag wel een afgevaardigde zullen aanwijzen. Indien dit laatste niet zou gebeurd zijn, bestaat trouwens nog altijd de mogelijkheid de gerechtsbrief in de loop van de volgende werkdagen op het politiecommissariaat af te halen⁴².

22. Voor de bestelling van de gerechtsbrief dient als principe te worden aanvaard dat deze, indien mogelijk, door de postbode in de handen van de geadresseerde zou worden afgegeven⁴³. Dit principe van de persoonlijke afgifte bestaat eveneens voor de kennisgeving aan rechtspersonen, waarvoor art. 42 Ger.W. i.v.m. de betekeningen parallel kan worden toegepast. Hiernaast bestaat de mogelijkheid dat, volgens de statuten, of door een beslissing van de raad van beheer, een lid van het personeel geldig aangewezen werd om de rechtspersoon voor het gerecht te vertegenwoordigen ; in dat geval moet de kennisgeving, die aan hem wordt gedaan, gelijkgesteld worden met een kennisgeving aan de persoon⁴⁴. Een kennisgeving die dus aan een zaakvoerder wordt gedaan, is aan de persoon gedaan⁴⁵, terwijl een kennisgeving aan een bediende, die niet de vereiste volmacht heeft, niet als kennisgeving aan de persoon kan gelden⁴⁶.

23. Wanneer de gerechtsbrief nu de geadresseerde bereikt, tekent deze laatste het ontvangstbewijs⁴⁷. Hiermee bevestigt hij de ontvangst van de gerechtsbrief⁴⁸. Het ondertekende ontvangstbewijs, dat aan de afzender (griffie of openbaar ministerie) wordt teruggestuurd, wordt bij het dossier van de rechtspleging gevoegd, zodat de rechter zich steeds ervan kan vergewissen of de gerechtsbrief wel degelijk zijn bestemming heeft bereikt⁴⁹.

De mogelijkheid kan echter ook bestaan dat de geadresseerde de gerechtsbrief niet wil ontvangen en weigert het ontvangstbewijs te ondertekenen. In dat geval wordt de kennisgeving geacht aan de persoon te zijn gedaan wanneer de postbode de weigering op het ontvangstbewijs vermeldt, deze vermelding ondertekent en de gerechtsbrief, samen met het ontvangstbewijs, terugstuurt aan de afzender⁵⁰. De gerechtsbrief die ter griffie terugkeert, voorzien van een kleefstrookje met de vermelding "geweigerd", zonder ondertekening door de postbode, voldoet bijgevolg niet aan de vereiste voorwaarden⁵¹. In art. 46, §1, lid 2, Ger.W. wordt alleen gezegd, dat de postbode van de weigering melding moet maken onderaan het ontvangstbewijs.

24. Het kan ook voorkomen dat de geadresseerde, zonder de ontvangst te willen weigeren, de gerechtsbrief niet kan ontvangen, nl. ingeval hij niet aanwezig is. In dat geval zal de postbode trachten de gerechtsbrief ter woonplaats van de geadresseerde af te geven. De nederlandstalige tekst van het Gerechtelijk Wetboek voorziet echter niet expliciet in de kennisgeving aan de woonplaats, want de tekst luidt : "De gerechtsbrief wordt door de postdienst aan de geadresseerde ter hand gesteld aan zijn woonplaats, aan het politiecommissariaat, enz..." Door een materiële vergetelheid – het ontbreken van een komma vóór "aan zijn woonplaats" – wordt door de nederlandstalige tekst enkel bpaald dat, wanneer de geadresseerde de gerechtsbrief niet in zijn woonplaats kan ontvangen, deze dan door de postbode aan het politiecommissariaat of aan de gemeentelijke diensten zal worden afgegeven. De bedoeling van de wetgever was echter wel in de ken-

⁴¹ Zie de bespreking tot staving van de gelijkstelling van de zaterdag met de wettelijke feestdagen : C. VAN REEPINGHEN, a.w., p. 64.

⁴² Zie verder onder nr. 26.

⁴³ Zie voor het gerechtsdeurwaardersexploot : C. VAN REEPINGHEN, a.w., p. 58 ; M. DONNAY, a.w., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21.227, nr. 5, p. 43.

⁴⁴ Zie voor de betekening : C. VAN REEPINGHEN, a.w., p. 58 ; vgl. tevens art. 34 Ger.W. en M. DONNAY, a.w., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21.227, nr. 5, p. 44.

⁴⁵ Kh. Kortrijk, 18 december 1969, *R.W.*, 1969-70, 1546 : de betekening van een gerechtsdeurwaardersexploot aan een zaakvoerder is een betekening aan de persoon (H. SOLUS, et R. PERROT, *Droit judiciaire privé*, I, nr. 393, p. 362).

⁴⁶ Dit volgt uit een zelfde regeling voor het gerechtsdeurwaardersexploot : Rb. Dendermonde, 18 januari 1967, *R.W.*, 1966-67, 1729.

⁴⁷ Zie art. 46, § 1, lid 2, Ger.W. ; de vorm van het ontvangstbewijs werd bepaald door het Ministerieel Besluit van 13 maart 1968 : zie boven onder nr. 19.

⁴⁸ Vred. Deurne, 10 februari 1972, *R.W.*, 1972-73, 1066.

⁴⁹ Rb. Antwerpen, 20 oktober 1970, *R.W.*, 1970-71, 855.

⁵⁰ Anders : M. DONNAY, a.w., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 17, p. 54 : De auteur is van mening dat de postbode, in geval van weigering door de geadresseerde, de gerechtsbrief op het politiecommissariaat, bij de burgemeester, bij een schepen of bij de bevoegde ambtenaar moet afgeven. Deze stelling kan niet aangenomen worden, omdat het toch geen nut heeft dat de postbode de brief daar afgeeft : de geadresseerde die de brief persoonlijk heeft geweigerd, zal hem toch niet gaan afhalen enkele dagen later.

⁵¹ Rb. Gent, 17 juni 1969, *R.W.*, 1969-70, 1247.

nisgeving aan de woonplaats te voorzien : zowel het ontwerp⁵² als de franstalige tekst van het Gerechtelijk Wetboek vermelden "aan zijn woonplaats" als een aparte zinsnede. In de rechtsleer wordt op één plaats wel gewezen op het verschil tussen de nederlandstalige en de franstalige tekst i.v.m. de komma, doch uit het verschil tussen beide teksten wordt een verkeerde conclusie getrokken, aangezien men opteert voor de nederlandstalige tekst en bijgevolg verkeerdelijk besluit tot het niet-bestaan van de kennisgeving aan de woonplaats⁵³. Met uitzondering van deze stelling van DONNAY, opteren alle auteurs zeer terecht voor de mogelijkheid van bestelling aan de woonplaats⁵⁴, doch geen enkele onder hen wijst op het verschil tussen beide teksten en op de consequenties ervan. Uit de geest van de wet⁵⁵, uit het ontwerp van het Gerechtelijk Wetboek, uit de franstalige tekst van artikel 46 Ger.W. en uit de rechtsleer – op één auteur na – kan men afleiden dat de kennisgeving van een gerechtsbrief, bij niet-aanwezigheid van de geadresseerde, aan zijn woonplaats mag plaatshebben⁵⁶. In dat geval mag iedere persoon, die zich op het moment van de bestelling in de woonplaats van de geadresseerde bevindt, de gerechtsbrief in ontvangst nemen en het ontvangstbewijs ondertekenen. Maar een minderjarige die nog niet ten volle zestien jaar oud is, komt niet in aanmerking om een kennisgeving te ontvangen⁵⁷.

Als de ter woonplaats aanwezige personen weigeren het ontvangstbewijs te ondertekenen, zal de postbode anders handelen dan bij weigering van de geadresseerde : hij zal niet de gerechtsbrief samen met het ontvangstbewijs terugsturen naar de afzender, maar hij zal de gerechtsbrief aan het dichtstbijzijnde politiecommissariaat bezorgen, of aan de burgemeester, een schepen of een ambtenaar⁵⁸.

25. Om eventuele moeilijkheden bij de kennisgeving aan de woonplaats op te lossen (o.a. mogelijke weigering van de persoon die ter woonplaats aanwezig is, toevallige samenloop van omstandigheden zodat niemand thuis is, tijdelijk verblijf in het buitenland) kunnen partijen hun woonplaats kiezen bij een lastheb-

ber⁵⁹. De kennisgevingen (en betekeningen) die persoonlijk aan deze lasthebber (zeer vaak de raadsman van de betrokken partij) zijn ter hand gesteld, worden, krachtens art. 39 Ger.W., geacht aan deze persoon te zijn gedaan. De mogelijkheid van keuze van domicilie is dan ook zeer nuttig, te meer omdat op die manier de betekeningen en kennisgevingen in het buitenland worden vermeden.

26. Als partijen geen keuze van domicilie hebben gedaan, en de gerechtsbrief wegens niet-aanwezigheid niet aan de geadresseerde of aan zijn woonplaats kan besteld worden, is het voor de postbode onmogelijk om de gerechtsbrief aan het op de omslag vermelde adres te bestellen. Hij dient dan in de brievenbus een bericht achter te laten, waardoor aan de betrokkene medegedeeld wordt dat een gerechtsbrief werd aangeboden en dat die op het politiecommissariaat of op de vermelde gemeentelijke administratieve dienst, waarvan het adres wordt opgegeven, kan worden afgehaald⁶⁰. Vervolgens zal de postbode de gerechtsbrief aan het politiecommissariaat of aan de gemeentelijke administratieve dienst bezorgen en het ontvangstbewijs ter ondertekening aanbieden. Het ondertekende ontvangstbewijs wordt dan teruggestuurd⁶¹, terwijl de gerechtsbrief zelf gedurende acht dagen op het kantoor blijft liggen⁶². Meestal zal de geadresseerde zich uit eigen beweging aanmelden om de gerechtsbrief, die voor hem bestemd is, af te halen ; indien dit laatste echter niet gebeurt, moeten de diensten die de gerechtsbrief ontvangen hebben, alles in het werk stellen om deze aan de geadresseerde te bezorgen⁶³.

27. Indien de gerechtsbrief niet aan de geadresseerde gedurende deze acht dagen kan besteld worden, wegens zijn niet-aanwezigheid of wegens het feit dat hij zijn woonplaats niet meer heeft binnen het ambtsgebied van de betrokken overheid, zal deze laatste de

⁵² C. VAN REEPINGHEN, a.w., p. 65.

⁵³ M. DONNAY, a.w., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21.227, nr. 17, p. 54 : "Au domicile du destinataire, le pli ne peut être remis à un parent, allié ou serviteur ; le texte néerlandais est précis à ce sujet".

⁵⁴ F. HERMANS, a.w., *R.W.*, 1968-69, 772 ; J. VAN COMPERNOLLE, a.w., *Ann. Dr.*, 1968, 408.

⁵⁵ De betekening van een gerechtsdeurwaardersexploot kan immers ook aan de woonplaats geschieden (art. 35 Ger.W.).

⁵⁶ De kennisgeving aan een rechtspersoon vindt dan plaats aan de maatschappelijke of administratieve zetel (zie voor de betekening : art. 35, lid 1, Ger.W.).

⁵⁷ Dit kan men naar analogie afleiden uit de regeling voor het gerechtsdeurwaardersexploot (art. 35, lid 3, Ger.W.).

⁵⁸ Zie verder onder nr. 26.

⁵⁹ Het Hof van Cassatie heeft aangaande de keuze van domicilie een belangrijk arrest gevelde (Cass., 10 december 1971, *R.W.*, 1971-1972, 1742) : die keuze is in het gerechtelijk recht, volgens het Hof, het resultaat van een eenzijdige beslissing. Hierdoor verschilt het gerechtelijk recht van het burgerlijk recht, waar de keuze het gevolg is van een tussen beide partijen tot stand gekomen overeenkomst.

⁶⁰ Deze regeling werd voorgeschreven in een circulaire van 13 februari 1968, *Staatsblad*, 2 maart 1968.

⁶¹ Daar de documenten betreffende de gerechtsbrief dienststukken van algemeen belang zijn, wanneer ze door een gemeentebestuur aan een griffie worden toegezonden, worden ze door de postkantoren portvrij aanvaard : Min. Besluit van 24 juni 1968, *Staatsblad*, 16 juli 1968.

⁶² Zie de circulaire van 12 juni 1968 (*Staatsblad*, 20 juni 1968) en de vervangende circulaire van 24 juni 1968 (*Staatsblad*, 16 juli 1968).

⁶³ Om alle misverstanden te vermijden, stelde de circulaire van 24 juni 1968 (*Staatsblad*, 16 juli 1968) duidelijk vast dat de betrokken diensten niet passief mogen blijven na de ontvangst, maar integendeel moeten pogen om in de loop van de acht dagen de gerechtsbrief aan de geadresseerde te overhandigen.

gerechtsbrief portvrij terugsturen aan de afzender⁶⁴. De kennisgeving is evenwel rechtsgeldig, aangezien uit het feit dat de bestelling gedurende acht dagen niet plaatshad afgeleid kan worden dat de geadresseerde ofwel nalatig was of zich de moeite niet getroostte de gerechtsbrief af te halen, ofwel dat hij naliel de gemeenteoverheid en de griffie op de hoogte te brengen van zijn nieuwe verblijfplaats⁶⁵.

Deze beslissing van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt illustreert zeer treffend de algemene regel die voor de hele verzendingsprocedure geldt nl. dat de gerechtsbrief steeds geacht wordt op regelmatige wijze aan de partijen te zijn besteld, tenzij een onregelmatigheid blijkt.

28. Voor de juiste aanwending van de gerechtsbrief is bovendien vereist dat hij op het juiste tijdstip wordt verstuurd. Enerzijds bestaan er in het Gerechtelijk Wetboek een beperkt aantal artikelen waar, aan de hand van de voorgeschreven termijnen, het juiste tijdstip kan bepaald worden⁶⁶. Er is een eerste reeks artikelen naar luid waarvan de griffier zelf én de datum van oproeping én die van verzending bepaalt (b.v. art. 730 Ger.W.). Hierbij moet hij, rekening houdend met de dag van afgifte aan de post en de dagvaardingstermijn, de datum van oproeping bepalen. Een andere serie artikelen heeft betrekking op een bepaalde datum van oproeping, vastgesteld ofwel door de partijen (art. 1056 Ger.W.) ofwel door de rechter (b.v. art. 919 Ger.W.). Nu moet de griffier, rekening houdend met de dagvaardingstermijn, de datum van verzending nl. afgifte aan de post, vaststellen.

Maar anderzijds is in de overige artikelen i.v.m. de gerechtsbrief, die veel groter in aantal zijn, nergens uitdrukkelijk sprake van een termijn, zodat de vraag rijst op welk tijdstip de gerechtsbrief moet verzonden worden. In de gevallen waar een gerechtsbrief wordt verzonden waarbij een partij of een derde voor de rechter wordt geroepen en hiervoor geen termijn is vermeld, bestaat de meest logische oplossing erin dezelfde termijn te nemen als die voor de dagvaarding nl. acht dagen. Tegen deze oplossing zou men kunnen opwerpen dat de dagvaardingstermijn niet algemeen is, maar slechts mag toegepast worden als de wet (b.v. art. 775 Ger.W.) uitdrukkelijk deze termijn voorschrijft. Het komt nochtans voor dat de termijn van acht dagen mag worden aangenomen, ook als geen termijn van acht dagen uitdrukkelijk door de wet is bepaald en wel om de hiernavolgende redenen. Op de

eerste plaats is er een belangrijk argument uit de rechtspraak: de termijn van dagvaarding in kort geding bedraagt, volgens artikel 1135 Ger.W., ten minste twee dagen; welnu, de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen besliste dat die termijn van twee dagen eveneens geldt voor een oproeping bij gerechtsbrief⁶⁷. Wanneer men deze beslissing toepast op de termijn van dagvaarding, die krachtens artikel 707 Ger.W. acht dagen bedraagt, komt men tot het besluit dat de termijn van oproeping bij gerechtsbrief eveneens acht dagen is. Voorts kan men stellen dat een kortere termijn dan acht dagen (b.v. voor een oproeping ter zitting) voor de partijen nadelig kan uitvallen⁶⁸, temeer daar de termijn van kennisgeving in theorie (de datum van de afgifte ter post geldt als datum van kennisgeving) acht dagen bedraagt, doch in de praktijk zal verkort worden door de verzending, die vaak meer dan één dag in beslag neemt⁶⁹. Een termijn, langer dan acht dagen zal dan weer het nadeel hebben dat de procedure, zonder enig nut, vertraging oploopt. Bijgevolg is de bepaling van de termijn op acht dagen – indien natuurlijk geen andere termijn uitdrukkelijk is voorgeschreven – de meest aangewezen oplossing omdat hij overeenkomt met de belangen van de partijen en voor de procedure geen al te grote vertraging meebrengt.

III. Sancties bij niet-naleving van de voorschriften

29. Bij de bespreking van de sancties ligt het voor de hand dat men op de eerste plaats de intrinsieke geldigheid van de gerechtsbrief dient na te gaan. Daar de gerechtsbrief een procesakte is, is hij zoals elke procesakte, aan de regels, bepaald in de artikelen 860 e.v. Ger. W., onderworpen. Het principe "Pas de nullité sans texte"⁷⁰ is bijgevolg ook op de gerechtsbrief van toepassing. In het ontwerp van Gerechtelijk Wetboek wordt er de nadruk op gelegd dat aan dit principe geenszins mag getornd worden⁷¹. Meteen wordt het dan ook duidelijk dat men, bij het zoeken naar eventuele sancties, geenszins de bepalingen i.v.m. de betekeningen bij gerechtsdeurwaardersexploot naar analogie mag gaan toepassen op de kennisgevingen

⁶⁷ Rb. Antwerpen, 28 april 1972, *R.W.*, 1972-73, 726.

⁶⁸ De Rechtbank van Eerste Aanleg van Brussel illustreerde zeer duidelijk waarom een termijn van acht dagen bij een dagvaarding noodzakelijk was: "Attendu que la loi laisse au cité ce délai avant de devoir comparaître, pour lui permettre de préparer entretemps sa comparution, pour consulter, réunir les éléments nécessaires, mandater un avocat ou se rendre libre pour comparaître personnellement" (Rb. Brussel, 11 juni 1969, *J.T.*, 1969, 568).

⁶⁹ Artikel 226, lid 2, B.W. voorzagt dat de verzending zelfs vijf dagen in beslag kon nemen. Dit artikel werd evenwel afgeschaft door de Wet van 30 maart 1973, *Staatsblad*, 18 september 1973.

⁷⁰ F. RIGAUX, "La théorie des nullités", *Ann. Dr.*, 1968, nr. 6, p. 421.

⁷¹ C. VAN REEPINGHEN, *a.w.*, p. 351.

⁶⁴ Zie de circulaire van 13 februari 1968, *Staatsblad*, 2 maart 1968.

⁶⁵ Rb. Hasselt, 28 mei 1949, *R.W.*, 1969-70, 535.

⁶⁶ De verschillende termijnen zijn de volgende: vijftien dagen (artt. 385, 730, 1635, 1648 Ger.W.), acht dagen (artt. 775, 923, 1321, 1664, 1669 Ger.W.), drie dagen (artt. 1030, 1342 Ger. W.), de eerste werkdag na de indiening van het verzoekschrift (artt. 689, 1056, lid 2, Ger.W.) of na de uitspraak van de beschikking (art. 1449 Ger.W.) en terstond (dus geen termijn: art. 1646, lid 3, Ger.W.).

bij gerechtsbrief. Op die manier is de sanctie voor de vermeldingen, bepaald in de artikelen 43 en 702 Ger.W., niet naar analogie toepasselijk op de gerechtsbrief.

Aangezien een interpretatie naar analogie voor de sancties uitgesloten is en het Gerechtelijk Wetboek nergens specifieke sancties voorziet, is het de vraag of er dan geen enkele sanctie mogelijk is. De beaming hiervan zou al te streng zijn en niet overeenkomen met de vereisten van een ordentelijk procesrecht. Het kan nl. zijn dat de kennisgeving bij gerechtsbrief, hetzij termijnen doet lopen waarbinnen een bepaalde handeling dient verricht te worden (b.v. art. 756 Ger.W.), hetzij de verplichting bevat om op een bepaald tijdstip te verschijnen (b.v. art. 1056 Ger.W.). Wanneer nu een gerechtsbrief intrinsiek ongeldig is in een van deze gevallen, zal de rechter zo nodig een nieuwe kennisgeving bevelen zonder rekening te houden hetzij met de vervalltermijn, hetzij met de aangeduide termijn van verschijning.

Wanneer deze oplossing wordt aangenomen kunnen twee principes met elkaar worden verzoend, nl. aan de ene kant het principe van art. 860 Ger.W. en aan de andere kant het principe van de rechten van de verdediging, die kunnen geschonden zijn door een onregelmatige oproeping.

30. Van het hierboven besproken geval van de nietigheid zelf, moet onderscheiden worden de gevallen waarin de gerechtsbrief zelf rechtsgeldig is, doch op verkeerde wijze werd gebruikt. Het is b.v. mogelijk dat een intrinsiek geldige gerechtsbrief wordt verstuurd, doch dat hij de partijen niet binnen de door de wet vereiste termijn bereikt. Een ander voorbeeld is te vinden in art. 751 Ger.W.: dit artikel zal geen toepassing vinden indien men heeft nagelaten de advocaat bij gewone brief te verwittigen, ook al werd aan de niet-verschenen partij een rechtsgeldige gerechtsbrief ter kennis gebracht. Wanneer men op grond van art. 1056, 2°, Ger.W. hoger beroep bij verzoekschrift instelt tegen twee partijen en de griffier dit slechts aan één partij meldt, zal de procedure niet verder gezet worden.

Om over een geldige kennisgeving bij gerechtsbrief te oordelen, dient men dus niet alleen te letten op de intrinsieke geldigheid van de gerechtsbrief (art. 860 Ger.W.), doch dient men tevens het artikel, op grond waarvan de gerechtsbrief wordt verzonden, te onderzoeken. Op die manier kan men zich ervan vergewissen of de kennisgeving in haar geheel aan de vereiste voorwaarden voldoet.

VI. Opportuniteit van de invoering van de gerechtsbrief

31. Uit het voorgaande kan men het zeer algemeen besluit trekken dat de gerechtsbrief in vele gevallen wordt gebruikt, een gebruik dat volgens een aantal

vereisten moet verlopen. Een eventuele ongeldigheid kan niet met nietigheid worden gesanctioneerd, wel bestaat de mogelijkheid dat een nieuwe kennisgeving vereist is. Doch meteen wordt het duidelijk dat zulk algemeen besluit ter vervollediging een beoordeling vergt, dat de invoering van de gerechtsbrief aan een evaluatie dient te worden onderworpen en een afwegen van de voor- en nadelen van dit middel van kennisgeving noodzakelijk is.

Ongetwijfeld brengt de invoering van de gerechtsbrief een aanzienlijke daling van de kosten mee⁷². Het is niet verwonderlijk dat in dit verband van een der belangrijkste innovaties van het Gerechtelijk Wetboek werd gesproken⁷³.

Bovendien brengt hij een rationalisering⁷⁴ en een versnelling van de procedure teweeg⁷⁵.

Tenslotte werd de gerechtsbrief ingevoerd om te pogen de bezwaren i.v.m. de mededelingen via de post uit de weg te ruimen. Het ontwerp drukt deze doelstelling op gevatte wijze uit: "Herhaaldelijk werd er kritiek uitgebracht op de tussenkomst van de postdiensten in de rechtsplegingen, het weze in verband met gewone brieven of met aangetekende zendingen: onvoldoende bewijzen van de afgifte of van de ontvangst van de brief of de zending en de onpersoonlijke aard van deze ontvangst, als het gaat om een gewone schriftelijke mededeling; traagheid en moeilijkheden van bewijsvoering die voortkomen uit de bestuurlijke documenten die de afgifte van de brief vaststellen aan de geadresseerde, of aan zijn woonplaats; de moeilijkheid om de brief in ontvangst te nemen op het postkantoor wanneer hij niet kon afgegeven worden aan de geadresseerde of aan zijn woonplaats, in geval van aangetekende zending"⁷⁶.

32. De creatie van een regeling met niets dan voordelen, zonder nadelige zijden, is echter op geen enkel gebied haalbaar, al was het alleen al maar de aanpassing aan de nieuwe regeling die als nadelig aspect gold. In die zin dient trouwens het belangrijkste nadeel van de invoering van de gerechtsbrief te worden gezien aangezien deze van de griffiers, de postbeambten en de gerechtsdeurwaarders een belangrijke aanpassing heeft gevergd.

Het is duidelijk dat de taak van de griffie verzwaard werd omdat de griffier de belangrijkste verzender is van de gerechtsbrieven en omdat hij de soms niet-be-

⁷² M. DONNAY, a.w., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21.227, nr. 17, p. 53.

⁷³ C. DE BAECK, *Algemene inleiding over het ontwerp van Gerechtelijk Wetboek*, p. 18, weekind gerechtelijke hervorming (21-22 juni 1966), Gent, faculteit der rechtsgeleerdheid.

⁷⁴ M. STORME, "Het ontwerp van Gerechtelijk Wetboek", *R.W.*, 1963-1964, 1844.

⁷⁵ M. DONNAY, a.w., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21.227, nr. 17, p. 55.

⁷⁶ C. VAN REEPINGHEN, a.w., p. 64.

stelde gerechtsbrief terug in ontvangst moet nemen. Hoewel een poging werd gedaan om zijn taak te vergemakkelijken, o.a. door de globale betaling van de kosten van verzending van het ontvangstbewijs door het ministerie van justitie aan het bestuur van de post-terijen, zodat in dat verband geen boekhoudkundige inschrijvingen door de griffier nodig zijn⁷⁷, is zijn taak niettemin omvangrijker geworden. Bovendien gaat met deze zwaardere taak een grotere verantwoordelijkheid gepaard: een nalatigheid van de griffier kan b.v. de niet-oproeping van een partij tot gevolg hebben, zodat de procedure vertraagd wordt⁷⁸. Het uiteindelijk gevolg van de invoering van de gerechtsbrief was dan ook gelegen in een verruiming van het griffiepersoneel en in een aanpassing van de werkmethodes⁷⁹. Het staat immers vast dat de griffie een centrale plaats inneemt in de verzendingsprocedure van de gerechtsbrief en dat heel wat moeilijkheden reeds van tevoren uit de weg zijn geruimd, indien de gerechtsbrieven op adequate wijze worden geredigeerd. Spijtig genoeg worden sommige gerechtsbrieven niet met voldoende sociaal begrip opgesteld.

De weerslag van de invoering van de gerechtsbrief op de postdiensten was niet zo groot als op de griffie, doch het is en blijft een feit dat de postbeambte het mechanisme bij de bestelling op de juiste wijze moet toepassen. Over dit probleem werden in het Parlement wel enige woorden gewisseld, o.m. toen de vraag werd gesteld of de postbeambte de nodige zekerheid zou kunnen bieden dat de formaliteiten, die gepaard gaan met de verzending van de gerechtsbrief, zouden in acht genomen worden. De toenmalige minister van justitie, VERMEYLEN, antwoordde dat de nodige voorzorgen reeds waren genomen en dat de directeur van de post-administratie reeds zijn medewerking had beloofd en verklaard had dat hij de verantwoordelijkheid hiervoor opnam⁸⁰. Dat men echter reden had om veront- rust te zijn, blijkt wel uit de rechtspraak⁸¹: de gerechtsbrief werd aan de griffie terugbezorgd voorzien van een kleefstrookje "geweigerd" – zoals dit gebruikelijk is bij weigering van ingeschreven stukken – terwijl het ontvangstbewijs in het geheel niet was ingevuld door de postbeambte. Men dient er evenwel rekening mee te houden dat dit voorbeeld dateert van 1969 en dat het Gerechtelijk Wetboek niet van vandaag op morgen optimaal is toegepast.

33. De zwaarste gevolgen van de invoering van de gerechtsbrief zijn evenwel op de gerechtsdeurwaarder terecht gekomen. Het werk van de gerechtsdeurwaarder zou aanzienlijk vermindert zijn, indien men het oorspronkelijk ontwerp in het Parlement zonder meer had aangenomen. De tekst werd echter geamendeerd in de commissie van de Kamer, op voorstel van de regering⁸²: wanneer de eisende of verzoekende partij zulks verlangt in het exploit van rechtsingang of in het verzoekschrift, hetzij schriftelijk en ten laatste op het ogenblik van de eerste verschijning voor de rechter, worden de kennisgevingen bij gerechtsbrief vervangen door betekeningen, verricht op verzoek van de partij aan wie de betekening toekomt (art. 46, § 2, Ger.W.). De tekst van artikel 46, § 2, Ger.W. voorziet alleen in de mogelijkheid tot keuze voor de eisende of verzoekende partij, om de goede reden dat het deze partij is die de kosten van de rechtspleging moet voor-schieten. Het is tevens opmerkenswaardig dat de eisende partij, als zij eenmaal de keuze op een duidelijke manier heeft te kennen gegeven, hierop niet meer mag terugkomen: het is immers zo dat de keuze van de eisende partij ter kennis wordt gebracht van de andere partij en dat een eenzijdig terugkomen op deze beslissing een inbreuk zou betekenen op de rechten van de verdediging⁸³.

Op deze regeling, die voor de eisende partij soms hard kan aankomen, is in geen geval iets aan te merken aangezien de gevolgen van de keuze, zoals stijging van de kosten, op het moment van de beslissing te voorzien waren. Wat de plaats van de verweerder ten aanzien van art. 46, § 2, Ger.W. betreft, moet nochtans worden opgemerkt dat zij zonder recht van inspraak deze keuze ondergaat terwijl zij, als zij verliezende partij wordt, de nadelen hiervan, nl. hogere kosten, zal dragen.

De kosten van het exploit dat de gerechtsbrief vervangt, worden enigszins verminderd doordat deze exploit van alle registratie- en zegelrechten worden vrijgesteld, op voorwaarde dat bovenaan het exploit het artikel wordt vermeld op grond waarvan de betekening wordt gedaan en dat het exploit bepaalt dat het ter vervanging van de gerechtsbrief is opgesteld⁸⁴. Deze dubbele voorwaarde maakt een controle mogelijk over de juiste toepassing van de vrijstelling van registratie- en zegelrechten⁸⁵.

De drijfveren die tot wijziging van het ontwerp en tot invoering van artikel 46, § 2, Ger.W. hebben geleid, zijn zeer uiteenlopend. Een belangrijke reden tot wijziging was de vrees dat de verzending bij gerechtsbrief nog bepaalde risico's zou inhouden zo-

⁷⁷ E. WUYTENS, a.w., p. 230.

⁷⁸ Rb. Gent, 19 juni 1969, *R.W.*, 1969-70, 816.

⁷⁹ R. HAYOIT DE TERMICOURT, "Considérations sur le projet de Code judiciaire", *J.T.*, 1966, 505: "Le Code judiciaire impose aux greffiers et au personnel des greffes de lourdes tâches. D'où la nécessité d'accroître l'effectif de certains greffes et de moderniser les méthodes de travail. Il faut insister, la réforme judiciaire sera un échec si le personnel des greffes est insuffisant et si l'équipement n'est pas adéquat".

⁸⁰ *Parl. Handel., Senaat*, 1964-65, vergad. 6 april 1965, p. 1488.

⁸¹ Rb. Gent, 17 juni 1969, *R.W.*, 1969-70, 1247.

⁸² *Parl. Besch., Kamer*, 1965-66, nr. 59, p. 16.

⁸³ Rb. Brussel, 3 december 1971, *J.T.*, 1972, 64.

⁸⁴ K.B. van 1 februari 1968, art. 59, I, *Staatsblad*, 14 februari 1968.

⁸⁵ J. MATTHIJS, "Répercussions et innovations du Code judiciaire dans diverses branches du droit privé et du droit public", *J.T.*, 1969, p. 24.

dat men de eisende partij de mogelijkheid moest laten om voor het gerechtsdeurwaardersexploit, dat meer zekerheid biedt, te opteren⁸⁶. Een ander argument tot staving van artikel 46, § 2, Ger.W. nl. dat het te betreuen is dat door de gerechtsbrief de formele, nuchtere briefwisseling het haalt boven de persoonlijke band met het gerecht langs de gerechtsdeurwaarder, zodat in een keuzemogelijkheid moet voorzien zijn, is weinig doorslaggevend. Het voordeel dat de gerechtsdeurwaarder voor een veel meer persoonlijke relatie tussen het gerecht en de partij zorgt, weegt niet op tegen het grote nadeel van de kosten van een exploit. De persoonlijke band met het gerecht blijft trouwens voor een deel behouden, omdat de gerechtsdeurwaarder bij het aanvangen van het geding (dagvaarding) en bij het bekend maken van de uitspraak een onvervangbare rol blijft vervullen⁸⁷. Een zeer belangrijke, misschien zelfs de doorslaggevende reden tot invoering van art. 46, § 2, Ger.W. zou kunnen liggen in de vrees van het Parlement dat de regeling in het ontwerp, door de keuzemogelijkheid niet op te nemen, een te grote omwenteling zou veroorzaken; men rondde deze scherpe hoek waarschijnlijk een beetje af om de gerechtsdeurwaarders niet een al te zwaar verlies toe te brengen⁸⁸. Hoewel de meningen over de amendering van het ontwerp verdeeld

⁸⁶ Zie de zinsnede uit de antwoorden van minister Vermeulen voor het Parlement: "De tekst zegt zeer duidelijk dat, wanneer partijen het verkiezen, zij een gerechtsdeurwaardersexploit mogen opstellen. Zij zullen dat gewoonlijk doen als zij de zekerheid willen hebben dat de getuigen zullen aanwezig zijn": *Parl. Handel, Senaat*, 1964-65, vergad. 6 april 1965, p. 1489.

⁸⁷ M. STORME, "Een procesrecht voor deze tijd", *R.W.*, 1964-65, 659.

⁸⁸ Zie *Parl. Handel, Senaat*, 1964-65, vergad. 6 april 1965, p. 1483 en p. 1488-89.

zijn⁸⁹ staat toch vast dat, zelfs ondanks de invoering van artikel 46, § 2, Ger.W., het ambt van gerechtsdeurwaarder een grote invloed zal ondervinden van de invoering van de gerechtsbrief en dat het aantal betekenissen in de toekomst eerder zal inkrimpen dan uitbreiden. De vrees dat van artikel 46, § 2, Ger.W. minder en minder gebruik zal gemaakt worden is niet ongegrond⁹⁰. Doch bestaat de toekomst van de gerechtsdeurwaarder niet meer in de taak van sequester of curator⁹¹ of, veel beter nog, in heel het terrein van de tenuitvoerlegging?

De invoering van de gerechtsbrief is nog te recent om op dit ogenblik een algemeen oordeel over de opportuniteit van deze innovatie te kunnen uitspreken. Niettemin kan men nu al constateren dat de gerechtsbrief meer voordelen biedt dan nadelen en dat dit middel van kennisgeving reeds veelvuldig wordt aangewend.

Herman BRAECKMANS.

⁸⁹ Om reden van het risico bij verzending, dat aan de gerechtsbrief is verbonden, stonden sommigen positief t.o.v. het amendement (F. HERMANS, a.w., *R.W.*, 1968-69, 722). Anderen daarentegen staan sceptisch tegenover de aanname: "Compte tenu des objectifs poursuivis par l'établissement du pli judiciaire (accélération des procédures et réduction des frais) l'exception ainsi introduite dans le projet du Commissaire royal ne paraît pas très heureuse": M. DONNAY, a.w., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1969, nr. 21.227, nr. 17, p. 55.

⁹⁰ Van artikel 46, § 2, wordt op dit ogenblik toch nog gebruik gemaakt, doch dan in een context, die niet door de wetgever werd bedoeld: men wendt dit artikel nl. aan om de regeling, voorzien in art. 1030 Ger.W., te ontwijken.

⁹¹ P. MERTENS, "Het deurwaardersambt in België", Jubileumuitgave "Justitia", 59e jaargang, nr. 5, p. 43-47, vermeld in M. TEEKENS, *De Deurwaarder*, Leiden, 1954, p. 273-274.

DE WETTEN VAN 15 EN 30 JULI 1974 TOT WIJZIGING VAN DE DIENSTPLICHTWETTEN

In een tijd waarin de legerdienst het onderwerp uitmaakt van talrijke discussies en van even veelvuldige meningsverschillen, mag men niet voorbijgaan aan enkele zeer belangrijke recente wijzigingen van de op 30 april 1962 gecoördineerde Dienstplichtwetten.¹

I. Duur van de dienstplicht (Wet van 15 juli 1974)

In het *Belgisch Staatsblad* van 26 september 1974 verscheen vooreerst de Wet van 15 juli 1974, die de

¹ Zie voor een beter begrip van de besproken wetswijzigingen: J. SCHOBENS, *Commentaar op de dienstplichtwetten*, die Keure, 1962 en A.P.R., Tw. Militie door H. VAN EECHE, 1962.

duur van de dienstplicht (niet te verwarren met de werkelijke dienst) terugbrengt van 15 op 8 jaar (art. 3, § 1, 1e lid, van de Dienstplichtwetten).

Te rekenen van 1 januari van het jaar waarnaar de klasse, waartoe de dienstplichtige behoort, is genoemd, begint de termijn van de dienstplicht (ook nog wel "militaire verplichtingen" genoemd) te lopen.

In art. 3, § 1, van de wet wordt echter een tweede lid bijgevoegd, dat als volgt luidt:

"De Koning kan echter, met inachtneming van de indeling waarin voor het geval van mobilisatie is voorzien, die duur op perioden van ten hoogste vijftien jaar vaststellen voor categorieën van dienstplichtigen welke Hij bepaalt."

De categorieën die men aanvankelijk blijkbaar op het oog had zijn vooral terug te vinden in de medische branche (geneesheren, tandartsen, apothekers, brandcardiers) en voorts vermeldt men eveneens de "specialisten" in het algemeen (*Parl. Hand., Kamer*, 4 juli 1974, blz. 866).

Een eveneens op 26 september 1974 gepubliceerd Koninklijk Besluit, nl. van 20 september 1974, heeft die categorieën duidelijk omschreven. Het zijn :

- 1° de onderofficieren met onbepaald verlof ;
- 2° alle militairen met onbepaald verlof die tot één van de volgende categorieën behoren ;
 - het medisch en paramedisch personeel ;
 - de technici en mecaniciens van telecomunicaties, electronica, bewapening, algemene mechaniek, genietuigen en hijstoestellen, speciale tuigen voor vliegvelden ;
 - de operatoren van electronisch materieel, hijstoestellen, speciale tuigen voor vliegvelden en pompstations ;
 - de startbaancontroleurs ;
 - de chauffeurs voor rupsvoertuigen ;
 - de militaire politie en de vliegveldpolitie ;
 - de stormfuseliers, de verkenneren, het mortierpersoneel van de infanterie en de kanonniers How 8" ;
 - de militairen met onbepaald verlof, aangewezen voor de rijkswachtreserve.

Een tweede wijziging, die door deze wet wordt ingevoerd, heeft als bedoeling de duur van de dienstplicht voor iedereen gelijk te schakelen. Ingeschreven die zich in bepaalde speciale situaties bevonden (herhaalde uitstelverleningen, vrijlating en ontheffing) zagen de duur van hun dienstplicht gevoelig slinken, daar zij het lot deelden van de dienstplichtigen van hun leeftijdsklasse.

Door in art. 12, § 1, art. 15, § 5, lid 2, art. 16, § 4, en art. 87, § 8, de woorden "van zijn leeftijdsklasse" te vervangen door "van de lopende lichting" zullen de verplichtingen van deze personen slechts een aanvang nemen op het ogenblik dat zij hun werkelijke dienst vervullen.

Zowel de Wet van 15 juli 1974 als het Koninklijk Besluit van 20 september 1974 traden in werking op 6 oktober 1974, nl. tien dagen na de bekendmaking in het *Staatsblad* van 26 september 1974.

II. Belangrijker wijzigingen aan de Militiewet zijn echter terug te vinden in de in het *Staatsblad* van 5 oktober 1974 bekendgemaakte bepalingen

Deze bepalingen zijn :

- De Wet van 30 juli 1974 tot wijziging van de op 30 april 1962 gecoördineerde Dienstplichtwetten ;
- Het Koninklijk Besluit van 30 september 1974 tot vaststelling van het maximumbedrag van de inkomsten voor het verkrijgen van vrijlating om reden van een broederdienst ;
- Het Ministerieel Besluit van 2 oktober 1974 tot

vaststelling van de categorieën van dienstplichtigen van de lichting 1975 die zich in de zin van art. 12, § 1, 5bis, van de gecoördineerde Dienstplichtwetten op een broederdienst kunnen beroepen om vrijlating van dienst in vredetijd op morele grond te verkrijgen.

Met het oog op het algemeen hervormingsplan voor het leger, wil de wetgever met deze wijzigingen vooral de *mogelijkheid* scheppen om, via het uitvaardigen van uitvoeringsbesluiten, spoedig tot belangrijke wijzigingen van het militiestelsel te kunnen overgaan.

De objectieven die daarbij voor ogen worden gehouden zijn genoegzaam bekend :

- een trapsgewijze vermindering van de werkelijke dienst, om deze ten laatste in 1978 te brengen op zes maanden ;
- één dienst per gezin.

Om de daarmee gepaard gaande vermindering van het aantal miliciens te kunnen compenseren werd, in het kader van het stelsel van aanwerving van tijdelijke beroepsvrijwilligers, ook al dadelijk werk gemaakt van een aanpassing van de artikelen betreffende de vrouwelijke militaire dienst, waarvan het principe gehuldigd werd bij de Wet van 5 juli 1957 (art. 45).²

A. DE VERMINDERING VAN DE DIENSTTIJD (art. 2, Wet van 30 juli 1974)

In het eerste lid van art. 66, § 1, blijft de werkelijke diensttermijn nog altijd bepaald op twee jaar. Thans werd echter het tweede lid van hetzelfde artikel als volgt gewijzigd :

"De Koning kan echter, bij een in Ministerraad overlegd besluit, de klassen met onbepaald verlof huiswaarts zenden vanaf het verstrijken van hun zesde dienstmaand."

Hier werd dus de wettelijke basis gelegd om in de toekomst de dienst tot een half jaar te verminderen. Betreffende de kandidaat-reserveofficieren wordt echter geen aanpassing aangebracht in het vierde lid dat bepaalt dat de dienstplichtigen die opgeleid worden voor het kader der reserveofficieren, in dienst kunnen gehouden worden tot na het verstrijken van de achttiende maand, indien de dienstduur minder dan 18 maanden bedraagt.

Indien de duur van de werkelijke dienst effectief tot zes maanden wordt teruggebracht, wordt België het land met de kortste dienstduur.

Naast de V.S.A., Groot-Brittannië en Canada, welke landen over een beroepsleger beschikken, vervult thans, in NAVO-verband, alleen de Deense milicien een prestatie van kortere duur, nl. negen maanden.

Met de dienst bij de landmacht als vergelijkingspunt tellen we voor Frankrijk en Noorwegen eveneens 12 maanden, West-Duitsland en Joegoslavië 15 maanden, Nederland en Roemenië 16 maanden. De D.D.R. en Spanje vragen 18 maanden dienst en in Grieken-

² A.P.R., Tw. Militie, nr. 615.

land, Portugal, de U.S.S.R., Bulgarije, Polen, Tsjecho-Slowakije, Hongarije, wordt de dienstplicht veeleer in jaren dan in maanden geteld. Twee jaar blijkt daar een minimum te zijn. Wie ingedeeld is bij Lucht- of Zeemacht mag meestal nog geruime tijd langer de wapenrok dragen. (*Parl. Besch., Senaat, 1974, nr. 227/2*).

De regeringsverklaring bepaalt de vermindering van de dienstdienst op tien maanden vanaf de lichte 1974 voor de gewone miliciens en K.R.O.'s die hun militaire dienst in de Duitse Bondsrepubliek volbrengen, terwijl de twaalf maanden dienst in België behouden blijven.

De nodige uitvoeringsbesluiten worden eerlang genomen. Bovendien overweegt de Regering de dienstdienst van zes maanden in te voeren vanaf 1978 indien er intussen genoeg beroepsvrijwilligers kunnen aangeworven worden.

B. VROUWELIJKE MILITAIRE DIENST (artt. 3, 4 en 5, Wet van 30 juli 1974)

Daar het ongetwijfeld in de bedoeling ligt om reeds in vredetijd vrouwelijk personeel voor niet-strijdende posten te kunnen aanwerven, diende eerst en vooral art. 95, dat de vrouwelijke militaire dienst alleen in mobilisatieperiode toeliet, te worden opgeheven. Zodoende tracht men sneller tot de aanwervingen te komen die nodig zijn tot de verplichting van de in de regeringsverklaring bepaalde militaire lasten.

Tot dusver bepaalde art. 91 dat aan de vrouwen, die uitsluitend voor niet-strijdende posten aangewezen worden, de toegang tot de operationele gevechtsgroepen was ontzegd. Daar echter in deze gevechtsgroepen heel wat niet-strijdende functies bestaan, was dit verbod niet meer gerechtvaardigd. Het 2e lid van art. 91 werd bijgevolg opgeheven.

Het laatste lid van art. 88, waarin werd geëist dat de gehuwde vrouw, die wenste dienst te nemen, van de uitdrukkelijke en schriftelijke toelating van haar man moest laten blijken, werd eveneens uit de wet geschrapt. Het minderjarig meisje wordt nu ook op dezelfde voet geplaatst als de minderjarige jongeman wat de voorafgaande ouderlijke toestemming bij hun dienstneming betreft. Eens de leeftijd van 19 jaar bereikt, is thans ook voor haar zulke toestemming niet meer noodzakelijk.³

In het tweede lid van art. 89 wordt duidelijk gesteld dat zowel de dienstneming als de wederdienstneming op verzoek van de betrokkene verboden worden in geval van zwangerschap.

Daarentegen wordt art. 89, 3e lid, opgeheven, zodat:

- de duur van de dienstneming en van elke wederdienstneming niet meer beperkt is tot 2 jaar;
- de minister van Landsverdediging niet meer de

mogelijkheid heeft om de verbintenis te verbreken wegens buitengewone omstandigheden.

Belangrijk is echter dat thans ook de vrouwelijke dienst als "broederdienst" zal kunnen ingeroepen worden.

Art. 12, § 1, 5°, werd in die zin gewijzigd:

"Worden geacht hun *werkelijke dienst* te hebben volbracht, de broeders of *zusters* in werkelijke dienst, met bepaald of onbepaald verlof" (zie infra D).

De vrouw wordt voorts nog niet verplicht tot werkelijke dienst, maar daar art. 83 bepaalt, dat een dienstnemer of wederdienstnemer na het verstrijken van zijn diensttermijn, met onbepaald verlof gezonden wordt, doet de vrouwelijke dienst het nieuw begrip "zusterdienst" ontstaan.

Van een werkelijke zusterdienst kan echter alleen maar sprake zijn indien ten minste twee volledige jaren dienst werden volbracht.

Indien de verbintenis na twee jaar ten einde is of verbroken wordt, stelt men de dienst gelijk met één broederdienst.

Wordt de verbintenis echter verbroken vóór het einde van het tweede jaar actieve dienst, dan wordt de vrijwilliger *niet* met onbepaald verlof gezonden en kan de dienst dus niet met een broederdienst gelijkgesteld worden.

Eveneens wordt de dienst van een vrouwelijke *beroepsvrijwilliger* in actieve dienst beschouwd als een broederdienst overeenkomstig art. 12, § 1, 5° (vrijlating op morele grond). Om als broederdienst te kunnen beschouwd worden voor de vrijlating van een dienstplichtige, moet de voorwaarde van het in actieve dienst zijn in elk geval vervuld zijn vóór de datum waarop de dienstplichtige zich bij zijn eenheid dient te voegen.⁴

C. VAN ONTHEFFING NAAR VRIJLATING (artt. 1 en 6, Wet van 30 juli 1974)

Het is wellicht nuttig even de terminologie⁵ in herinnering te brengen:

- vrijstelling (exemption): het vrijstellen van alle militaire verplichtingen in vredes- en oorlogstijd;
- vrijlating (dispense): het vrijlaten van de werkelijke dienst in vredetijd; zij wordt verleend op morele grond, afgezien van het aantal in te lijven dienstplichtigen;
- ontheffing (libération): het ontheffen van de werkelijke dienst in vredetijd; zij wordt verleend aan de voor de dienst geschikt bevonden dienstplichtigen in de mate dat hun aantal boven de sterkte van het te lichten contingent uitgaat.

Volgens de vroegere wetgeving kon onder meer aan een ingeschrevene, die twee broederdiensten inriep ontheffing worden verleend (art. 87, § 1/c).

³ A.P.R., Tw. Militie, nr. 592.

⁴ A.P.R., Tw. Militie, nrs. 243 e.v.

⁵ A.P.R., Tw. Militie, nrs. 33 e.v.

Het stelsel van de ontheffingen is evenwel niet zonder bezwaren :

- de ontheffing wordt slechts verleend als er een teveel is aan dienstplichtigen ; de wet stelt eveneens een rangorde in : de categorie van dienstplichtigen met twee broederdiensten komt hier slechts achteraan ;
- de ontheffing wordt slechts verleend aan diegenen die geschikt voor de dienst zijn bevonden, m.a.w. aan hen die in het Klein Kasteeltje medisch werden goedgekeurd.

De laatste jaren was het risico dat een ingeschrevene met twee broederdiensten geen ontheffing zou verkregen hebben, uiterst klein, zoniet onbestaande geworden. Het zou al te vreemd geweest zijn dat er in een periode waarin steeds meer gesproken werd over één dienst per gezin, nog gezinnen zouden zijn met drie zonen-miliciens ! Daarom was het wel enigszins nutteloos dat de ongeveer 5.000 jongeren, die jaarlijks de ontheffing konden genieten op grond van twee broederdiensten, toch nog het medisch onderzoek in het Recruerings- en Selectiecentrum (R.S.C.) dienden te ondergaan.

Voortaan worden de ingeschrevenen met twee broederdiensten zonder meer vrijgelaten. Dit heeft een belangrijke arbeidsbesparing voor het Ministerie van Landsverdediging tot gevolg en levert voor de betrokkenen eveneens een interessante tijdwinst ($\pm$ 18 maanden) op, daar de vrijlating geruime tijd vóór de ontheffing wordt verleend.

De besproken wetswijziging komt als zeer evident voor : wanneer men het principe van één dienst per gezin wil invoeren, is het maar normaal dat het principe van twee diensten per gezin vaststaat, zonder dit nog van zekere voorwaarden te laten afhangen.

Voor het overige blijft het stelsel van de ontheffingen evenwel voortbestaan. Daar art. 87, § 1/c, en art. 87, § 2, werden opgeheven, behelst het nog slechts twee categorieën dienstplichtigen :

- a) zij die behoren tot een gezin met ten minste zes kinderen in leven ;
- b) zij die één of meer kinderen ten laste hebben vóór 1 januari van het jaar tijdens hetwelk zij de leeftijd van 24 jaar bereikt hebben.

D. EEN DIENST PER GEZIN (artt. 1 en 6, Wet van 30 juli 1974)

Daar dit principe - dat slechts na moeizame besprekingen aanvaard werd - slechts geleidelijk zal worden toegepast, legt de wet hierbij, in een eerste fase, bijkomende voorwaarden op.

In art. 12, § 1, wordt een 5bis ingevoegd, dat bepaalt dat van dienst in vredestand kan worden vrijgelaten :

"De ingeschrevene van wie één broeder of één zuster een werkelijke dienst heeft volbracht of overeenkomstig het bepaalde onder 5° wordt geacht volbracht te hebben, op voorwaarde dat hij tot één van de cate-

gorieën, vermeld in het ministerieel besluit, bedoeld in het tweede lid, behoort."

Verder vermeldt punt 5bis dat ieder jaar in december in het *Staatsblad* zal bekendgemaakt worden welke categorieën van dienstplichtigen zich op één broederdienst zullen kunnen beroepen om vrijlating op morele grond te verkrijgen.

Tevens bepaalt de wet dat het besluit achtereenvolgens de voorkeur geeft aan de ingeschrevenen wier gezin :

- a) ten minste één lid telt voor het vaderland gestorven, als militair, verzetslid, krijgsgevangene, politiek gevangene, gedeporteerde of naar aanleiding van zijn vaderlandslievende houding ;
- b) ten minste één lid telt dat gestorven is als militair in werkelijke dienst ;
- c) ten minste één lid telt dat de hoedanigheid van verzetslid, krijgsgevangene, politiek gevangene of gedeporteerde bezit ;
- d) ten minste één zoon of één dochter telt die deelgenomen heeft aan een veldtocht van het Belgisch Leger of van de Weermacht ;
- e) het grootste aantal kinderen in leven telt op voorwaarde dat de samengevoegde inkomsten van vader en moeder of van de personen die art. 10, § 1, 1°, tweede lid, daarmee gelijkstelt, niet hoger liggen dan het bedrag bepaald bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

In de punten a) tot d) herkennen wij de vroegere § 1/c van art. 87.⁶

Art. 10, § 1, 1°, vierde tot negende lid, en art. 12, § 1, 4°, derde lid, zijn van toepassing.⁷

De personen die nu reeds de nieuwe wetgeving inzake vrijlating kunnen genieten, zijn waarschijnlijk niet erg talrijk.

Het koninklijk besluit waarvan sprake werd uitgevaardigd op 30 september 1974 (*Staatsblad*, 5 oktober 1974). Art. 1 luidt als volgt :

"Het bedrag van de inkomsten waarvan sprake in art. 12, § 1, 5bis, derde lid, littera e, is gelijk aan één en halve maal de bij art. 10, § 1, 1°, derde lid, van diezelfde gecoördineerde wetten bepaalde som, berekend, verhoogd en gewijzigd zoals voorzien bij dit art. 10."⁸

En tenslotte is er nog het Ministerieel Besluit van 2 oktober 1974 (*Staatsblad*, 5 oktober 1974), genomen ter uitvoering van art. 12, § 1, 5bis : de punten a, b, c, en d (vaderlandslievende redenen), zoals in de wet bepaald, worden overgenomen, doch punt e wordt geconcretiseerd : onder het "grootste aantal kinderen" wordt verstaan "ten minste zes kinderen".

⁶ A.P.R., Tw. *Militie*, nr. 614.

⁷ A.P.R., Tw. *Militie*, nrs. 154 e.v. en nrs. 238 e.v. Het in aanmerking te nemen basisbedrag bedraagt thans 94.000 fr. (vroeger was dit achtereenvolgens 20.000 fr., 25.000 fr., 30.000 fr., 40.000 fr., 56.000 fr. en 70.000 fr.).

⁸ Bedoeld basisbedrag beloopt thans 141.000 fr. (94.000 + 47.000) te verhogen met 35.250 fr. per persoon ten laste.

Bijgevolg zijn, naast de gevallen die wegens redenen van vaderlandslievende aard aanleiding geven tot vrijlating, de volgende sociale gevallen ernstig genoeg geacht om nu reeds het stelsel van vrijlating op grond van één broederdienst te kunnen genieten :

- het gezin dat ten minste zes kinderen in leven telt ;
- en op voorwaarde dat de samengevoegde inkomsten van vader en moeder of van de door art. 10, § 1, 2e lid, hiermee gelijkgestelde personen, niet hoger liggen dan anderhalve maal de som, bepaald, berekend, verhoogd en gewijzigd zoals in art. 10, § 1, 1°, derde lid, omschreven is.

Belangrijk is ook dat de wet bepaalt dat, voor het berekenen van het aantal kinderen een gehandicapt kind, wiens lichamelijke of geestelijke geschiktheid voor ten minste 66% ontoereikend of verminderd is, voor twee wordt geteld (art. 1, 2°, laatste lid).

Ook diende het - niet denkbeeldig - geval beslecht te worden van de twee broeders die tot een zelfde lichting behoren en waarvan de een zich op de dienst van de ander kan beroepen om vrijlating te verkrijgen.

Volgens art. 10 van de Dienstplichtwetten geniet de jongste broer de voorkeur om een verder uitstel te genieten⁹. Op grond van art. 12, § 1, 4°, van voormelde wetten daarentegen is het de oudste die de vrijlating kan genieten, terwijl hij in "mededinging" verkeert met zijn jongere broer wanneer hij een uitstel geniet¹⁰.

Indien thans twee broers om vrijlating verzoeken op grond van de dienst van de andere broer, wordt de vrijlating aan de jongste verleend (art. 1, 4°, van de Wet van 30 juli 1974).

Bij tweelingbroers is degene die als eerste in de akte van de burgerlijke stand opgetekend staat, de oudste (art. 19 van de Dienstplichtwetten).

De artikelen 1 en 5, 1°, van de nieuwe wet vinden voor het eerst toepassing op de dienstplichtigen van de lichting 1975. Zij kunnen een aanvraag tot vrijlating indienen, overeenkomstig art. 12, § 1, 5°, van de Dienstplichtwetten (twee broederdiensten) binnen drie maanden volgend op de bekendmaking van de Wet van 30 juli 1974, dit is tot 5 januari 1975 en overeenkomstig art. 12, § 1, 5^obis (één broederdienst) binnen drie maanden volgend op de inwerkingtreding van het Ministerieel Besluit van 2 oktober 1974, d.i. tot 15 januari 1975¹¹.

De aanvragen moeten steeds per *aangetekende* brief tot de gouverneur van de provincie van de militiewoonplaats worden gericht¹².

Met de besproken wetswijzigingen is een eerste stap gezet in de richting van een doorgedreven vermindering van de militaire prestaties, zowel qua duur als qua aantal per gezin.

Een zeer beperkt aantal gezinnen zal nu reeds kunnen profiteren van het stelsel van "één dienst per gezin". Vooralsnog werden evenwel alleen de sociale gevallen bedoeld.

Voor een groot aantal ingeschrevenen echter wordt de ontheffing een vrijlating, terwijl wellicht nog een groter aantal dienstplichtigen wachten op de hun reeds lang aangekondigde verkorting van diensttermijn.

Tien maanden dienst voor wie in Duitsland gelegerd is ? En de dienstplichtigen die "in België mogen blijven" op grond van art. 63, § 2, van de wet ?¹³. Zal het nog uit te vaardigen koninklijk besluit ook aan hen denken of zullen zij gedwongen worden een misschien moeilijke keuze te maken tussen twaalf maanden dienst dicht bij huis of tien maanden in Duitsland ?

Kan er eventueel geen probleem ontstaan betreffende de rechten van deze dienstplichtigen indien zij twaalf maanden dienst zouden moeten blijven vervullen ? Maken we binnenkort geen wedloop mee om juist een boogschuit over de grens gelegerd te zijn ? Aarlen is ook België....

Zullen er tenslotte nog dienstplichtigen bereid gevonden worden om als K.R.O. (kandidaat reserveofficier) vijftien maanden dienst te volbrengen ? Vijftien tegenover tien maanden wordt toch wel een erg groot verschil.

Allemaal vragen die op een antwoord wachten, en dit in de nabije toekomst.

Hugo VAN EECKE en
Leopold SMOUT

¹² Wet van 30 juli 1974, art. 1, 3° ; zie eveneens A.P.R., Tw. Militie, nr. 345/b. Te noteren valt dat vanaf de lichting 1976 de aanvragen het jaar vóór de lichting moeten ingediend worden, nl. in de maand januari (voor de lichting 1976 is dit dus januari 1975).

¹³ Art. 63, § 2, van de Dienstplichtwetten luidt als volgt : "Nochtans worden de gehuwde dienstplichtigen en eerste opgeroepen van een gezin met vier kinderen en de dienstplichtigen behorende tot een gezin met ten minste vijf kinderen, bij voorrang, eventueel na de eerste opleidingsperiode, in garnizoen geplaatst in de stad of is zulks onmogelijk, nabij de stad waar hun gezin verblijft, mits in deze localiteit een garnizoen gevestigd is met een eenheid of wapenen of diensten, welke beschikken over functies waartoe ze geschikt werden bevonden en mits ze deze bij voorrang zouden aangevraagd hebben tijdens hun verblijf in het recrutings- en selectiecentrum."

⁹ A.P.R., Tw. Militie, nr. 185.

¹⁰ A.P.R., Tw. Militie, nr. 235.

¹¹ De tekst van art. 12 van de Dienstplichtwetten waarin de gelijkstellingen met de broederdiensten worden opgesomd, staat vermeld op de militieformulieren nr. 10 die het gemeentebestuur aan de dienstplichtigen toestuur.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 10 JUNI 1974

Voorzitter : Baron Richard

Raadsheer-verslaggever : de h. Legros

Advocaat-generaal : de h. Colard

Advocaat : mr. De Bruyn

Verzekering—Verplichte verzekering inzake motorrijtuigen—Contractuele uitbreiding van de wettelijke rechtsregeling—Art. 4 van de modelpolis.

Krachtens art. 21 van de Wet van 1 juli 1956 kan, behoudens de in deze bepaling vermelde uitzondering, weliswaar niet van de bepalingen van deze wet worden afgeweken door bijzondere overeenkomsten, maar deze noch enige andere bepaling verbiedt daaraan te onderwerpen een aanvullende verzekering, zoals die van art. 4 van de modelpolis.

Union et Prévoyance t/ Daisne en Landsbond
van Christelijke Mutualiteiten

Gelet op de bestreden arresten, onderscheidenlijk gewezen op 7 maart 1969 door het Hof van beroep te Brussel en op 7 december 1973 door hetzelfde hof, afdeling Bergen, het eerste dat geen eindvonnis is in de zin van artikel 416 van het Wetboek van strafvordering en geen uitspraak doet inzake een bevoegdheidsgeschil, het tweede een eindvonnis ;

I. In zoverre de voorziening gericht is tegen de Landsbond van Christelijke Mutualiteiten, burgerlijke partij :

Overwegende dat eiseres zich enkel tegen deze verweerder in cassatie heeft voorzien in zoverre deze partij was in het arrest van 7 maart 1969 ;

Overwegende dat dit arrest eiseres veroordeelt om aan verweerder een vergoeding bij voorraad te betalen en de zaak voor verdere behandeling verwijst naar de eerste rechter ;

Dat die beslissing geen eindbeslissing is in de zin van artikel 416 van het Wetboek van strafvordering ; dat zij evenmin uitspraak doet inzake een bevoegdheidsgeschil ;

Dat de voorziening voorbarig en derhalve niet ontvankelijk is ;

II. In zoverre de voorziening gericht is tegen Daisne, burgerlijke partij :

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3, 4, 6, 9, inzonderheid vierde lid, van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest van 7 maart 1969 de exceptie van niet-ontvankelijkheid, door eiseres opgeworpen tegen de rechtstreekse dagvaarding die tegen haar en Jean Harvent is uitgebracht, verwerpt op grond dat bedingen, die verder reiken dan die welke bij de wet van 1 juli 1956 zijn opgelegd, onderworpen blijven aan deze wet, daar zij niet buitenwettelijk zijn en derhalve niet afwijken van de

verplichtingen die deze wet oplegt, en dat in het onderhavige geval artikel 4 van het typecontract een uitbreiding is van de dekking, die niet afwijkt van de wetsbepalingen, aangezien zij de civielrechtelijke aansprakelijkheid wil dekken van de personen die, krachtens de wet, van de verzekering kunnen worden uitgesloten, met name de verzekeringnemer, zijn echtgenoot en de bij hem inwonende kinderen, in hun hoedanigheid van bestuurder of van civielrechtelijk aansprakelijk persoon voor de bestuurder van een rijtuig dat aan een derde toebehoort en occasioneel bestuurd wordt, zelfs indien het aangeduide rijtuig in gebruik zou zijn ;

terwijl het recht van de verzekerde en van de benadeelden om de verzekeraar van de civielrechtelijke aansprakelijkheid inzake rijtuigen rechtstreeks te dagvaarden voor de strafrechtbank een afwijking is van het gemene strafprocesrecht en niet mag worden uitgebreid buiten de sfeer van de aansprakelijkheidsverzekering, ingevoerd bij voormelde wet van 1 juli 1956 ;

terwijl de eigenaar van een rijtuig, die wettelijk gehouden is zich tegen de civielrechtelijke aansprakelijkheid, waartoe het gebruik van dit rijtuig aanleiding kan geven, te verzekeren, niet verplicht is de civielrechtelijke aansprakelijkheid te dekken die op hem en andere aangewezen personen kan rusten als bestuurder of als civielrechtelijk aansprakelijk voor de bestuurder "van een motorrijtuig dat aan een derde toebehoort en dat occasioneel bestuurd wordt, zelfs indien het aangeduide rijtuig in gebruik zou zijn",

en terwijl hij, indien hij dit doet, een aanvullende buitenwettelijke verzekering aangaat, die niet aan de regels van de verplichte verzekering onderworpen is en derhalve noch aan de verzekerde noch aan de benadeelde het recht verleent om de verzekeraar te dagvaarden voor het strafgerecht onder de voorwaarden bepaald in artikel 9, vierde en vijfde lid, van de wet van 1 juni 1956 :

Overwegende dat het arrest van 7 maart 1969 erop wijst dat luidens artikel 4 van het typecontract aangegaan door Harvent "in het raam van een polis die onderworpen is aan de bepalingen van de wet van 1 juli 1956 waarnaar (voornoemd) typecontract trouwens verwijst", de dekking van eiseres uitgebreid wordt tot de civielrechtelijke aansprakelijkheid" van de verzekeringnemer, zijn echtgenoot en zijn kinderen die bij hem inwonen, in hun hoedanigheid van bestuurder of van civielrechtelijk aansprakelijke voor de bestuurder van een rijtuig dat aan een derde toebehoort en dat occasioneel bestuurd wordt, zelfs indien het aangeduide rijtuig in gebruik zou zijn" ;

Overwegende dat het hof van beroep vastgesteld heeft dat de contracterende partijen aldus overeengekomen zijn de wettelijke rechtsregeling van de verplichte verzekering uit te breiden tot de aansprakelijkheid van die personen handelende in voormelde hoedanigheden, zodat het aldus de bestreden beslissing heeft verantwoord ;

Dat immers, krachtens artikel 21 van de wet van 1 juli 1956, en behoudens de uitzondering in deze bepaling vermeld, weliswaar van de bepalingen van deze wet niet kan worden afgeweken door bijzondere overeenkomsten, maar dat deze noch enige andere bepaling verbiedt daaraan te

onderwerpen een aanvullende verzekering zoals die, welke de verweerder Harvent heeft gesloten en eiseres op zich heeft genomen ;

Dat het middel naar recht faalt ;

III. In zoverre de voorziening gericht is tegen Jean Harvent, opgeroepen tot tussenkomst en verbindendverklaring van het arrest :

Overwegende dat door de verwerping van de voorziening gericht tegen de Landsbond van Christelijke Mutualiteiten en tegen Louis Daisne de eis tot verbindendverklaring van het arrest, die gericht is tegen de opgeroepene tot tussenkomst, geen belang meer heeft ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening, alsmede de eis tot verbindendverklaring van het arrest ;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT—De tussenkomst van derden in strafzaken

a) *De feitelijke omstandigheden en de opeenvolgende uitspraken*

Op het ogenblik van het ongeval bestuurde Bernard Harvent de wagen van het merk "Panhard", toebehorende aan Louis Daisne. Daisne, die in het voertuig had plaats genomen, werd daarbij zwaar gewond. De verantwoordelijkheid van Bernard Harvent stond vast.

De burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de bestuurder van de wagen "Panhard" was gedekt door een verzekering van Daisne, die aan de bepalingen van de Wet van 1 juli 1956 beantwoordde.

De vader van de bestuurder, Jean Harvent, was eigenaar van een wagen "Peugeot", waarvoor hij bij een andere maatschappij als Daisne verzekerd was. Artikel 4 van zijn verzekeringscontract hield, zoals de meeste verzekeringspolissen, een uitbreiding van de dekking in tot de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de verzekeringnemer, alsmede van diens echtgenote en kinderen, indien dezen bij hem inwonen en de wettelijke leeftijd om een motorvoertuig te besturen bereikt hebben, als bestuurders van elk aan derden toebehorend motorrijtuig (in casu Panhard) dat ze occasioneel besturen zelfs terwijl het omschreven motorrijtuig (in casu Peugeot) in gebruik is.

Daisne, die zich burgerlijke partij had gesteld voor de strafrechter ter gelegenheid van de vervolgingen tegen Harvent Bernard, roept voornoemd artikel 4 in om de verzekeraar, de maatschappij Union et Prévoyance, in gedwongen tussenkomst te dagvaarden.

Deze dagvaarding houdt verband met artikel 6 van de Wet van 1 juli 1956, die aan de benadeelde een eigen recht tegen de verzekeraar toekent, en artikel 9 van dezelfde wet, die de benadeelde de mogelijkheid geeft om de verzekeraar in het geding te betrekken wanneer de burgerlijke vordering tot het stellen van de door een motorrijtuig veroorzaakte schade tegen de verzekeraar voor het strafrecht is ingesteld.

De opgeroepen verzekeraar laat gelden dat de uitbreiding van de dekking geen verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid is, zoals bedoeld bij de Wet van 1 juli 1956, en dat derhalve de bijzondere in artikel 9 omschreven regels van tussenkomst niet van toepassing zijn, omdat ze afwijken van het gewoon strafprocesrecht en derhalve restrictief dienen geïnterpreteerd te worden.

De eerste rechters zijn op deze argumentatie ingegaan en hebben de oproeping in tussenkomst van de verzekeraar onontvankelijk verklaard (Corr. Charleroi, 13 oktober 1967, *R.G.A.R.*, 1968, 7961). Verwezen werd naar de memorie van toelichting van de Wet van 1 juli 1956 en de daarin vermelde cassatierechten. Volgens dit vonnis heeft de wetgever niet willen afwijken van de beginselen van de strafvorrering, die de tussenkomst verbieden, doch heeft hij slechts de tussenkomst van de derde

toegelaten, wanneer deze de hoedanigheid heeft van verzekeraar krachtens de wet of het contract door de wet verplicht gemaakt, en niet in het geval van een tussen partijen overeengekomen beding, dat buiten de wettelijke verplichtingen valt.

De rechters in hoger beroep oordeelden dat de uitbreiding van de dekking geen extra-wettelijke verplichtingen tot gevolg had (Hof Brussel, 7 maart 1969, *R.G.A.R.*, 1971, 8568). Volgens hen, heeft de wetgever in 1956 enkel de vergoeding van de slachtoffers van verkeersongevallen in de grootst mogelijke mate willen vergemakkelijken. Daarom heeft hij een minimumdekking ingevoerd, die bij afzonderlijke overeenkomsten niet kan worden beperkt, zonder echter te verbieden dat ze uitgebreid zou worden, aangezien hij in de mogelijkheid van uitsluiting voorzag (artikel 4 van de wet) en afwijkingen toestond van een bepaling, indien de bevoegdheid daartoe uit de bepaling zelf blijkt (artikel 21).

Het Hof van Cassatie bevestigde het in hoger beroep gewezen arrest en besliste dat geen enkele wetbepaling verbiedt een bijzondere verzekering te onderwerpen aan het stelsel van de verzekering van burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorvoertuigen. De gedwongen tussenkomst van de verzekeraar werd derhalve ontvankelijk verklaard.

Deze zaak en vooral het vonnis a quo hebben het algemeen probleem van de tussenkomst in het strafproces opnieuw in het daglicht gesteld nadat het sedert de bijdrage van J. Van Eyll ("L'intervention des tiers est-elle recevable devant les juridictions répressives?", *R.D.P.*, 1938, 593 e.v.) en de voorstellen van het studiecencentrum voor de hervorming van de staat (*De hervorming van de rechtspleging*, II, 198 e.v.) bijna onbesproken werd gelaten. Nochtans had het in de jaren dertig de aandacht gekregen van enkele juristen (A. De Bersaques, noot onder Hof Gent, 18 november 1930, *R.G.A.R.*, 1931, 711 ; C. Devos, "L'intervention forcée devant les tribunaux répressifs", *J.T.*, 1925, 109 e.v. ; A. Goldschmidt, "Over de gedwongen tussenkomst in strafzaken", *R.W.*, 1933-34, 785 e.v. ; O. Malter, noot onder Hof Luik, 19 juni 1926, *R.G.A.R.*, 1929, 483 ; G. Potvin en J. Le Griel, "L'intervention des tiers devant les juridictions répressives françaises et belges", *B.J.*, 1934, 481 ; G. Potvin, "Over de gedwongen tussenkomst in strafzaken", *R.W.*, 1934-35, 193 e.v. ; J. Renoitre, noot onder Hof Brussel 9 april 1930, *R.G.A.R.*, 1932, 995 ; A. Vente, "De l'intervention en matière criminelle, correctionnelle et de police", *B.J.*, 1853, 609 e.v. ; P. Vermoesen, "De l'intervention et de l'appel en garantie", *R.G.A.R.*, 1930, 633 ; R. Warlomont, "Peut-on intervenir à fin civile peut-on agir en garantie, devant une juridiction répressive?" *B.J.*, 1932, 33 e.v.), die zoals de rechters in hoger beroep en in cassatie vooral het probleem uit het oogpunt van de verzekeraar hebben behandeld. Het geannoteerd arrest is ongetwijfeld van groot belang voor het bijzonder geval van de tussenkomst van de verzekeraar in het strafproces.

b) *De tussenkomst in het strafproces*

Het standpunt van de cassatierechter heeft een merkwaardige ontwikkeling gekend.

Vier perioden kunnen onderscheiden worden :

1) Vóór het arrest van 16 april 1934 heeft het Hof van Cassatie tweemaal een voorziening verworpen tegen een uitspraak, die de tussenkomst van een derde, afwees bij ontstentenis van belang, echter zonder de tussenkomstprocedure in strafzaken principieel te verbieden (Cass., 20 juni 1910, *Par.*, 1910, I, 353 ; 3 maart 1924, *Par.*, 1924, 229). Het belang van de derde om tussen te komen moest door de feitenrechter beoordeeld worden. Daarbij werden echter niet altijd dezelfde criteria toegepast en heerste bovendien verdeeldheid omtrent de ontvankelijkheid van de gedwongen tussenkomst en de oproeping in vrijwaring (zie de conclusie van de toenmalige advocaat-generaal L. Cornil bij Cass., 14 april 1934, *B.J.*, 1934 394 e.v.).

2) Daarom heeft het Hof van Cassatie in drie arresten zijn leer nader omschreven (Cass. 14 april 1934, *B.J.*, 1934, 400 ; 16 en 30 april 1934, *ib.*, 406 ; 24 september 1934, *Par.*, 1934,

I, 385) en de tussenkomstmogelijkheden beperkt tot de bewarende vormen.

De vrijwillige en gedwongen tussenkomst als bewarende maatregel werden toegelaten omdat ze eigenlijk geen nieuwe vordering aanhangig maken. Dit is bv. het geval wanneer een derde opgeroepen wordt tot gemeen verklaring van het vonnis. De uitspraak geschiedt aldus in zijn aanwezigheid en het vermoeden van juistheid van het gewijsde voor de uitspraak over de burgerlijke belangen is dan ook te zijnen opzichte onaanvechtbaar. Deze tussenkomstprocedure leidt geen nieuwe vordering in. Dit is daarentegen wel het geval wanneer een partij in het geding een derde oproept en de rechtbank verzoekt hem te veroordelen (zie beide arresten van 14 april 1934). In deze gevallen gaat het om een agressieve tussenkomst en moet eerst nagegaan worden of het gaat om een vordering waarvan de strafrechter kennis mag nemen. De oproeping in vrijwaring van de verzekeraar bv. steunt op een contract en kan bijgevolg niet gerangschikt worden onder de voor de strafrechter toelaatbare burgerlijke vorderingen. Behoort echter de door de agressieve tussenkomst ingeleide vordering tot de bevoegdheid van de strafrechter, dan moet nagegaan worden of ze ingesteld wordt door personen aan wie het Wetboek van Strafvordering de hoedanigheid verleent om ze uit te oefenen. Dat is bv. niet het geval wanneer de verdachte een derde in het strafgeding oproept om hem in zijn plaats te doen veroordelen. De straffordering kan immers, krachtens artikel 1 van de Wet van 17 april 1878, slechts worden uitgeoefend door de ambtenaren die de wet daarmee belast.

Onder die cassatierechtspraak waren de bewarende tussenkomsten dus ontvankelijk terwijl de agressieve tussenkomst een vordering tot voorwerp moest hebben, die, enerzijds door het Wetboek van Strafvordering toegelaten wordt, en, anderzijds, ingesteld is door een persoon met de door hetzelfde wetboek vereiste hoedanigheid.

3) Op 8 april 1935 ontving echter het Hof van Cassatie een voorziening in het belang van de wet tegen een arrest, dat een vrijwillige bewarende tussenkomst had toegelaten.

Naast het argument van de beperkte bevoegdheid van de strafrechter naargelang het onderwerp van de vordering, werd gesteld dat de wetgever i.v.m. de verdediging van de verdachte regels heeft uitgevaardigd, die hij voldoende achtte voor de vrijwaring ervan, en dat daaruit voortvloeide dat een verdedigingsmiddel, dat in een tussenkomst van een derde bestond, die zich bij de verdachte voegde, omdat hij persoonlijk belang had bij diens vrijpraak, onwettig was (Cass. 8 april 1935, *Pas.*, 1935, I, 218).

Deze rechtspraak werd bevestigd op 6 maart 1939 en 25 september 1939 (*Pas.*, 1939, I, 114 en 393).

Kenschetsend voor deze ommekeer in de leer van het Hof was de noot van L. Cornil, op wiens conclusie het arrest van 16 april 1934 was gewezen, onder het arrest van 25 september 1939: "Dans ses arrêts du 16 avril et 24 septembre 1934, la cour avait dit que l'intervention volontaire conservatoire était admise devant la juridiction répressive. Depuis lors, elle avait adopté très nettement la thèse contraire le 8 avril 1935 et le 6 mars 1939. Il ne pourrait être question pour elle de revenir sur cette dernière jurisprudence."

4) Op 24 maart 1947 zou de cassatierechter nochtans op het verbod voor derden tussen te komen of opgeroepen te worden in een strafgeding een uitzondering aannemen, wanneer de wet bij uitzondering de strafrechter tegelijkertijd toelaat een veroordeling, een sanctie of een andere maatregel uit te spreken ten laste van een derde, die niet vooraf in de zaak geroepen werd. Dit arrest werd gewezen op conclusie van de toenmalige eerste-advocaat-generaal R. Hayoit de Termicourt, die het onrechtvaardig en strijdig met het grondbeginsel van de rechten van de verdediging beschouwde, dat deze derde niet toegelaten zou zijn in het geding te verschijnen ten einde verweer te bieden bv. tegen de verbeurdverklaring of de sluiting van zijn onderneming, die de rechter te zijnen laste kan uitspreken (*Pas.*, I, 1947, 124).

Herhaalde arresten bevestigden de nieuwe cassatieleer (Cass.,

12 mei 1947, *Pas.*, 1947, I, 198; 13 oktober 1947, *Pas.*, 1947, I, 408; 21 augustus 1958, *Pas.*, I, 1958, 1243).

c) De tussenkomst van de verzekeraar in strafzaken

Uit dit kort overzicht van de cassatierechtspraak kan afgeleid worden dat reeds de leer van het arrest van 16 april 1934 de oproeping in vrijwaring van de verzekeraar onontvankelijk verklaarde omdat het een agressieve tussenkomst is, die een vordering inleidt welke niet tot de bevoegdheid van de strafrechter behoort.

Het arrest van 8 april 1935 had daarenboven de verzekeraar helemaal uit het strafproces verwijderd, zelfs wanneer hij alleen tussenkwam om de verzekerde bij diens verdediging te steunen, of erin opgeroepen werd om het vonnis over de burgerlijke vordering gemeen te horen verklaren (Cass., 29 januari 1951, *Pas.*, 1951, I, 346; 16 februari 1953, *R.W.*, 1953-54, 65). Onder de invloed van de rechtsleer (zie de hierboven vermelde bijdragen en J. Berten, noot onder Cass., 16 februari 1953, *R.G.A.R.*, 1955, 5596; Laloux, *Traité des assurances terrestres*, 1944, nrs. 281 e.v.; A. Rutten en L. Thiriar, "L'assurance obligatoire des véhicules automoteurs", *R.D.P.*, 1951-52, 902 e.v.; R. Van Roye, *Manuel de la partie civile*, 1945, nrs. 84 e.v.) en vooral van de verzekeringsmaatschappijen werd tenslotte bij artikel 9 van de Wet van 1 juli 1956 de tussenkomst van de verzekeraar geregeld in geschillen ter zake van door een motorrijtuig veroorzaakte schade, vooral omdat anders de benadeelde niet onmiddellijk gebruik zou kunnen maken van zijn eigen recht tegen de verzekeraar (*Parl. Besch. Kamer*, 1954-55, wetsontwerp, nr. 351-1, blz. 3).

Artikel 9 bepaalt enerzijds de gedwongen tussenkomst van de verzekeraar op verzoek van de verzekerde of van de benadeelde, voor zover de burgerlijke vordering voor de strafrechter aanhangig is (Cass., 25 november 1963, *Pas.*, 1964, I, 332; Corr. Leuven, 18 april 1962, *R.W.*, 1962-63, 284) en de verzekeringnemer, indien deze niet tevens ook de verzekerde is, in het geding is geroepen (Cass., 16 januari 1961, *Pas.*, 1961, I, 520; Hof Brussel, 8 april, 1967, *R.W.*, 1966-67, 1862; Corr. Aarlen, 2 maart 1964, *J.L.*, 1963-64, 244). Doch in tegenstelling met de benadeelde, mag de verzekerde de veroordeling van de verzekeraar niet vorderen. De gedwongen tussenkomst heeft in dit geval slechts een bewarend karakter (R. Van Gompel, "Les problèmes de l'intervention de l'assureur de responsabilité civile automobile devant les juridictions répressives", *B.A.*, 1962, 12 e.v.). Anderzijds, mag de verzekeraar, op voorwaarde dat de burgerlijke vordering tegen zijn verzekerde ingesteld is, vrijwillig tussenkomen om zijn rechten te vrijwaren, zonder echter uitspraak te mogen verzoeken over de rechten, die hij kan doen gelden tegenover de verzekerde of de verzekeringnemer.

d) Het belang van het geannoteerd arrest

Gezien de strenge cassatieleer vóór de Wet van 1 juli 1956 en de sterk omlijnde voorwaarden van artikel 9 van die wet, is het niet verwonderlijk dat deze wetsbepaling als een afwijking van het gewoon strafproces werd beschouwd en derhalve restrictief moet geïnterpreteerd worden (Hof Gent, 25 februari 1959, *R.W.*, 1960-61, 237; Corr. Aarlen, 22 december 1958, *B.A.*, 1959, 740).

Dit was het standpunt van de opgeroepen verzekeraar in deze zaak. De rechtspraak heeft er zelfs op gewezen dat de vraag naar de al dan niet ontvankelijkheid van de tussenkomst de openbare orde aanbelangt omdat ze de bevoegdheden van de strafgerechten betreft (Cass., 11 februari 1974, *J.T.*, 1974, 369) en het antwoord erop deze orde in het gedrag kan brengen in de mate dat het de handelingen van de verdediging voor het strafrecht regelt (Hof Brussel, 21 december 1962, *Pas.*, 1963, II, 98; Corr. Nijvel, 24 februari 1967, *R.D.P.*, 1967-68, 645).

Menigvuldige vonnissen en arresten hebben gewezen op het uitzonderlijk karakter van de tussenkomst van de verzekeraar en hebben er o.a. de volgende gevolgen uit getrokken:

1) de wet geeft aan de strafrechter geen bevoegdheid om uit-

spraak te doen over rechten, die de verzekeraar tegenover de verzekerde of de verzekeringsnemer, bv. wegens grove fout, zou kunnen doen gelden (Cass., 17 november 1958, *R.W.*, 1958-59, 1902; 19 maart 1973, *J.T.*, 1973, 370; Hof Gent, 25 juni 1973, *R.G.A.R.*, 1973, 9158; Hof Luik 26 juni 1973, *J.L.*, 1973-74, 9; Corr. Luik, 18 december 1957, *J.L.*, 1957-58, 106 Corr. Tongeren, 19 oktober 1966, *R.G.A.R.*, 1967, 7861). De verzekeraar mag evenmin tussenkomen om zijn verzekerde te horen veroordelen tot één enkele straf wegens het onopzettelijk toebrengen van letsels en dronkenschap of alcoholintoxicatie, dit met het oog op de latere uitoefening van de regresvordering (Hof Gent, 15 maart 1969, *B.A.*, 1969, 244), nochtans kan de burgerlijke rechter die te kennen heeft over deze vordering ze niet als ongegrond verklaren, zonder hetgeen op zekere en noodzakelijke wijze door de strafrechter gevonnist werd en het gezag van het gewijsde aan te tasten dat zich erga omnes opdringt (zie M. Van Quickenborne, *De regresvordering van de verzekeraar tegen de verzekerde wiens staat van dronkenschap afzonderlijk werd bestraft*, en de constante cassatierechtspraak sedert 19 september 1968, *R.W.*, 1968-69, 641).

2) de procedure van gedwongen tussenkomst geldt niet voor andere verzekeraars als degenen die de civielrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen dekken, zoals bv. de verzekeraar van rechtsbijstand (Corr. Aarlen, 22 december 1958, *R.G.A.R.*, 1959, 6606); de verzekeraar van de civielrechtelijke aansprakelijkheid i.v.m. landbouwvoertuigen al gaat het om een verkeersongeval (Hof Brussel, 4 november 1969, inzake Janssens, Freyters e.a.); de verzekeraar van de civielrechtelijke aansprakelijkheid bij een exploitatie hoewel deze een garage betrof (Kh. Brussel, 9 november 1961, *Jur. Comm. Brux.*, 1962, 197); de verzekeraar-wet inzake arbeidsongevallen (Hof Brussel, 1 maart 1967, *J.T.*, 1967, 557, met noot). Al die verzekeraars kunnen door hun verzekerde niet in het strafgeding opgeroepen worden, zoals de verzekeraar van de wettelijke aansprakelijkheid inzake motorvoertuigen.

3) al heeft de tussenkomst betrekking op een verzekeraar van de wettelijke aansprakelijkheid inzake motorvoertuigen, dan nog moet de oproeping in het geding verband houden met de dekking van het contract, en niet uit een onrechtmatige daad spruiten, die de aansprakelijkheid van de verzekeraar in het gedrang brengt (Cass., 30 mei 1960, *Par.*, 1960, I, 1114).

4) zelfs wanneer de staat de civielrechtelijke aansprakelijkheid van de houders of bestuurders van zijn motorvoertuigen dekt, mag hij niet tussenkomen in het strafgeding, wanneer er vervolgingen tegen zijn orgaan zijn ingesteld (Militair Gerechtshof, 26 februari 1959, *B.A.*, 1959, 744, en Hof Luik, 25 september 1970, *R.G.A.R.*, 1971, 8562).

5) de tussenkomst van het gemeenschappelijk waarborgfonds werd slechts na langdurige betwistingen aangenomen (Hof Brussel, 21 februari 1962, *Par.*, 1963, II, 98; Corr. Charleroi, 6 februari 1962, *R.G.A.R.*, 1962, 6953; Corr. Dinant, 6 juni 1966, *R.G.A.R.*, 1966, 7706).

Rekening houdend met die rechtspraak is het geannoteerd cassatiearrest van groot belang: de tussenkomst wordt niet meer beperkt tot de verzekeraar van de civielrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorvoertuigen in gevallen, waarin de wet dergelijke verplichting oplegt, doch wordt ook toegelaten wanneer de partijen door een beding de dekking van het contract uitbreiden.

De vraag naar de ontvankelijkheid van de gedwongen tussenkomst van de hierboven vermelde reeks verzekeraars kan reeds geformuleerd worden, wanneer de partijen bij hun overeenkomst verklaren zich te onderwerpen aan het stelsel van de Wet van 1 juli 1956.

Het belang van het geannoteerd arrest blijkt nog duidelijker uit de vonnissen en arresten over het eigen recht van de benadeelde tegen de verzekeraar, een probleem dat in deze noot opzettelijk buiten bespreking werd gelaten. Meestal werd beklemtoond dat zulk recht *alleen* betrekking had op de verplichte verzekering (Hof Brussel, 30 september 1959, *B.A.*, 1960, 235; Vred. Bergen, 18 december 1962, *R.G.A.R.*, 1963, 7111). Daar artikel 9 een middel bevat om voornoemd recht doeltreffend toe

te passen, zou de gedwongen tussenkomst niet-ontvankelijk moeten verklaard worden, in een geval waar de partijen een bijkomende niet-verplichte verzekering nemen.

Het arrest in hoger beroep houdt een vingerwijzing in naar de beweegredenen van de rechters bij deze verandering in de rechtspraak. De wetgever van 1956 had als hoofdbekommernis de slachtoffers van verkeersongevallen op volstrekte wijze te beschermen (cfr. Corr. Brussel, 9 oktober 1959, *B.A.*, 1959, 567). Verzekeringspolissen zijn meestal toetredingscontracten die de verzekerde aangaat in een evident zwakkere positie waarin hij volens lange en ingewikkelde clausules van een vooraf gereedgemaakte akte moet ondertekenen tegenover een partij, die een monopoliepositie bekleedt. De verzekerde meent volledig beschermd te zijn en tenslotte moet hij bij het ongeval, wanneer het te laat is, vaststellen dat het contract voor hem vol klemmen zit. In casu, bij niet-ontvankelijkheid van de gedwongen tussenkomst van de verzekeraar, zou de burgerlijke partij zich enkel tegen de vader van de bestuurder kunnen richten, hoewel deze laatste als verzekerde in de mening verkeerde dat hij volledig gedekt was, daar hij de premie had betaald.

Ogenschijnlijk heeft het opperste gerechtshof zich laten bezielen door de volgende regel van wetsinterpretatie ontwikkeld door H. De Page (I., blz. 315): "Le règne de la justice est la seule raison d'être du droit et des lois. Il s'ensuit qu'une loi ne doit pas être interprétée pour elle-même, ni en elle-même, mais en fonction de l'idée de justice qui est à la base d'une civilisation donnée; par conséquent lorsqu'une disposition légale est susceptible d'être comprise comme décidant ce que la saine raison et le sentiment naturel du juste commandent de décider, elle doit être interprétée dans ce sens".

Voornoemde interpretatieregel kreeg de voorkeur op het welbekend beginsel dat de wetsbepalingen, die van het gemene recht afwijken, zowel in civilibus als in het strafrecht niet analogisch geïnterpreteerd mogen worden.

Waarschijnlijk onder de invloed van dezelfde interpretatieregel heeft het Hof van Cassatie op 21 september 1970 het begrip verzekerde breed geïnterpreteerd. Het betrof een ander geval waar een strikte interpretatie van de wet onrechtvaardige gevolgen voor de verzekerde en de benadeelde zou gehad hebben: de dagvaarding tot gedwongen tussenkomst ging uit van de vader van de bestuurder van een motorvoertuig, die hem door de eigenaar, houder van een verzekering, was toevertrouwd. De eerste rechters hadden de dagvaarding niet-ontvankelijk verklaard omdat de rechtstreeks dagende partij noch verzekerde noch benadeelde was, doch enkel burgerrechtelijk aansprakelijk voor de door zijn zoon veroorzaakte schade. De vader moest dus alleen de last dragen van de vordering van de eigenaar van de wagen, die zich burgerlijke partij had gesteld. Het Hof van Cassatie ontving de voorziening en oordeelde dat voor de toepassing van de Wet van 1 juli 1956, verzekerden waren, zij wier aansprakelijkheid overeenkomstig de bepalingen van de wet gedekt was, dit is o.a. ieder bestuurder van het verzekerde motorvoertuig met uitzondering o.m. van de bestuurder, die zich door diefstal de macht over het verzekerde motorrijtuig heeft verschaft. (Cass., 21 september 1970, *B.A.*, 1972, 783) of van de heler (Cass., 6 december 1971, *Par.*, 1972, I, 338).

De verandering in de cassatierechtspraak is gelukkig te noemen. Ze kan als een richtlijn gelden voor de wetgever om zich bij het aangehaald probleem van het gezag van het gewijsde en de uitoefening van de regresvordering los te maken van de procedureverwikkelingen van artikel 9 van de Wet van 1 juli 1956 (zie J. Libouton, "Les propositions et le projet de loi relatifs au recours de l'assureur automobile contre son assuré," *J.T.*, 1973, 327) en een meer uitgebreide tussenkomst van allen, op wier burgerlijke belangen de beslissing over de strafvordering enige invloed zou kunnen hebben, bv. de verzekeraar, te ontvangen (E. Schepens, "Het gezag van het gewijsde van strafrechtelijke uitspraken", *R.W.*, 1968-69, 1153-1170; M. Vanquickenborne, *op cit.*, blz. 83; M. Mahieu, noot onder Cass. 4 november 1971, *J.T.*, 1972, 425). Weliswaar rijzen hierbij niet alleen bezwaren omtrent de overlading van de strafrechter

door burgerlijke betwistingen, doch ook omtrent enkele beginselen van het strafprocesrecht, dat in tegenstelling met het burgerlijk procesrecht, strenge eisen stelt i.v.m. het onderwerp van de vorderingen en de hoedanigheid der partijen.

Het geannoteerd arrest heeft bewezen dat de rechtspraak orde op zaken kan stellen, daar waar de wetgever tekort schiet. Indien zulks mogelijk was in het geval van de tussenkomst van de verzekeraar in het strafproces, waarvan het embryo in de wetgeving reeds voorzien wordt, lijkt het onwaarschijnlijk in de algemene hypothese van de tussenkomst van derden wegens bovenvermelde strikte beginselen van het strafprocesrecht.

Het zou evenmin volstaan te verwijzen naar de bepaling van artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek, (M. Mahieu, J.T., 1972, 425) volgens hetwelk de in voornoemd wetboek gestelde regels van toepassing zijn ook in de strafprocedure, voor zover deze niet geregeld is door niet uitdrukkelijk opgeheven wetsbepalingen of door rechtsbeginselen, onverenigbaar met de bepalingen van het wetboek. De bepaling van artikel 812 Ger.W., die de tussenkomst voor alle gerechten toelaat, is immers tegenstrijdig met de artikelen 63, 67, 152, 153, en 182 Sv., die de enige mogelijke partijen van een strafgeding aanduiden (R. Hayoit de Termicourt, "Considérations sur le projet de code judiciaire", J.T., 1966, 497 e.v.).

Een uitdrukkelijke bepaling in het Wetboek van Strafvordering is noodzakelijk om het algemeen probleem van de tussenkomst van derden in het strafproces op te lossen.

Alain De Nauw
Assistent V.U.B.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 3 SEPTEMBER 1974

Voorzitter : de h. A. Wauters

Raadsheer-verslaggever : de h. M. Châtel

Advocaat-generaal : de h. E. Krings

Advocaat : mr. A. Hautekier

Voorlopige hechtenis—Voorwaarden—Vaststelling.

Door louter op te merken "dat dient gelet op de aard en de zwaarwichtigheid van de telastlegging, dat daarenboven het verder onderzoek een langere hechtenis vereist", wordt niet gepreciseerd welke gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte dermate de openbare veiligheid raken, dat de voorlopige hechtenis vereist wordt.

Het zwaarwichtig kenmerk van de te laste gelegde feiten, met name doodslag, aangehaald in de beschikking, is een omstandigheid die eigen is aan de zaak, maar is op zichzelf niet voldoende om de hechtenis te handhaven, daar immers, hoe zwaarwichtig ook het kenmerk moge zijn van de te laste gelegde feiten, die handhaving slechts bevolen mag worden indien ze nog wegens redenen van openbare veiligheid geboden is.

De considerans die als enige omstandigheid die de openbare veiligheid raakt, de hinder vermeldt die het onderzoek zou kunnen ondergaan mocht de verdachte in vrijheid wordt gelaten, stelt, bij gebrek aan precisering, het Hof van Cassatie in de onmogelijkheid te onderscheiden of de rechter van oordeel is, dat de verdachte na zijn invrijheidstelling het onderzoek zou kunnen belemmeren bij voorbeeld door vlucht, beïnvloeding van getuigen, of het doen verdwijnen van bepaalde bewijzen, in welk geval dan nog gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte moesten aangehaald

worden, dan wel dat de verdere hechtenis alleen maar geboden is om het nog niet voltooid onderzoek te vergemakkelijken, in welk laatste geval de omstandigheid die de openbare veiligheid zou raken, vreemd is aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte.

De Backer

Gelet op het bestreden arrest, op 10 juli 1974 door het Hof van beroep te Gent, kamer van inbeschuldigingstelling, gewezen ;

Over het middel ambtshalve afgeleid uit de schending van artikel 5, eerste lid, van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis, zoals vervangen bij artikel 3 van de wet van 13 maart 1973 tot wijziging van voornoemde wet en tot aanvulling van artikel 447 van het Wetboek van strafvordering ;

Overwegende dat het arrest de beroepen beschikking van de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, gedagtekend 1 juli 1974, bevestigt, beschikking waarbij het bevel tot aanhouding lastens eiseres door de onderzoeksrechter op 7 mei 1974 wegens doodslag verleend, nogmaals gehandhaafd wordt ;

Overwegende dat krachtens de in het middel aangehaalde wetsbepaling, de onderzoeksgerechten die, na de bevestiging van het bevel tot aanhouding, over de handhaving van de voorlopige hechtenis te oordelen hebben, de verplichting hebben na te gaan of er ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan die dermate de openbare veiligheid raken, dat die handhaving erdoor vereist wordt, en, in zodanig geval, die omstandigheden nauwkeurig te omschrijven onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte ;

Overwegende dat het arrest als motivering de beweegredenen overneemt van de beroepen beschikking alsmede die welke vervat zijn in de geschreven vordering van het openbaar ministerie ;

Overwegende dat door louter aan te stippen dat "dient gelet op de aard en de zwaarwichtigheid van de telastlegging, dat daarenboven het verder onderzoek een langere hechtenis vereist", de beschikking van de raadkamer, wier motivering het arrest zich toeëigent, niet preciseerd welke gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte dermate de openbare veiligheid raken, dat de voorlopige hechtenis vereist wordt ;

Overwegende dat de overgenomen redengeving van het openbaar ministerie het zwaarwichtig kenmerk van de te laste gelegde feiten, met name doodslag, aanhaalt, hetgeen een omstandigheid is die eigen is aan de zaak, maar op zichzelf niet volstaat om de hechtenis te handhaven, daar immers, hoe zwaarwichtig ook het kenmerk moge zijn van de te laste gelegde feiten, die handhaving slechts bevolen kan worden zo ze nog wegens redenen van openbare veiligheid wordt geboden ;

Dat als enige omstandigheid die de openbare veiligheid raakt, de considerans de hinder vermeldt die het onderzoek zou kunnen ondergaan mocht de verdachte in vrijheid worden gelaten ;

Dat laatstvermelde considerans, bij gebrek aan precisering, het Hof in de onmogelijkheid stelt te onderscheiden of de rechter van oordeel is dat verdachte na haar invrijheidstelling het onderzoek zou kunnen belemmeren bijvoorbeeld door vlucht, beïnvloeding van getuigen, of het doen verdwijnen van bepaalde bewijzen, in welk ge-

val dan nog gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte moesten aangehaald worden die de vrees voor zodanige gebeurtenissen doen ontstaan, dan wel dat de verdere hechtenis enkel geboden is om het nog niet voltooid onderzoek te vergemakkelijken in welk laatste geval de omstandigheid die de openbare veiligheid zou raken, vreemd is aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte ;

Dat het arrest aldus aan de inzake voorlopige hechtenis door de wet ingevoerde bijzondere motiveringsverplichting te kort komt ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op de middelen door eisers in een memorie ingeroepen, welke middelen geen aanleiding kunnen geven tot cassatie zonder verwijzing,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Laat de kosten ten laste van de Staat ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel, kamer van inbeschuldigingstelling.

NOOT—Men kan zich bij het lezen van dit uitvoerig arrest niet van de indruk ontdoen dat het Hof van Cassatie niet alleen blijft waken over de strikte toepassing van de Wet van 13 maart 1973, maar dat het ook de rechtsbeginselen vervat in de nieuwe wet verder heeft willen uitbouwen. Of de motiveringsplicht hierbij herleid wordt tot een vrome wens valt enigszins te betwijfelen (R. DECLERCO, "Actuele problemen inzake voorlopige hechtenis", R.W., 1974-75, 274).

Wat ook het zwaarwichtig kenmerk van de te laste gelegde feiten is, wat ook de aard van het misdrijf, de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden of de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte zijn, telkens weer dienen ze gepreciseerd te worden aan de hand van feitelijke gegevens.

Op deze manier worden stereotiepen, standaardformules en clichés geweerd en blijven de rechten van de verdediging het best gevrijwaard (Cass., 5 maart 1974, R.W., 1973-74, 2108, met noot), ook al zijn we er ons van bewust dat niet kan volstaan worden met dwingende wetsbepalingen om een humaner beleid te waarborgen.

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 27 JUNI 1974

Voorzitter : Baron Richard

Verslaggever : de h. Legros

Advocaat-generaal : de h. Charles

Termijnen—Strafvordering—Hoger beroep—Verklaring buiten de uren van openstelling der griffie—Ongeldigheid van de proceshandeling.

Als de verklaring van hoger beroep in strafzaken ter griffie werd gedaan buiten de uren tijdens welke die griffie voor het publiek toegankelijk moet zijn, is die proceshandeling, krachtens art. 52, lid 2, Ger.W., niet op geldige wijze verricht.

Monnon e.a. t/ Gaude

Gelet op het bestreden vonnis, op 27 november 1973 in hoger beroep gewezen door de Correctionele rechtbank te Dinant ;

I. Op de voorziening van Paul Monnon, civielrechtelijk aansprakelijke partij ;

Overwegende dat geen uitgifte van de verklaring van cassatieberoep gevoegd is bij het exploit van betekening van die verklaring ;

Dat de voorziening niet ontvankelijk is ;

II. Op de voorziening van Claude Monnon, beklaagde :

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 203 van het Wetboek van straffordering,

doordat het vonnis het hoger beroep dat eiser de laatste dienende dag, maar na de openingsuren van de griffie heeft ingesteld, niet ontvankelijk verklaart ;

Overwegende dat uit de stukken van de rechtspleging blijkt dat de verklaring van hoger beroep door de eisers ingesteld tegen het vonnis dat aldus werd onderworpen aan de rechtbank die de bestreden beslissing heeft uitgesproken, ter griffie van de Politie rechtbank te Couvin werd gedaan buiten de uren tijdens welke die griffie voor het publiek toegankelijk moet zijn ;

Dat hieruit volgt dat deze akte krachtens artikel 52, lid 2 van het Gerechtelijk Wetboek, niet op geldige wijze verricht is ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

NOOT—1. Krachtens art. 52, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek kan een akte alleen op geldige wijze ter griffie worden verricht op de dagen en uren waarop de griffie toegankelijk moet zijn voor het publiek. De vaststelling van de dagen en uren waarop de griffies geopend behoren te zijn geschiedt overeenkomstig art. 176 Ger.W. bij koninklijk besluit (o.m. K.B. van 27 november 1970).

Alle buiten deze wettelijke openingsuren verrichte akten zijn ongeldig en de griffier begaat een beroepsfout als hij ze opstelt. Zelfs ingeval de griffie na de vastgestelde uren nog toegankelijk was voor het publiek, zijn de verrichtingen die na het officiële sluitingsuur werden gedaan toch nietig (Corr. Tongeren, 25 juni 1969, R.W., 1969-70, 921).

2. Wanneer de wettelijke termijn waarin het hoger beroep moet worden ingesteld eindigt op een zaterdag, op een zondag of een andere wettelijke feestdag, dan wordt deze termijn verlengd tot de eerstvolgende werkdag (Cass., 9 september 1968, Arr. Cass., 1969, p. 29 ; Cass., 16 november 1970, Arr. Cass., 1971, p. 247). De verlenging van de wettelijke termijn, overeenkomstig art. 644, lid 1, van het Wetboek van Strafvordering, geldt ook wanneer de griffie op een zaterdag of een wettelijke feestdag toegankelijk was voor het publiek (Cass., 15 februari 1965, Pas., 1965, I, 607 met noot).

3. Daar de akten van beroep geen melding moeten maken van het uur van de verklaring van beroep of van het opstellen van de akte, kan er moeilijk een doeltreffende controle worden uitgeoefend (A. VANDEPLAS, nr. 11 van de noot onder Hof Brussel, 24 juni 1970, R.W., 1970-71, 1430).

In het onderhavige geval blijkt "uit de stukken van de rechtspleging" dat de verklaring van hoger beroep gedaan werd buiten de officiële openingsuren en het Hof van Cassatie heeft dan ook, bij toepassing van art. 52, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek, de ongeldigheid van de akte vastgesteld. Wie hoger beroep wil instellen mag de laatste dienende dag afwachten, maar hij moet op straffe van nietigheid zijn verklaring ter griffie doen vóór het officiële sluitingsuur.

A. Vandeplas

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e KAMER—21 DECEMBER 1973

Voorzitter : de h. Paës

Raadsheren : de h. Delva en mevr. de Man

Advocaten : mrs. Hendrickx loco De Doncker, Marck, Appelmans loco Clerens-Stas en Baten loco Van Damme

Hoger beroep—Onsplitsbaar geschil—Begrip—Gevolgen.

Onsplitsbaar is het geschil m.b.t. het hoger beroep van een vonnis dat enerzijds A en B in solidum tot betaling van een schadevergoeding aan C veroordeelt, anderzijds A veroordeelt om B te vrijwaren.

Ten deze is het hoger beroep van A ontoelaatbaar, nu bij het weliswaar tegen C heeft ingesteld binnen de wettelijke termijn nadat het vonnis hem door C werd betekend, maar hij nagelaten heeft B binnen die termijn in de zaak te betrekken. Dit verzuim wordt niet verholpen door het hoger beroep dat hij later tegen B heeft ingesteld binnen de termijn van een maand nadat B hem het vonnis betekend heeft.

Campe t/ Regie der Posterijen
en
Campe t/ N.M.B.S.

Gezien, in behoorlijke vorm, de door de wet vereiste processtukken, meer bepaald :

1) het op 21 januari 1969 door de Rechtbank van Eerste aanleg Turnhout na tegenspraak gewezen vonnis, dat bij gerechtsdeurwaardersakten van 28 oktober 1969, op verzoek van de Belgische Staat, en van 7 januari 1971, op verzoek van de N.M.B.S., aan appellante Campe Brigitte, echtgenote Blockx Jos, betekend werd en waartegen zij bij akten van 24 november 1969 en 3 februari 1971, respectievelijk ten aanzien van de Belgische Staat en van de N.M.B.S. hoger beroep heeft ingesteld ;

2) het op 20 oktober 1970 door dezelfde rechtbank na tegenspraak gewezen vonnis, dat bij gerechtsdeurwaardersakte van 7 januari 1971 op verzoek van de N.M.B.S. aan voornoemde appellante betekend werd en waartegen zij — tijdig — bij akte van 3 februari 1971 ten aanzien van partijen De Winter Leon en N.M.B.S. hoger beroep heeft ingesteld ;

3) de op verzoek van partij De Winter dato 11 en 14 februari 1972 respectievelijk aan Campe Brigitte en haar echtgenoot Blockx Josephus en aan N.M.B.S. betekende gerechtsdeurwaardersakten van herdaging ;

Overwegende dat de hogere beroepen ingeschreven onder de nummers 2.374, 5.661 en 5.662 Algemene Rol samenhangend zijn en dienen te worden samengevoegd ;

Overwegende dat de Regie der Posterijen, instelling met rechtspersoonlijkheid, vertegenwoordigd en beheerd door de Heer Minister van P.T.T. bij ter griffie van het Hof op 22.8.1972 neergelegde besluiten, bij toepassing van de Wet van 6 juli 1971, optreedt en concludeert in de hoedanigheid van rechtsopvolgster van de Belgische Staat, departement Verkeerswezen en P.T.T., Directie Posterijen ; dat zij moet worden geacht hiermede het geding te hebben hervat ; dat de andere ter zake betrokken partijen tegen of tegenover deze geïntimeerde, in haar aldus gewijzigde hoedanigheid, hebben geconcludeerd ;

I. Wat de toelaatbaarheid van de hogere beroepen betreft

A. Ten aanzien van de toepassing van artikel 1053 Gerechtelijk Wetboek m.b.t. het hoger beroep 1 (van Campe Brigitte t/ Belgische Staat, thans Regie der Posterijen)

Overwegende dat geïntimeerde, Regie der Posterijen (verder R.P. genoemd), de ontoelaatbaarheid van het tegen haar rechtsvoorganger, de Belgische Staat, ingesteld hoger beroep opwerpt, wegens miskenning van art. 1053 Gerechtelijk Wetboek, stellende dat, waar de Belgische Staat bij exploit van 12 juni 1967 niet enkel appellante Campe Br. doch tevens de N.M.B.S. met het oog op hetzij solidaire of in solidum-veroordeling, hetzij gezamenlijke veroordeling heeft gedagvaard, en waar de eerste rechter deze vordering heeft ingewilligd door veroordeling in solidum van laatstgenoemde twee oorspronkelijk gedaagde partijen, met bijkomende veroordeling — voor het geheel — van partij Campe tot vrijwaring van de N.M.B.S. m.b.t. de veroordeling te haren laste, waar diensgevolge Campe en N.M.B.S. onderling strijdige belangen ter zake hebben, Campe — huidige appellante — ertoe gehouden was, conform met het dwingend voorschrift van artikel 1053 Gerechtelijk Wetboek, het hoger beroep niet enkel tegen de Belgische Staat, rechtsvoorganger van R.P., doch tevens tegen oorspronkelijk medegedaagde N.M.B.S. te richten ;

Overwegende dat deze exceptie stoelt op de door de R.P. impliciet als vaststaand beschouwde onsplitsbaarheid van geschil, die luidens de aanhef van artikel 1053 Gerechtelijk Wetboek voor de toepasselijkheid van dit zelfde artikel uitdrukkelijk is vereist ;

Overwegende dat — binnen de aldus omlijnde saisine van het hoger beroep Campe t/ R.P. (oorspronkelijk : Belgische Staat) — de door artikel 31 Gerechtelijk Wetboek voor toepassing van artikel 1053 van dit wetboek omschreven onsplitsbaarheid, naar het criterium van de gebeurlijke materiële onmogelijkheid tot gelijktijdige tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis (hier het vonnis van 21 januari 1969) en het in hoger beroep nog te wijzen arrest (zie art. 31 Gerechtelijk Wetboek), ter zake noodzakelijk voorhanden is, gesteld dat :

eensdeels de hoofdvordering van R.P. (rechtsopvolgster van de Belgische Staat), in zover tegen Campe gericht en de tegen laatstgenoemde door N.M.B.S. ingestelde eis tot vrijwaring, kan worden afgewezen, terwijl de thans t.o.v. N.M.B.S. in kracht van gewijsde getreden beslissing van de eerste rechter (ingevolge verstrijken van de termijn voor hoger beroep — zie verder) houdende 1) veroordeling in solidum van de N.M.B.S. tot betaling van het verschuldigde schadebedrag en 2) inwilliging van de door laatstgenoemde partij tegen Campe benaastigde eis tot vrijwaring, m.b.t. de N.M.B.S., ongewijzigd blijft ;

anderdeels, hieruit de virtuele en praktische onmogelijkheid voortvloeit tot gelijktijdige tenuitvoerlegging van de in eerste aanleg ten aanzien van N.M.B.S. onverminderd geldende beslissing en de t.o.v. Campe in hoger beroep gewezen beslissing van hervorming, een en ander m.b.t. één zelfde veroordeling welke aldus in haar organische samenhang tot twee onverenigbare imperatieven wordt opgesplitst ;

Overwegende dat, in de hier in de lijn van artikel 31

Gerechtelijk Wetboek beschouwde hypothese, de tenuitvoerlegging van de titel, die de R.P. tegen de N.M.B.S. onaangetast heeft bewaard, titel houdende veroordeling in solidum met Campe alsmede vrijwaring van N.M.B.S. door Campe, telkens weer door het in hoger beroep ten gunste van laatstgenoemde gewezen arrest zou kunnen worden verlamd ;

B. Incidentie van de niet-toelaatbaarheid van het hoger beroep I (Campe t/ Belgische Staat (thans R.P.) op de overige beroepen)

Overwegende dat de door artikel 1053 opgelegde ontoelaatbaarheid van het hoger beroep I van Campe tegen R.P. (m.b.t. het vonnis van 21 januari 1969) door het correctief van artikel 1053, lid 2, in de gegeven procesrechtelijke situatie niet kan worden verbeterd ;

Overwegende inderdaad dat, waar appellante luidens deze wetsbepaling de N.M.B.S. binnen de geldende termijn voor hoger beroep en uiterlijk vóór de sluiting van de debatten in de zaak moest betrekken, het Hof ten deze vaststelt dat het tegen de N.M.B.S. gericht hoger beroep niet tijdig werd ingesteld (hoger beroep II) ;

Overwegende dat Campe dit hoger beroep II weliswaar aantekende bij akte van 3 februari 1971, d.i. minder dan één maand na 7 januari 1971, datum van betekening van het vonnis van 21 januari 1969 door de N.M.B.S. ; dat echter, waar de termijn voor hoger beroep ten aanzien van laatstgenoemde begon te lopen vanaf de datum dezer betekening meer bepaald 7 januari 1971, zulks niet geldt voor partij Campe aan wie hetzelfde vonnis reeds bij akte van 29 oktober 1969 op verzoek van de Belgische Staat was betekend ; dat immers, waar eensdeels, naar luid van artikel 1051, lid 1, Gerechtelijk Wetboek de termijn om hoger beroep in te stellen één maand is met ingang van de betekening van het vonnis, zonder beperking, de initiaal bij laatstgemelde akte betekende partij Campe niet langer gerechtigd was tegen de N.M.B.S. nog hoger beroep in te stellen na verstrijken van gezegde termijn, meer bepaald bij akte van 3 februari 1971 ;

Overwegende dat deze zienswijze strookt met de op vlugge afhandeling van de rechtspleging voor het Hof afgestemde economie van artikel 1051 Gerechtelijk Wetboek, in functie waarvan moet worden aanvaard dat de termijn voor hoger beroep ten aanzien van de bij de betekening van het vonnis betrokken partijen loopt, ook wat betreft het recht van deze partijen om hoger beroep in te stellen tegen een partij aan of door wie het vonnis aanvankelijk niet betekend werd ; dat de betekende partij immers door de betekening van het vonnis, — zoals trouwens ook degene van wie de betekening uitgaat — noodzakelijk kennis krijgt van het vonnis en van het ogenblik dezer betekening af in de gelegenheid verkeert om tegen gelijk welke niet bij de betekening betrokken partijen hoger beroep in te stellen ;

Overwegende dat de onherstelbare ontoelaatbaarheid van hoger beroep I, wegens niet-inachtneming van de door artikel 1053 lid 1 en 2, Gerechtelijk Wetboek voorgeschreven regelen — zoals hierboven toegelicht — de niet-toelaatbaarheid ten gevolge heeft van de in strijd met deze regelen tegen alle andere in de zaak betrokken partijen ingestelde hogere beroepen (art. 1053 in fine Gerechtelijk Wetboek) ; dat zulks het geval is voor het ho-

ger beroep II van Campe tegen N.M.B.S. m.b.t. hetzelfde vonnis van 21 januari 1969, hetwelk — zoals gezegd — reeds wegens laattijdigheid ontoelaatbaar was, bij toepassing van artikel 1051 Gerechtelijk Wetboek, alsook voor het incidenteel beroep tegen dit vonnis ;

Overwegende dat de ontoelaatbaarheid van hogere beroepen I en II m.b.t. het vonnis van 21 januari 1969 echter geen weerslag heeft op de ontvankelijkheid van het overeenkomstig artikel 30 Gerechtelijk Wetboek met deze hogere beroepen samenhangend hoger beroep van Campe tegen partijen De Winter en N.M.B.S. m.b.t. het vonnis van 20 oktober 1970 (hoger beroep III), noch op de ontvankelijkheid van het incidenteel beroep van laatstgenoemde partij tegen dit laatste vonnis ;

dat, inderdaad, waar, eensdeels, de enkele samenhang tussen de hogere beroepen I, II en III niet onsplitsbaarheid meebrengt van het geschil in vordering De Winter tegen Campe — N.M.B.S., die aanleiding gaf tot het vonnis van 20 oktober 1970 en het hiertegen ingesteld hoger beroep III, terwijl, anderdeels, geen onsplitsbaarheid m.b.t. laatstgemelde vordering voorhanden is, dit hoger beroep III (Campe t/ De Winter en N.M.B.S.), overigens regelmatig naar vorm en termijn, in zijn geheel toelaatbaar voorkomt ;

(...)

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

9e KAMER—8 NOVEMBER 1973

Voorzitter : de h. P.P. Geysen

Substituut-generaal : de h. E. Keereman

Advocaat : mr. Blancke loco De Cuyper

Deskundige—Betwisting van de staat van de deskundige—Tussen partijen bij de behandeling van de zaak zelf.

Art. 984 Ger. W. bevat geen voorschriften tot regeling van het geschil over de staat van de deskundige, wanneer de partijen om de een of andere reden het te hunner beschikking staande middel van begroting op tegenspraak, zoals het geregeld is in het tweede lid van dat artikel, niet aanwenden, zich tot een verklaring van betwisting beperken en voor het overige een afwachende houding aannemen.

Art. 984 verbiedt de rechter niet in zulk geval de staat van de deskundige ambtshalve te begroten in zijn eindvonnis bij de berechting van de zaak zelf.

Landsbond der Christelijke Mutualiteiten t/ Pletinckx

Advies van het Openbaar Ministerie

Gewezen na het vonnis van 19 mei 1972 waarbij het inleidend verzoekschrift ontvankelijk werd verklaard en dokter Vanden Bosch C. als deskundige met een onderzoek werd belast, verklaart het vonnis van 28 november 1972 van de Arbeidsrechtbank te Brussel, waartegen hoger beroep wordt ingesteld, het inleidend verzoekschrift ongegrond, legt de kosten — begroot op 6.000 fr. — ten laste van oorspronkelijk verweerder, thans eiser in hoger beroep, beslist dat de som van 2.000 fr. (welke door verweerder als voorschot in consignatie op de griffie werd ge-

geven) door de deskundige mag worden opgenomen en staat de voorlopige tenuitvoerlegging toe.

Het hoger beroep strekt er enkel toe het vonnis a quo teniet te doen in zoverre de kosten van de expertise werden begroot en deze slechts te begroten na toepassing van de rechtspleging voorzien in artikel 984 van het Gerechtelijk Wetboek.

Zoals eiser in hoger beroep terecht opmerkt, kon de eerste rechter het bedrag van het door de deskundige gevraagd ereloon niet begroten bij toepassing van artikel 984 van het Gerechtelijk Wetboek. De daartoe bij dat artikel 984 gestelde voorwaarden, hetzij de instemming der partijen met het gevorderd bedrag, hetzij een verzoekschrift tot begroting van dat bedrag, zijn inderdaad niet vervuld.

Het schrijven van 19 september 1972, waarbij oorspronkelijk verweerder mededeelde zijn akkoord niet te kunnen betuigen met het door de deskundige gevorderd bedrag, kan immers niet als het bij artikel 984 vereist verzoekschrift worden beschouwd.

Het wettelijk stelsel brengt mede dat zelfs een gemis aan stellingname van de partijen neerkomt op een betwisting van de staat van de deskundige (VAN LENNEP, *Gerechtelijk Wetboek*, 1116.) Voor de beslechting van zo'n betwisting behoren ook de rechten van verdediging van ieder erbij betrokken persoon te worden geëerbiedigd. Ter vrijwaring van deze rechten werd het inleiden van bovenbedoeld verzoekschrift opgelegd alsmede, bij artikel 990, het verbod het in consignatie gegeven voorschot uit te betalen totdat het ereloon en de kosten van de deskundige definitief, en volgens de voorgeschreven procedure, begroot werden of totdat de partijen hun instemming hebben betuigd met het bedrag ervan wanneer de zaak in der minne is geregeld.

Lurquin P., Précis de l'expertise du Code Judiciaire, 1970, blz. 109, nr. 99, onderstreept trouwens dat, om te weten of de partijen al dan niet hun instemming hebben betuigd, de deskundige de griffier daarover zal moeten ondervragen.

In het arrest van 21 december 1972, *T.Soc.R.*, 1973, 221, heeft uw Hof echter de stelling aangenomen dat de eerste rechter, bij ontstentenis van enig initiatief in hoofde van partijen in de zin van artikel 984, tweede lid, ambtshalve mag overgaan in zijn vonnis tot de begroting van de staat van kosten en erelonen van de deskundige.

Deze stelling vindt volgens mij geen enkele grond in enige wettelijke beschikking en is trouwens strijdig met de ratio legis van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de wijze, waarop de begroting van de kosten en erelonen der deskundigen moet geschieden. Deze bepalingen immers werden gesteld rekening houdend met de kritiek, nl. dat de deskundigenonderzoeken te veel kosten (zie *Verslag over de Gerechtelijke Hervorming*, uitgave Belgisch Staatsblad 1964, blz. 381 tot en met 383 en 389). Er kan derhalve niet worden aangenomen dat de rechter, bij gebrek aan initiatief uitgaande van de partijen of van de deskundigen, ambtshalve de erelonen van de deskundigen begroot, waardoor tevens een niet bij de rechter ingeleide vordering tot betaling van een schuldvordering, die als zijnde betwist moet worden beschouwd, automatisch zou worden beslecht.

De eerste rechter is daarenboven niet verplicht, bij het eindvonnis over de hoofdvorderingen, te statueren over het bedrag der kosten (zie artikel 1021 gewijzigd bij de Wet van 4 juli 1972). Het Hof van Cassatie heeft reeds vóór de wijziging aan artikel 1021 in zijn arrest van 30 april 1971 (*R.W.*, 1971-72, 374) aangenomen dat de bepaling van artikel 1017 van het Gerechtelijk Wetboek niet uitsluit dat de proceskosten waarover de rechter niet heeft beslist, het voorwerp kunnen uitmaken van een afzonderlijke eis.

Het hoger beroep is derhalve ontvankelijk en gegrond.

Er behoort echter nog een probleem te worden aangeraakt.

De deskundige verzoekt, bij schrijven 20 februari 1973 gericht aan de arbeidsrechtbank, zijn ereloon te begroten.

Reeds vermeld, gewijzigd, artikel 1021 bepaalt in zijn tweede lid: "Werden de kosten in het vonnis niet of slechts gedeeltelijk vereffend, dan wordt de beslissing over de kosten, waarover niet werd gestatueerd, geacht te zijn aangehouden. In dat ge-

val geschiedt de vereffening, op de vordering van de meest gereede partij, door de rechter die de uitspraak heeft gedaan, *voor zover zijn beslissing niet werd bestreden*; de rechtspleging wordt hervat en voortgezet overeenkomstig artikel 750 en volgende".

Uit die bepaling spruit voort dat ingeval hoger beroep werd ingesteld tegen een eindvonnis waarbij de eerste rechter niet of slechts gedeeltelijk de kosten vereffende, de rechter in tweede aanleg – met inachtneming van de opgelegde rechtspleging – ook over de door de eerste rechter aangehouden kosten kan statueren. In zo'n geval worden die kosten door het Arbeidshof beslecht en wel in eerste en laatste aanleg (*P. LURQUIN, ib.*, nr. 113).

Dit is eveneens zo, wanneer het hoger beroep enkel de door de eerste rechter gedane begroting der kosten beoogt. De tekst van het gewijzigd artikel 1021 laat niet toe dat laatste geval uit te sluiten.

De deskundige heeft het bij artikel 984 bedoeld verzoekschrift ingediend bij de arbeidsrechtbank, doch nadat deze reeds, terecht of ten onrechte, het ereloon had begroot, en ook nadat hoger beroep was ingesteld. Uit deze feiten mag echter niet worden besloten dat de deskundige toen geen belang meer had om *bij de arbeidsrechtbank* zijn verzoek tot begroting van zijn ereloon in te dienen. Hij zou slechts geen belang hebben gehad om het verzoek bij die rechtbank in te dienen indien het vonnis ten opzichte van hem het gezag van het rechterlijk gewijsde bezat, wat niet het geval is daar de deskundige geen partij was in de zaak waarin het vonnis werd geveld.

Om al die voorgaande redenen meen ik te moeten besluiten dat het vonnis a quo behoort te worden vernietigd voor zover het de kosten begroot op 6.000 fr. en dat het Arbeidshof de bij artikel 984, tweede lid, voorziene rechtspleging in raadkamer dient te volgen ter begroting van het ereloon van de deskundige.

Voor de Procureur-generaal,
E. Keereman,

Arrest

Gezien het bestreden vonnis dd. 28 november 1972 van de Arbeidsrechtbank te Brussel, en het hiertegen ingesteld hoger beroep dd. 13 februari 1973, naar vorm en tijd regelmatig;

Overwegende dat geïntimeerde, ofschoon behoorlijk gedaagd, ter zitting niet is verschenen, noch iemand voor haar;

Gehoord (...)

Overwegende dat het hoger beroep tot voorwerp heeft het bestreden vonnis te horen hervormen uitsluitend op het vlak van de aldaar gedane begroting van de staat van kosten en erelonen van de aangestelde geneesheer-deskundige, volgens de gegevens vervat in diens verslag, neergelegd ter griffie van de Arbeidsrechtbank dd. 11 september 1972;

Overwegende dat appellant voorhoudt dat de eerste rechter ten onrechte besliste bedoelde staat in het bestreden vonnis te begroten, aangezien hij betwist was;

Overwegende dat appellant tot staving van zijn hoger beroep doet gelden dat zodra een der partijen de rechter op de hoogte stelt dat hij niet akkoord gaat met de ingediende staat, de regeling van deze betwisting nog slechts kan en dan ook dient te geschieden op de wijze voorgeschreven door artikel 984, lid twee, van het Gerechtelijk Wetboek, te weten op tegenspraak ten overstaan van de deskundige en zulks na indiening van een verzoekschrift door een der belanghebbenden en met behandeling der zaak in de raadkamer;

dat in casu appellant bij schrijven van 19 september aan de eerste rechter mededeelde zijn instemming niet te kunnen betuigen met de door de deskundige ingediende staat ;

dat gelet op het feit dat op het ogenblik van de behandeling van het geding ten gronde, er nog geen verzoekschrift was neergelegd in de zin van voormelde wetsbepaling, hij dit principieel standpunt zou bevestigd hebben bij zijn pleidooi ten gronde ;

dat derhalve door in het bestreden vonnis bedoelde staat begroot te hebben, de eerste rechter de bepalingen van artikel 984, lid 2 zou miskend hebben ;

Overwegende dat de eerste rechter in zijn vonnis het bedrag van erelonen en kosten van de deskundige ambts-halve begrootte ; dat het bestreden vonnis een eindvonnis is ;

Overwegende dat in strijd met wat appellant voorhoudt, artikel 984 van het Gerechtelijk Wetboek geen voorschriften stelt tot regeling van het geschil over de staat van de deskundige, wanneer de belanghebbende partijen om de een of andere reden beslisten het te hunner beschikking staande middel van contradictoire begroting niet aan te wenden zoals voorzien bij het tweede lid van gezegd artikel, en zij enkel genoegen nemen met een eenvoudige verklaring van betwisting om voor het overige te berusten in afwachtende houding ;

dat bedoeld artikel 984 anderszids in zulk geval de rechter niet verbiedt de staat van de deskundige ambts-halve te begroten bij de berechting ten gronde in zijn eindvonnis ;

Overwegende dat de ratio legis van artikel 984 in zijn tweede lid slechts tot doel heeft enerzijds partijen toe te laten hun betwistingen betreffende de ingediende staat te horen beslechten in aanwezigheid van deskundige, anderszijds de deskundige de mogelijkheid te bieden de opeisbaarheid van zijn staat te bekomen, zonder dat hij genoodzaakt wordt het eindvonnis van de rechter te moeten afwachten om betaling te kunnen opvorderen ;

dat dit artikel dan ook ten einde de behandeling van het gerezen geschil te bespoedigen bepaalde regels bevat niet alleen om de behandeling der betwisting aanhangig te maken en het contradictoir karakter van de afhandeling van het geschil te waarborgen, doch ook om de verdere afhandeling van het geschil ten gronde niet te vertragen, zoals dit trouwens ook het geval is bij de tussengeschillen ;

Overwegende dat de eerste rechter, bij ontvangst van de verklaring van betwisting voormeld, niet ambts-halve kon overgaan tot toepassing der procedure van artikel 984, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek ; dat hij immers hiertoe diende gevat te worden door een verzoekschrift zoals aldaar voorgeschreven en in onderhavig geval dit verzoekschrift nog steeds onbestaande was op het ogenblik dat hij gevat werd om over de grond van de zaak te oordelen ;

Overwegende anderszijds dat de eerste rechter, overeenkomstig artikel 19 van het Gerechtelijk Wetboek, gehouden was zijn rechtsmacht uit te putten bij het vellen van zijn eindvonnis ;

Overwegende dat aangezien een deskundigenonderzoek behoort tot de categorieën bewijsmiddelen ten dienste van partijen, het aldus rechtstreeks ingrijpt in de grond van de zaak, wat in casu zeker het geval was ; dat derhalve de kosten verbonden aan het deskundigen-

onderzoek deel uitmaken van de kosten over de grond van de zaak, zoals trouwens bepaald is bij artikel 1018 van het Gerechtelijk Wetboek ; dat derhalve, daar zij gekend zijn, zij bij eventuele betwisting en bij niet-toepassing van artikel 984, lid 2, Ger.W., uiterlijk bij het vellen van het eindvonnis samen met de beslechting over de grond dienen begroot en vereffend te worden ;

Overwegende dat, aangezien artikel 984, lid 2, van het Gerechtelijk Wetboek aan partijen het initiatiefrecht voorbehoudt tot contradictoire begroting in aanwezigheid van de deskundige, hun passief blijven nochtans de rechter niet kan beletten de betwisting over de ingediende staat te regelen bij de beslissing ten gronde, daar enerzijds in casu de appreciatie van het deskundigenonderzoek eenheid vormt met de grond der zaak en over de hieraan verbonden kosten dient beschikt te worden, anderszijds partijen nog bij de pleidooien ten gronde de gelegenheid hebben te pleiten over de punten voorwerp van betwisting van de aangevoerde kostenstaat, en ten slotte de rechter, bij ontstentenis van enige andere ter zake strijdige wetsbeschikking, ambts-halve gehouden is de gerechtskosten te vereffenen en om te slaan, overeenkomstig artikel 1017 van het Gerechtelijk Wetboek, hetgeen inhoudt dat hij, rekening gehouden met de elementen der betwisting die in laatste instantie bij de pleidooien ten gronde aan zijn beoordeling worden onderworpen, deze vooraf dient te begroten in zijn eindvonnis ;

Overwegende dat appellant verder ten onrechte voorhoudt dat de rechten van de verdediging door deze ambts-halve begroting geschonden zijn, daar hij in casu, als grievenvoerende partij de volle gelegenheid had bij de behandeling ten gronde te pleiten over de punten die hij in de kostenstaat van de deskundige betwistte ;

Overwegende ten slotte dat appellant ten onrechte een argument zoekt in de bepalingen van artikel 1021 van het Gerechtelijk Wetboek, zoals gewijzigd bij de Wet van 4 juli 1972, tot staving van zijn thesise dat de rechter bij verklaring van betwisting van de kostenstaat en bij het passief blijven van de grievenvoerende partij, verplicht is zich te onthouden van enige begroting, en deze post van gerechtskosten dient aan te houden in zijn eindvonnis ;

Overwegende dat, zoals blijkt uit de geschiedenis van de Wet van 4 juli 1972, het nieuw artikel 1021 immers strekt tot vereffening van de kosten die partijen hetzij zelf gedragen hebben, hetzij nog zullen te dragen hebben bij de uitvoering van het vonnis, wanneer deze om welke reden ook niet of onjuist door hen begroot werden vóór de sluiting der debatten of nog wanneer deze kosten in het vonnis niet werden vereffend ;

Overwegende dat deze regeling derhalve de vereffening der kosten betreft die voortspruiten uit rechtshandelingen eigen aan partijen, en derhalve vreemd is aan onderhavig geval, waar de kostenstaat een door de rechtbank bevolen onderzoeksmaatregel betreft, gekend is door partijen zowel naar bedrag als naar motivering en op regelmatige wijze ingediend werd, en waar de aangevoerde betwisting, ontstaan en uitgedrukt vóór het sluiten der debatten, aanleiding diende te geven tot een beslechten van deze betwisting door de rechter ;

Overwegende dat gelet op het voorgaande, de eerste rechter dan ook alvorens zijn rechtsmacht uit te putten, terecht overgegaan is in zijn eindvonnis tot de begroting van de kostenstaat van de deskundige ;

Om die redenen,

Het Hof,

(...)

Rechtsprekend bij verstek, ontvangt het hoger beroep en verklaart het ongegrond; wijst appellant ten deze af en bevestigt het bestreden vonnis op het aangevochten punt: legt de kosten van hoger beroep ten laste van appellant;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

28 MAART 1974

Voorzitter: de h. Vullers

Advocaat: mr. Rooman

Erfenis—Aanstelling van een beheerder ad hoc om uit naam van talrijke erfgenamen opheffing van een inschrijving te geven—Bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg.

Op verzoek van de kopers van een huis, die de prijs aan de thans overleden verkoopster betaald hebben, kan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg ingevolge art. 585 Ger.W. gezien de volstreekte noodzaak een beheerder ad hoc aanwijzen om uit naam van al de talrijke erfgenamen en rechthebbenden de opheffing te geven van de nog bestaande inschrijving die de hypotheekbewaarder, toen de prijs nog niet betaald was, ambtshalve heeft genomen.

Puttemans e.a.

Vertoogschrift

Vertogen met eerbied:

(...)

Dat zij bij akte verleden voor notaris Paul Grootjans, te Grimbergen, op 10 oktober 1966 hebben aangekocht in onverdeeldheid, elk voor de helft, een huis gelegen Steenweg op Leuven 19 te Vilvoorde, gekadastraerd wijk H nr. 11/c/4, met een oppervlakte van 01 a. 86 ca., van Mevrouw Maria Eulalia Dewinter, zonder beroep, weduwe van Mijnheer Lodewijk Hoedemaekers, te Grimbergen;

Dat bovenvermelde aankoop geschied is voor de prijs van 550.000 fr., schuldig gebleven op het ogenblik van het verlijden van de akte, en die bijgevolg aanleiding heeft gegeven tot het ambtshalve nemen van een hypothecaire inschrijving;

Dat voormelde Mevrouw Maria Eulalia Dewinter overleden is te Vilvoorde op 6 september 1971, nalatend 27 erfgenamen en rechthebbenden, waaronder twee minderjarigen, en dat één van haar rechthebbenden, Mevrouw Maria Adriana Hoedemaekers op haar beurt overleden is op 18 oktober 1971, nalatend twee reservataire erfgenamen, als blijkt uit de akte van bekendheid verleden voor notaris Denis Vander Burght, te Vilvoorde, op 25 november 1971;

Dat een andere rechthebbende van Mevrouw Maria Eulalia Dewinter, Mevrouw Marie Joséphe Hoedemaekers,

eveneens overleden is, te Vilvoorde op 2 februari 1972, nalatend 11 erfgenamen en rechthebbenden, waaronder één minderjarige, als blijkt uit de akte van bekendheid verleden voor notaris Antoine Leunen op 5 september 1972;

Dat de ganse aankoop prijs van het huis steenweg op Leuven 19 te Vilvoorde aan Mevrouw Maria Eulalia Dewinter werd uitbetaald vóór haar overlijden, zonder dat zij echter opheffing van de inschrijving verleende;

Dat vertogers thans wensen bovengemeld onroerend goed te verkopen, doch hiertoe dienen opheffing te bekomen van deze inschrijving;

Dat volgens bovengemelde akten van bekendheid Mevrouw Maria Eulalia Dewinter 39 rechthebbenden heeft nagelaten, waarvan de huidige adressen niet allemaal gekend zijn, en waaronder sommigen sedertdien wellicht overleden zijn;

Dat het niet mogelijk blijkt de opheffing of volmacht te bekomen van dit 60-tal personen, met inbegrip van de echtgenoten en voogden en toeziende voogden, gezien ondertussen de nalatenschap van Mevrouw Maria Eulalia Dewinter reeds volledig vereffend is en zij bijgevolg niets meer kunnen optrekken;

Dat de kosten van volmachten, te geven door deze personen, en van dagvaarding, indien deze personen geen volmacht willen geven, zeer hoog zouden oplopen en niet in verhouding zouden zijn met het bedrag waaromtrent opheffing dient bekomen, des te meer daar de uitslag onzeker zou zijn;

Dat in deze omstandigheden vertogers zich genoopt zien, overeenkomstig artikel 585 van het Gerechtelijk Wetboek, en gezien de absolute noodzaak, onderhavig verzoekschrift in te dienen ten einde een beheerder "ad hoc" voor de nalatenschap van Mevrouw Maria Eulalia Dewinter te doen aanstellen;

Om die redenen,

Verzoeken vertogers U eerbiedig,

Een beheerder "ad hoc" van de nalatenschap van wijlen Mevrouw Maria Eulalia Dewinter, weduwe van de heer Lodewijk Hoedemaekers, aan te stellen, ten einde in naam van alle afwezige, weerspannige of onbekende erfgenamen en rechthebbenden handlichting te verlenen voor bovengemelde schuldig gebleven prijs belopend op 550.000 fr. ingevolge de verkoopakte verleden voor notaris Paul Grootjans, te Grimbergen, op 10 oktober 1966, en toe te stemmen in de gehele en definitieve doorhaling van de inschrijving die tengevolge hiervan ambtshalve werd genomen op het zesde hypotheekkantoor te Brussel.

Vonnis

Gezien het voorgaande verzoekschrift en artikel 585 van het Gerechtelijk Wetboek;

Gezien de volstreekte noodzakelijkheid;

Wijzen aan als beheerder ad hoc van de nalatenschap van wijlen Mevrouw Maria Eulalia Dewinter, weduwe van Lodewijk Hoedemaekers, Meester Moerens, plaatsvervangend rechter bij deze rechtbank, Waaglaan 64 te Elsene ten einde in naam van alle erfgenamen en rechthebbenden opheffing te verlenen van de schuldig gebleven prijs belopend op 550.000 fr. ingevolge de verkoopakte verleden voor notaris Paul Grootjans, te Grimbergen, op 10 oktober 1966, en toe te stemmen in de gehele en de

finitieve doorhaling van de inschrijving die ten gevolge hiervan ambtshalve werd genomen op het zesde hypotheekkantoor te Brussel.

NOOT—Zie de hieronder opgenomen beschikking van de Voorzitter der Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen van 29 oktober 1973.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

RAADKAMER—29 OKTOBER 1973

Voorzitter : de h. C. Van Camp

Advocaat : mr. Fl. Corluy

1. Bevoegdheid—Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg—2. Erfrecht—Aanstelling van beheerder ad hoc om niet-aanwezige of onbekende erfgenamen te vertegenwoordigen—Bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg.

1. De opsomming van de artikelen 584 en 585 Ger.W. betreffende de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg is niet limitatief.

Die bevoegdheid strekt zich uit tot alle vraagstukken die ressorteren onder de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg en de andere burgerlijke gerechten.

De grenzen ervan zijn bepaald door de dringende noodzaak en het verbod de zaak ten gronde te beoordelen.

2. In geval van volstreckte noodzaak is de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bevoegd om op verzoekschrift een beheerder ad hoc aan te stellen om de niet-aanwezige, weerspannige of onbekende erfgenamen bij de verrichtingen van verdeling en vereffening van een nalatenschap te vertegenwoordigen.

Heps e.a.

Gezien het hier aangehecht verzoekschrift ingediend op 16 oktober 1973 door Mr. Fl. Corluy, advocaat te Antwerpen, voor de vertogende partijen, en de redenen erin vermeld ;

Overwegende dat de opsomming van de artikelen 584 en 585 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende Onze bevoegdheid niet limitatief is (verslag-Van Reepghingen, blz. 141) ;

Overwegende dat de erin bedoelde bevoegdheid van de voorzitter der rechtbank van eerste aanleg die is welke vervat is in artikel 54 van het Keizerlijk Decreet van 30 maart 1808 ; dat deze bevoegdheid zich uitstrekt tot alle vraagstukken die ressorteren onder de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg en de andere burgerlijke gerechten ;

Overwegende dat deze ruime bevoegdheid de rechter in kort geding enerzijds op zijn hoede moet stellen voor willekeur en machtsoverschrijding, doch hem anderzijds niet mag remmen in het zoeken naar concrete oplossingen die verantwoord zijn door de diensten die het burgerlijk kort geding elke dag bewijst (FETTWEIS, II, nr. 469) ;

Overwegende dat de grenzen dezer bevoegdheid gesteld zijn door de dringende noodzakelijkheid en het verbod de zaak ten gronde te beoordelen (FETTWEIS, II, nrs. 469-472) ;

1. Overwegende dat de dringende noodzaak in casu kan aanvaard worden op grond van de volgende elementen : het groot aantal erfgenamen, die volgens de aangifte van nalatenschap in 1969 een veertigtal bedroegen in de vaderlijke linie, en het gering aandeel dat ze zouden ontvangen, de geringe waarde van het te verdelen onroerend goed dat nauwelijks voldoende zou zijn om de kosten van gerechtelijke verdeling en vereffening en het opzoeken van alle erfgenamen te dekken (waarde geschat op 300.000 fr.), de dringende noodzaak om het onroerend goed van de nalatenschap te gelde te maken omdat het sinds 1969 onbewoond werd gelaten en de aanzuivering van het passief dringend noodzakelijk is ;

Overwegende dat de zaak aldus regelmatig bij verzoekschrift aanhangig werd gemaakt ;

2. Overwegende dat Onze beschikking geen nadeel aan de zaak mag toebrengen ; dat deze tekst slechts betekent dat het de voorzitter verboden is de zaak ten gronde te beoordelen, d.i. vooruit te lopen op de zaak zelf in geval van betwisting ten gronde (FETTWEIS, II, nr. 472) ;

Overwegende evenwel dat in casu de mogelijkheid van een betwisting ten gronde weinig waarschijnlijk is en alleszins tot heden onbestaande ; dat de opdracht van de beheerder ad hoc in werkelijkheid gezien de elementen inzake eerder van bewarende aard kan geacht worden vermits ze de noodzakelijke verkoop, de vereffening der schulden en het vermijden van nutteloze kosten op het oog heeft, en de beheerder ad hoc het niet-verdeelde saldo op een rekening zal dienen te plaatsen ;

Overwegende bovendien dat de eventuele rechten ten gronde naar best vermogen zullen gevrijwaard worden door het toevertrouwen van de opdracht aan een notaris,

Om die redenen,

Gelet op de artikelen 584 en 585 van het Gerechtelijk Wetboek,

Gezien de volstreckte noodzakelijkheid,

Stellen aan als Beheerder ad hoc over de nalatenschap van wijlen Florentina Constantia Heps, weduwe van Francis Nagels, overleden te Wilrijk op 27 juli 1973, de heer en meester notaris Dirk Van der Aa, Sint Bernardsesteenweg 264 te 2020 Antwerpen,

met opdracht de afwezige, weerspannige of onbekende erfgenamen te vertegenwoordigen bij de bewerkingen van vereffening en verdeling waartoe ze samen met verzoekers zullen overgaan, in hun naam te verschijnen, in alle akten van verkoop van onroerende en roerende goederen, hetzij publiek hetzij onderhands, de gelden te ontvangen en er geldige kwijting van te geven, opheffing te geven van alle grondpandelijke inschrijvingen en de heer grondpandbewaarder te ontslaan van het nemen van een ambtshalve inschrijving, de gelden naar beste vermogen te verdelen en de schuldeisers te voldoen om uiteindelijk de niet verdeelbare bedragen te plaatsen op een rekening bij de Consignatiekas.

NOOT—De beschikking eindigt met de woorden : "Aldus gegeven te Antwerpen, in raadkamer, op 29 oktober 1973", terwijl de slotformule van de hiervoor afgedrukte beschikking van de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel van 28 maart 1974 luidt : "Gedaan te Brussel, in ons kabinet, ten gerechtshove, op 28 maart 1974".

Zie Rb. Dendermonde (voorzitter), 19 december 1931, R.P. Not., 1932, 177, en Rb. Brussel (voorzitter), 24 mei 1973, R. Not. B., 1973, 402, met noot van J. BAUGNIET.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE LEUVEN

2e KAMER—4 JUNI 1974

Voorzitter : de h. J. Meulemans

Rechters : de hh. M. Naets en J. Winnen

Advocaten : mrs. Demahaye loco Ansiaux en Stappers

Octrooien—Uitvinding van werknemer—Persoonlijke uitvinding—In het arbeidscontract bedongen afstand van alle tijdens de dienstperiode gedane uitvindingen—Openbare orde.

Gedaagde, verkoopdirecteur in de "Combustion Control"-afdeling van eiseres, heeft een alarmsysteem uitgevonden, dat voor aanwending in de elektronica geschikt is.

Daar gedaagde voor de verkoop en niet voor researchwerk of wetenschappelijke verrichtingen in dienst genomen was, gaat het niet om een dienstuitvinding of een ondernemingsuitvinding.

In de gegeven omstandigheden gaat het ook niet om een afhankelijke uitvinding, d.i. een uitvinding die los van alle dienstverband toch met de activiteit van de firma verband houdt of verkregen wordt door middelen die door de werkgever ter beschikking worden gesteld, maar om een persoonlijke uitvinding, die los van de werkgever staat.

Het beding waarbij de werknemer in het arbeidscontract in algemene bewoordingen afstand doet van iedere uitvinding die hij tijdens zijn dienstperiode doet, moet uitgelegd worden in verband met de functie waarvoor hij in dienst is genomen. Geïnterpreteerd in deze zin dat de werknemer afstand doet van alle activiteiten die hij buiten de dienstverhuur kan verrichten, terwijl hij zich tot bepaalde diensten verbonden heeft, druist het beding in tegen de openbare orde.

N.V. Electronics Corporation of America t/ Billion

Gezien de inleidende dagvaarding bij geboekt exploot de dato 11 juli 1972 van gerechtsdeurwaarder G. Heroes, in verblijf te Leuven, aan verweerder betekend, en die ertoe strekt deze laatste te horen veroordelen en te horen bevestigen dat de uitvinding "Monitor Circuitry" door hem gedaan tijdens de periode van zijn dienstprestaties bij aanlegster, de eigendom is van aanlegster, zodat deze laatste of iedere rechthebbende door haar aangewezen alleen gerechtigd is een brevet op deze uitvinding te nemen en haar toe te eigenen ;

Overwegende dat volgens de neergelegde stukken blijkt dat verweerder gedurende de periode van 6 juli 1964 tot 19 mei 1972 in dienst van aanlegster was en er de functies bekleedde van "sales liaison engineer", dat hij verbonden was aan de "Combustion Control"-afdeling als assistent van de verkoopdirecteur, dat hij later als verkoopdirecteur werd aangesteld ;

Overwegende dat in de loop van de dienstprestaties betrokkene een uitvinding deed, genaamd "Monitor Circuitry" bestaande in een alarm- en signalisatieapparatuur, waarvan de geschiktheid voor verdere aanwending op het gebied van de elektronica door aanlegster werd erkend ;

Overwegende dat aanlegster de eigendomsrechten op deze uitvinding voor zichzelf opeist en aanvoert dat ver-

weerder bij zijn indiensttreding, volgens het contract van indienstneming op 21 mei 1964 ondertekend, afstand had gedaan van alle rechten in geval van uitvinding (patent agreement) ; dat ook volgens het gemene recht de bewuste uitvinding haar eigendom is op basis dat de gedane uitvinding in rechtstreeks verband staat met haar productie ;

Overwegende dat verweerder hiertegen aanvoert dat het om een louter persoonlijke uitvinding gaat, die toevallig buiten de diensturen en buiten de lokalen van de werkgever werd verricht, dat hij hiertoe geen enkele intellectuele noch materiële hulp vanwege zijn firma bekwaam, dat deze uitvinding totaal vreemd was aan de activiteit waarvoor hij in de firma werd in dienst genomen (verkoopfunctie) ; dat hij derhalve terecht de eigendomsrechten weigerde over te dragen met het oog op het bekomen door zijn werkgever van patentrechten op zijn uitvinding ;

Overwegende dat er aangaande deze aangelegenheid tussen partijen een uitvoerige briefwisseling is gevoerd, waaruit kan opgemaakt worden dat verweerder in onderhandelingen met zijn werkgever, de aanleggende partij, is geweest omtrent zijn rechten op vergoeding bij de overdracht van de eigendomsrechten op zijn uitvinding ;

Overwegende dat vaststaat dat het in casu niet gaat om een dienstuitvinding of een ondernemingsuitvinding ; dat verweerder inderdaad niet in dienst genomen werd om in de eerste plaats researchwerk of wetenschappelijke verrichtingen uit te voeren ; dat hij integendeel geëngageerd werd in een verkoopafdeling ;

Overwegende derhalve dat men kan staan ofwel voor een afhankelijke uitvinding namelijk een uitvinding die los van alle dienstverband toch met de activiteit van de firma verband houdt of die verkregen werd door middel van materiële of geestelijke middelen die door de werkgever ter beschikking werden gesteld, ofwel voor een persoonlijke uitvinding die los van de werkgever staat ;

Overwegende dat in beide soorten van uitvinding moet nagegaan worden in hoeverre de werkgever aanspraken kan maken op de geestelijke creativiteit van zijn werknemers ;

Overwegende dat in casu de rechtbank van oordeel is dat uit de omstandigheden af te leiden valt dat het om een persoonlijke uitvinding gaat waarvan de toepassing weliswaar op de productie van aanlegster kan uitgevoerd worden ;

Overwegende inderdaad dat waar in conclusies aanlegster het aanbod van verweerder inroept om zijn uitvinding alleen toe te passen op de productie van de Combustion Control afdeling, waartoe hij behoorde en daaruit afleidt dat het gaat om een uitvinding die in betrekking staat met haar productieactiviteit en haar derhalve toebehoort, zij geenszins de stelling van verweerder weerlegt die staande houdt dat zijn uitvinding slechts kan toegepast worden op 10 % van haar activiteit ;

Overwegende dat verweerder uit dit laatste argument met reden kan besluiten dat zijn uitvinding voor zijn werkgever nieuwe produktiemogelijkheden zou bieden, waarvoor hij zou kunnen vergoed worden, dat waar hij aandrang op de toepassing van zijn uitvinding op de pro-

duktie in zijn afdeling, hij hiermede besluiten wilde dat zijn uitvinding niet alleen op de produktie van de firma, maar ook zelfstandig en onafhankelijk ervan kon aangewend worden ;

Overwegende dat de omstandigheid van aanwending van ervaring opgedaan bij een werkgever om creatieve arbeid uit te voeren, niet noodzakelijk impliceert dat men in nauw verband met de *fabricageprocédés* van zijn werkgever staat ; dat de creatieve activiteit zelfs gekoppeld met voormelde ervaring ook zelfstandig en op andere domeinen kan aangewend worden ; dat hier ook rekening dient gehouden te worden met de geestelijke scheppingskracht van het individu, zonder welke zelfs met de best opgedane ervaring tot geen gunstig resultaat kan gekomen worden ;

Overwegende dat daar niet weerlegd wordt dat de uitvinding van verweerder niet alleen voor de firma van aanlegster maar ook erbuiten kan aangewend worden, aanlegster niet bewijst dat zij voor een afhankelijke uitvinding staat, waarop zij eventueel eigendomsrechten zou kunnen laten gelden ; dat zij dit zeker niet doet door de verwijzing naar de wens van verweerder om zijn uitvinding alleen in een bepaalde tak van de produktie van aanlegster aan te wenden ; dat dergelijke wens even goed kan uitgelegd worden in de zin van een beperkende aanwending, om welke reden ook, van zijn geestelijke arbeid ;

Overwegende dat het derhalve om een individuele uitvinding gaat die in principe aan de uitvinder toebehoort ; dat in het algemeen en principieel moet vooropgesteld worden dat het beschikkingsrecht over zijn uitvinding aan de uitvinder toekomt ; dat dit trouwens kadert met het recht van de mens op zijn scheppende kracht (cfr. REMOUCHAMPS, *Octrooien*, A.P.R., nr. 397 e.v.) ; dat aldus dient nagegaan te worden in hoeverre de uitvinder van zijn rechten op rechtsgeldige wijze afstand heeft gedaan ;

Overwegende dat voor het onderzoek hiervan twee elementen in aanmerking komen : de dienstbetrekkingen van partijen tijdens de duur de bediendenovereenkomst enerzijds en het aannemingscontract van 21 mei 1964 met betrekking op het patent-agreement anderzijds ; dat inderdaad in deze elementen een rechtsgeldige afstand dient gezocht te worden daar een afstand uitdrukkelijk moet bewezen worden en niet mag vermoed worden ;

Overwegende dat de briefwisseling tussen partijen duidelijk aantoonde dat de verhoudingen van zulke aard waren dat verweerder na de ondertekening van de arbeidsovereenkomst geen afstand van zijn rechten op zijn uitvinding aan aanlegster deed ; dat voornamelijk over de vergoedingen onderhandeld werd ; dat deze onderhandelingen zulke spanningen uitlokten dat zij een verbreking van de arbeidsovereenkomst veroorzaakten ; dat hieruit dient besloten te worden dat uit de dienstverhoudingen geen concrete afstand kan afgeleid worden ;

Overwegende dat in het bediendencontract een clause van afstand omtrent iedere uitvinding, gedaan tijdens de dienstperiode, voorkomt ; dat deze clause in algemene bewoordingen werd opgesteld ; dat zij door verweerder niet ontkend wordt maar dat hij deze in verband brengt met de functie waarvoor hij in dienst werd genomen ;

Overwegende dat deze laatste interpretatie opgaat in rechte ; dat het bediendencontract inderdaad in zijn geheel dient gezien te worden, zodat, nu de verweerder in dienst genomen werd voor verkoopfuncties en niet voor wetenschappelijke functies, dergelijke clause moet geïnterpreteerd worden in de zin dat verweerder niet noodzakelijk afstand heeft gedaan van alle of van onverschillig welke creatieve arbeid ;

Overwegende dat waar de bewuste clause in algemene bewoordingen is opgesteld zij indruist tegen de openbare orde, in de zin dat de werknemer door dergelijke clause te ondertekenen afstand heeft gedaan van *alle* activiteiten die zijn persoon ook buiten de dienstverhuur kon verrichten, terwijl hij zich tot *bepaalde* diensten verbonden heeft (in casu verkoopactiviteiten) ; dat zij derhalve ingaat tegen de wettelijke begrenzing van het verlenen van een arbeidsprestatie en zelfs beslag zou leggen op iedere emanatie van een scheppende activiteit (L. REMOUCHAMPS, *op. cit.* nrs. 426 e.v.) en derhalve als nietig en niet geschreven dient te worden beschouwd ;

Overwegende tenslotte dat verweerder doet gelden dat het bediendencontract de dato 21 mei 1964 in zijn geheel door nietigheid is aangetast ;

Overwegende dat het bediendencontract in het Engels werd opgesteld, dat het uitgaat van aanlegster die haar exploitatie – waarmede trouwens ook haar maatschappelijke zetel samenvalt – gevestigd had in het Nederlandstalig gebied, eerst te Herent, later te Groot-Bijgaarden ;

Overwegende dat verweerder voor de toepassing van het Decreet van 19 juli 1973 verwacht tussen de toepassingsfeer en het van kracht worden *in tempore* ;

Overwegende dat het decreet zijn toepassingsveld uitbreidt tot een domein bestaande vóór zijn publikatie in casu de akten en bescheiden vallend onder de toepassing van artikel 52, § 1, van het K.B. van 18 juli 1966, maar deze uitbreiding slechts van toepassing wordt vanaf het van kracht worden van het decreet, meer bepaald vanaf 16 september 1973 ;

Overwegende dat het decreet inderdaad niet terugwerkt *in de tijd* ; dat, behoudens uitzonderingen, de wetten en besluiten (cfr. artikel 2 B.W.) niet toepasselijk zijn met terugwerkende kracht ;

Overwegende dat hieruit dient afgeleid te worden dat de opmerking van verweerder omtrent de toepassing van voormeld decreet ten deze zonder voorwerp is en door de rechtbank niet dient te worden onderzocht.

Om die redenen,

de Rechtbank,

Verklaart de vordering ontvankelijk doch ongegrond en wijst ze af ;

Zegt voor recht dat de uitvinding "Monitor Circuitry" de uitsluitende eigendom van verweerder is en hij alleen gerechtigd is hierop een brevet te nemen ;

Verklaart de vordering tot nietigverklaring van de bediendenovereenkomst tussen partijen op 21 mei 1964 afgesloten op grond van de bepalingen van het Kon. Besluit de dato 19.7.1973 zonder voorwerp ;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

EUROPEES RECHT

WEEKOVERZICHT VAN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (week van 21-26 oktober 1974)

Ter openbare terechtzitting van 22 oktober heeft de President van het Hof, R. Lecourt, een rede gehouden ter nagedachtenis van de heer J. Gand, Conseiller d'Etat (Frankrijk), advocaat-generaal bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in de jaren 1964-1970, die op 4 oktober is overleden.

De president gaf een overzicht van de loopbaan van de voormalige advocaat-generaal en herinnerde vervolgens aan de afscheidstoespraak, door de Hr. Gand gehouden toen hij zijn werkzaamheden bij de gemeenschappen neerlegde om die bij de Conseil d'Etat – die hij 6 jaar lang had onderbroken – weer op te vatten: "Niemand, zelfs niet het Hof van Justitie, heeft het monopolie van het Gemeenschapsrecht, het is ons aller, gemeenschappelijk werk".

Verhuizing van de presidenten en samenstelling der kamers

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft ter zitting van 8 oktober 1974 voor de duur van een jaar, ingaande op 7 oktober 1974:

- de heer C. Ó Dálaigh, rechter, gekozen als president van de Eerste Kamer,
- de heer A.J. MacKenzie Stuart, gekozen als president van de Tweede Kamer.

De Kamers zijn samengesteld als volgt:

Eerste Kamer:

C. Ó Dálaigh, president,
A. Donner, R. Monaco en J. Mertens de Wilmars, rechters,
advocaat-generaal: J.P. Warner en G. Reischl.

Tweede Kamer:

A.J. MacKenzie Stuart, president,
P. Pescatore, H. Kutscher en M. Sorensen, rechters,
advocaat-generaal: A. Trabucchi en H. Mayras.

I. Arresten

Zaak 27/74 DEMAG (prejudiciële zaak) 22.10.1974

Heffing van gelijke werking als in- en uitvoerrechten? Een belasting die de uitvoer van industriële producten naar Staten *zonder onderscheid* onderwerpt aan een geldelijke last met gedeeltelijke intrekking van de ontheffing van binnenlandse belastingen, en die *nauw aansluit bij het nationale stelsel der B.T.W.*, is een binnenlandse belasting in de zin van de artikelen 95 en volgende van het E.E.G.-Verdrag, en kan dus niet zijn een heffing van gelijke werking als in- en uitvoerrechten in de zin van artikel 12 E.E.G.-Verdrag.

Aldus luidde 's Hof's antwoord op een door het Finanzgericht Düsseldorf voorgelegde prejudiciële vraag.

In de jaren 1967 en 1968, toen zich in Duitsland een sterke conjuncturele expansie voordeed, die gepaard ging met een groot overschot op de betalingsbalans waardoor het gevaar bestond voor verstoring van het binnenlands economisch evenwicht, besloot de Duitse regering de export af te remmen en de import te bevorderen door een tijdelijke wijziging van de bij de grens verleende compensatie, en wel door over de export een belasting van 4 % te heffen en de import van waren waarover B.T.W. kan worden geheven voor hetzelfde percentage vrij te stellen van belasting.

Het Finanzamt Duisberg-Süd had op grond hiervan Firma Demag A.G. vooruitbetaling gevorderd van de "Sonderumsatzsteuer" over door de Firma verrichtte uitvoeren.

Dit leidde tot een beroep bij het Finanzgericht Düsseldorf,

een Duitse belastingrechter, die zich op zijn beurt wendde tot het Hof van Justitie met verzoek om in een prejudiciële beslissing de aard van deze maatregelen in het licht van het E.E.G.-Verdrag te definiëren.

Zaak 14/74 Transocean Marine Paint Association tegen Commissie 23.10.1974

Transocean Marine Paint (mededinging—artikel 85, lid 3). De *Transocean Marine Paint Association* is een vereniging van ondernemingen, die onder meer scheepsverven produceren.

Zij hebben met elkaar een overeenkomst gesloten, welke op gezette tijden moet worden vernieuwd, die onder meer betrekking heeft op een wereldwijde afzet van bepaalde soorten verf voor het onderhoud van schepen. (Deze werkzaamheden worden in de verschillende aanloophavens van de scheepvaartroutes uitgevoerd, vandaar de behoefte om op meer plaatsen hetzelfde produkt te kunnen betrekken).

Deze overeenkomst moet worden medegedeeld aan de Commissie van de Europese Gemeenschappen, opdat deze kan vaststellen of zij al dan niet verenigbaar is met het gemeenschapsrecht, dat alle overeenkomsten tussen ondernemingen en alle onderling afgestemde gedragingen verbiedt, die de handel tussen Lid-Staten nadelig kunnen beïnvloeden en die tot doel of tot gevolg hebben de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt te verhinderen, te beperken of te vervalsen.

De Commissie heeft voor de betrokken overeenkomst reeds herhaaldelijk opheffing veleend. Bij het laatste onderzoek heeft zij evenwel beschikt dat de leden van de vereniging haar mededeling moeten doen van alle deelnemingen en persoonlijke banden tussen een Lid van de vereniging en elke andere ondernemingen in de verfsector, alsmede van alle wijzigingen daarin.

De leden van de vereniging hebben het Hof van Justitie gevraagd dit deel van de beschikking nietig te verklaren.

Het Hof heeft, met nietigverklaring van dit gedeelte, de zaak terugverwezen naar de Commissie die tevens in de kosten is verwezen.

Het Hof motiveert zijn uitspraak als volgt: de voorwaarde dat iedere wijziging in de deelnemingsverhoudingen en de samenstelling van de bestuursorganen moet worden medegedeeld, "is niet regelmatig opgelegd en de Commissie dient ten deze opnieuw te kunnen beslissen, na de opmerkingen of voorstellen van de leden der vereniging te hebben gehoord".

Voorts heeft het Hof beslist dat de Commissie niet gehouden is vooraf mededeling te doen van de voorwaarden en verplichtingen waarvan zij de in artikel 85, lid 5, bedoelde ontheffing (van verboden overeenkomsten) afhankelijk mag stellen.

II. Conclusies van de advocaat-generaal

Zaken 26 en 34/74 (Roquette tegen Commissie)

Schadevergoeding.

Advocaat-generaal: A. Trabucchi.

Zaak 32/74 (Haaga) prejudiciële zaak

Verzoek om een prejudiciële beslissing van het Bundesgerichtshof – uitlegging van artikel 2 van de eerste richtlijn van de Raad – strekkende tot het coördineren van de waarborgen, welke in de Lid-Staten worden verlangd van de vennootschappen... om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in deze vennootschappen als van derden (P.B. 1968, L 65, blz. 8).

Advocaat-generaal H. Mayras.

Zaak 36/74 (Walrave) prejudiciële zaak

Verzoek om een prejudiciële beslissing van de arrondissementsrechtbank te Utrecht – uitlegging van artikel 7, 48 en 59 van het E.E.G.-Verdrag – geldigheid van het Statuut van de Wielrijdersunie.

Advocaat-generaal J.P. Warner.

Zaak 39/74 (Costa) prejudiciële zaak

Verzoek van de Arbeidsrechtbank te Luik om een prejudiciële beslissing – uitlegging van artikel 2 van verordening nr. 3 – wetgeving inzake de uitkeringen aan minder-validen.

Advocaat-generaal G. Reischl.

III. Mondelinge behandeling

Zaak 35/74 (Rzepa) prejudiciële zaak

Verzoek van de Arbeidsrechtbank te Bergen om een prejudiciële beslissing – verordening nr. 4 van de Raad – sociale zekerheid van migrerende werknemers – in het gemeenschapsrecht geldende verjaringstermijn.

Zaak 40/74 (België tegen BG Elektrotechnik) prejudiciële zaak

Verzoek van het Bundessozialgericht om een prejudiciële beslissing – uitlegging van artikel 47 van verordening nr. 3 – sociale zekerheid van migrerende werknemers.

Zaak 41/74 (Van Duyn) prejudiciële zaak

Verzoek van de Vice-Chancellor, Chancery Division, te Londen om een prejudiciële beslissing – uitlegging van artikel 48, E.E.G.-Verdrag en van artikel 3 van richtlijn nr. 64/221/EEG van de Raad – vrij van vestiging – coördinatie van bijzondere maatregelen op het gebied van de verplaatsing en verblijf welke zijn gerechtvaardigd uit de overwegingen van openbare orde – rechtstreekse toepasselijkheid.

Zaak 48/74 (Charmasson) prejudiciële zaak

Verzoek van de Conseil d'Etat de France om een prejudiciële beslissing – uitlegging van de artikelen 33, 43, 45 en 46 E.E.G.-Verdrag – nationale organisatie van de bananenmarkt.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Bronnen voor de geschiedenis van de instellingen in België

Van 15 tot 18 maart 1975 zal te Brussel in de Koninklijke Bibliotheek en in het Kongrespaleis een colloquium gehouden worden gewijd aan de bronnen voor de geschiedenis der instellingen in België.

Dit colloquium wordt gehouden onder de auspiciën van de "Vereniging van archivariissen en bibliothecarissen van België", van het "Algemeen Rijksarchief" en van de "Commissie voor oude wetten en verordeningen van België".

De organisatoren delen in hun omzendbrief mede dat het in hun bedoeling ligt de geschiedenis der instellingen van ons land weer leven in te blazen door voor haar nieuwe gezichtspunten en methoden te zoeken en aan te duiden wat er op dit gebied nog te doen is.

Voornamelijk de eerste afdeling zal zich hiermede inlaten. De tweede afdeling zal de typologie voor de geschiedenis der instellingen bespreken. In de derde afdeling zal het tot een confrontatie komen tussen de standpunten van de archi-

varis en de navorser. Hoe vat de archivaris de inventarisering van de instellingsarchieven op? Wat verwacht de navorser in dit opzicht van de archivaris?

In het kader van dit colloquium zal het algemeen rijksarchief tevens een tentoonstelling inrichten met als thema: "De besluitvorming vroeger en nu".

Vooraanstaande specialisten zullen aan het colloquium meewerken.

Voorzitter van het colloquium is Prof. Dr. J. Gilissen en ondervoorzitters Prof. Dr. J.A. Van Houtte en Prof. Dr. Ph. Goding.

Alle inlichtingen kunnen bekomen worden bij de algemeene secretaris Dr. Hugo de Schepper, Ruysbroeckstraat nr. 4, 1000 Brussel.

Wij delen U hieronder het programma van het aangekondigd colloquium mede.

Openingszitting

dinsdag 15 april 1975 te 16.00 u. (Koninklijke Bibliotheek – zaal Lippens)

– Inleidende referaten door de voorzitter en de ondervoorzitters;

– Opening van de tentoonstelling "De besluitvorming, vroeger en nu" door Dr. C. Wyffels, Algemeen Rijksarchivaris.

Werkvergaderingen

woensdag-vrijdag 16 tot 18 april 1975 van 9.30 tot 17.00 u

Eerste afdeling (Kongrespaleis-Dynastie A, B, C)
"Heeft de instellingsgeschiedenis nog een toekomst?"

Buro: Voorzitter: Prof. Dr. P. Harsin (Luik)
Ondervoorzitter: Prof. Dhr. L.Th. Maes (Antwerpen)
Secretaris: Dra. A. van Nieuwenhuysen (A.R. Brussel)

Woensdag 16 april 1975: MIDDELEEUWEN

– Referaten door: Prof. Dr. Gaudemet (Parijs) II; Prof. Dr. J. Le Patourel (Leeds); Prof. Dr. A. Joris (Luik); Dr. W. Blockmans (Gent); Dr. A. Uyttebrouck (U.L. Brussel)

Donderdag 17 april 1975: MODERNE TIJDEN

– Referaten door: Prof. Dr. Goubert (Parijs I); Prof. Mr. J. Th. de Smidt (Leiden); Prof. Dr. M.A. Arnould (U. L. Brussel); Prof. Dr. G. van Dievoet (K.U. Leuven); Dr. M. Baelde (Gent); Dr. Ph. Moureaux (U.L. Brussel)

Vrijdag 18 april: HEDENDAAGSE TIJDEN

– Referaten door: Prof. Dr. H. Coing (Max-Planck-Instituut für europäische Rechtsgeschichte, Frankfurt-Main) Prof. Dr. A. Molitor (U.C. Leuven); Prof. Dr. J. Gilissen (V.U. en U.L. Brussel); Dr. P. Gérin (Luik); Prof. Dr. R. van Eenoo (Gent)

Tweede afdeling: Typologie van de Bronnen voor de geschiedenis van de instellingen"

Buro: Voorzitter: Prof. Dr. R.C. Van Caenegem (Gent)
Ondervoorzitter: Dr. G. Hansotte (R.A. Luik)
Secretaris: Drs. M. Magits (V.U. Brussel)

Woensdag 16 april 1975: BOURGONDISCHE EN MODERNE TIJDEN

– Doktrinale en verhalende bronnen: Dr. H. de Schamphelre (V.U. Brussel); Juridische en gerechtelijke bronnen; Prof. Dr. J. Van Rompaey (Gent); Mevr. Dr. C. Douxchamps-Lefèvre (R.A. Namen); Financiële bronnen: Prof. Dr. M.A. Arnould (U.L. Brussel); Administratieve bronnen: Prof. Dr. F. Van Hemelryck (UFSIAL Brussel)

Donderdag 17 april 1975 : HEDENDAAGSE TIJDEN

– Doktrinale en verhalende bronnen : Dr. H. Gaus (Gent) ; Juridische en gerechtelijke bronnen : Dr. Wouters (Brussel) ; Financiële bronnen : Dr. W. Boncquet (Kortrijk)

Vrijdag 18 april 1975 : MIDDELEEUWEN

– Doktrinale en verhalende bronnen : Prof. Dr. L. Génicot (U.L. Leuven) ; Juridische en gerechtelijke bronnen : Mevr. Dr. M. Vleeschouwers (Gent) ; Mevr. Dra. Pieyns-Rigo (Luik) ; Financiële bronnen : Drs. W. Vanderpijpen (K.B. Brussel) ; Administratieve bronnen : Dr. M. Vandermaesen (Gent)

Derde afdeling : "De archieven van de instellingen : standpunt van de archivaris en standpunt van de navorser".

Buro : Voorzitter : Prof. Dr. J. Stengers (U.L. Brussel)
Ondervoorzitter : Prof. Dr. J. Buntinx (R.A. Gent en K.U. Leuven)
Secretaris : Drs. D. van Overstraeten (R.A. Doornik)

Woensdag 16 en donderdag 17 april 1975 : HEDENDAAGSE TIJDEN

– Algemene problemen : Dr. C. Wyffels (Alg. Rijksarchivaris) ; Prof. Dr. A.W. Mabbs (Record Office, Londen) ; N. (Archives de France, Parijs) Prof. Dr. J. Lory (U.C. Leuven) ; Prof. Dr. L. Wils (K.U. Leuven)

– Archief van de centrale instellingen : Mevr. Prof. Desmed-Thielemans (A.R. en U.L. Brussel) ; Prof. R. Devleeschouwer (U.L. Brussel)

– Archief van de provincie- en gemeentebesturen : Mevr. Dr. Coppejans-Desmedt (AR Brussel en U.L. Gent) ; Mej. Dr. Martens (stadsarchief en U.L. Brussel) ; Mej. Prof. Dr. E. Witte (V.U. Brussel)

– Gerechtelijk archief : Dr. Asaert (R.A. Beveren) ; Drs. A. Notebaert (AR. Brussel) ; Prof. Dr. Ph. Godding (U.C. Leuven) Dr. J. Puissant (U.L. Brussel)

Vrijdag 18 april 1975 : MIDDELEEUWEN EN MODERNE TIJDEN

– Abdijarchief : Dr. M. Gysseling (Gent) ; Prof. Dr. G. Despy (U.L. Brussel)

– Ander kerkarchief : Dr. Gr Maréchal (R.A. Gent) ; Drs. J.M. Duvosquel ("Pro Civitate")

– Archief van de Justitieraden : Prof. Dr. J. Buntinx (R.A. Gent en K.U. Leuven) ; Mevr. Dra. S. Dupont-Bouchat (U.C. Leuven) ; Drs. J. Monthallyu (K.U. Leuven)

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Europees en Economisch Recht.—jg 74

nr 9

Berichten van de redactie.—Dr. J.H.J. Bourgeois, De GATT-overeenkomst en de EEG-landbouwregelingen.—Dr. H.J. Mortelmans, Oorzaken van de stagnatie op vestigingsgebied in de Europese gemeenschappen.—Mr. G. Dickson, Restrictive practices in Ireland.—Mr. R.A.A. Duk, De SER en de grondslagen van het Nederlandse mededingingsrecht.—Jurisprudentie.—Boekbesprekingen.

Data Juridica.—jg 1974

nr 8/9

Algemeen, rechtstheorie, rechtsfilosofie.—Auteursrecht, industriële eigendom.—Belastingsrecht.—Bestuursrecht.—Burgerlijk procesrecht, rechtspleging.—Burgerlijk recht.—Economisch recht.—Europees recht.—Handelsrecht.—Internationaal privaatrecht.—Internationaal recht.—Sociaal recht, sociaal verzekeringsrecht.—Staatsrecht ;—Strafrecht/strafprocesrecht.—Verkeersrecht/vervoersrecht.—Varia.

Journal des Tribunaux.—jg 1974

nr 4884

Armand Glesener, procureur général, Des médecins et des juristes—Jurisprudence.—Chronique judiciaire.

nr 4883

Bernard Dhayer, L'application de l'article 86 du Traité de Rome au refus d'approvisionnement.—N.J. Bricout et I. Verougstraete, Controverse : De l'ordre juridique européen.—Jurisprudence.—Chronique judiciaire.

Revue Critique de Jurisprudence Belge.—jg 1974

Derde trimester

Rechtspraak met noten.—Handel, handelaar (noten van Prof. J. Van Ryn en J. Heenen).—Aansprakelijkheid buiten contract (noot van Prof. J. Stassen).—Overeenkomst, Compensatie, Verkoop (met noten van M.L. Stengers).—Examen de jurisprudence : les faillites et les concordats door Prof. P. Coppens.

Annales de droit.—jg 1974

nr 3

B. Dhayer, L'interprétation de l'article 86 du traité de Rome à la lumière de l'affaire Continental Can.—Chronique bibliographique trimestrielle.—Comptes rendus.

Revue de Droit Penal et de Criminologie.

Tables 1973-1974.

nr 1

Robert Van Durme, Avatars du syndrome XYY—l'agressivité génétique est-elle un mythe ? Stefan Glaser, L'arme bactériologique à la lumière du droit international pénal.—Informations.—Chronique.—Bibliographie.—Revue.—Jurisprudence.

Recueil Dalloz Sirey.—jg 1974

nr 34

Jean Hémard, La nouvelle réglementation des primes et cadeaux.—Jurisprudence.—Sommaires de jurisprudence.—Législation.

nr 35

Jean-Louis Meunier, Les exceptions d'incompétence après le décret du 20 juillet 1972.—Jurisprudence.—Sommaires de jurisprudence.—Informations rapides.—Législation.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie.—jg 1974

nr 3

Manfred Wetzel, Dialektik von Individuum und Gesellschaft als Dialektik von persönlicher und sozialer Identität.—Norbert Koubek, Plädoyer für eine ökonomische Anthropologie auf der Grundlage von Interessen.—Erk Volkmar Heyen, Bedingungen einer Rekonstruktion rechtlichen Argumentierens. Zum Verhältnis von Philosophie und Rechtswissenschaft. Ilmar Tammelo, On the Construction of a Legal Logic in Retrospect and in Prospect.—Geoffrey Mac Gormack, Law as Fact.—Horst Folkers, Das schwierige Recht der systemtheoretischen Soziologie. Zur Rechtssoziologie von Niklas Luhmann.—Juan-José Gil-Cremades, Die unmögliche Rechtsphilosophie. Zu Hans Ryffels Rechts- und Staatsphilosophie.—Gerhart Wielinger, Rechtstheorie heute. Kritische Anmerkungen zu drei Sammelbänden.—Michael Schmid, Ideologie und Ideologiekritik. Bemerkungen zu einem Aufsatz von Claus Mühlfeld.—IVR Informationen.—Rezensionen.

Northwestern University Law Review.—jg 1974

nr 1

Joseph R. Biden, Public Financing of Elections : Legislative Proposals and Constitutional Questions.—Paul E. Slater, Antitrust and Government Action : A Formula for Narrowing Paret v. Brown.—Comments.